

Glavna proslava bo v Jajcu

30-LETNICA II. ZASEDANJA AVNOJ

Mesto na bregovih Plive — zibelka nove Jugoslavije — se že skoraj vse leto pripravlja na proslavo 30. obletnice drugega zasedanja AVNOJ. Zdaj gredo priprave h koncu. Kolikor bolj se približuje jubilejni dan, toliko bolj navdaja domačine občutek skorajšnje velike svečanosti.

Operativni štab občinskega odbora za centralno proslavo vodi predsednik občinske skupščine Jajce Branko Livančič. Ta operativni štab je nekakšna predhodnica zveznemu odboru za proslavo AVNOJ.

Dela pri zgraditvi novih in obnovitvi sedanjih objektov hotela »Jajce« na Plivskih jezerih, ribje restavracije nad vodnim padcem Plive, restavracije Muzeja AVNOJ pa poti AVNOJ od Bihača do Jajca in še mnogih drugih objektov bodo do dneva republike končana. Večina gostov in poslancev bo stanovala v Jajcu, drugi pa v Mrkonjić Gradu, kjer bo proslava ZAVNOBH,

pa še v Šipovu, Donjem Vakufu in drugih bližnjih mestih. Program ob svečanostih bo v glavnem izvajal Dom JLA iz Beograda, sodelovali pa bodo tudi domačini in drugi.

Zelo pomembno vlogo na proslavi bo imel tiskovni center, poleg njega pa bodo še posebni servisi za radio, televizijo in tisk. V novozgrajeni zgradbi gospodarske banke — filiale Sarajevo — bo odprta razstava, ki bo posvečena 30. obletnici razvoja tiskovne agencije TANJUG.

Sarajevska televizija snema serijo oddaj »5 plus«, ki je tematsko vezana na obdobje od AVNOJ do novih ustav. Posneta bo sedem nadaljevanj.

Poleg vseh naštetih bo še mnogo drugih prireditev. Tako je predvideno srečanje pionirjev, mladine in prebivalcev Bosne in iz drugih krajev države s poslanci in udeleženci II. zasedanja AVNOJ.

TV 15

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik: France Šušteršič

Leto XI. — št. 47

22. XI. 1973

Varujmo naš socialistični razvoj!

S SEJE PREDSEDSTVA ZVEZNEGA ODBORA ZZB NOV JUGOSLAVIJE

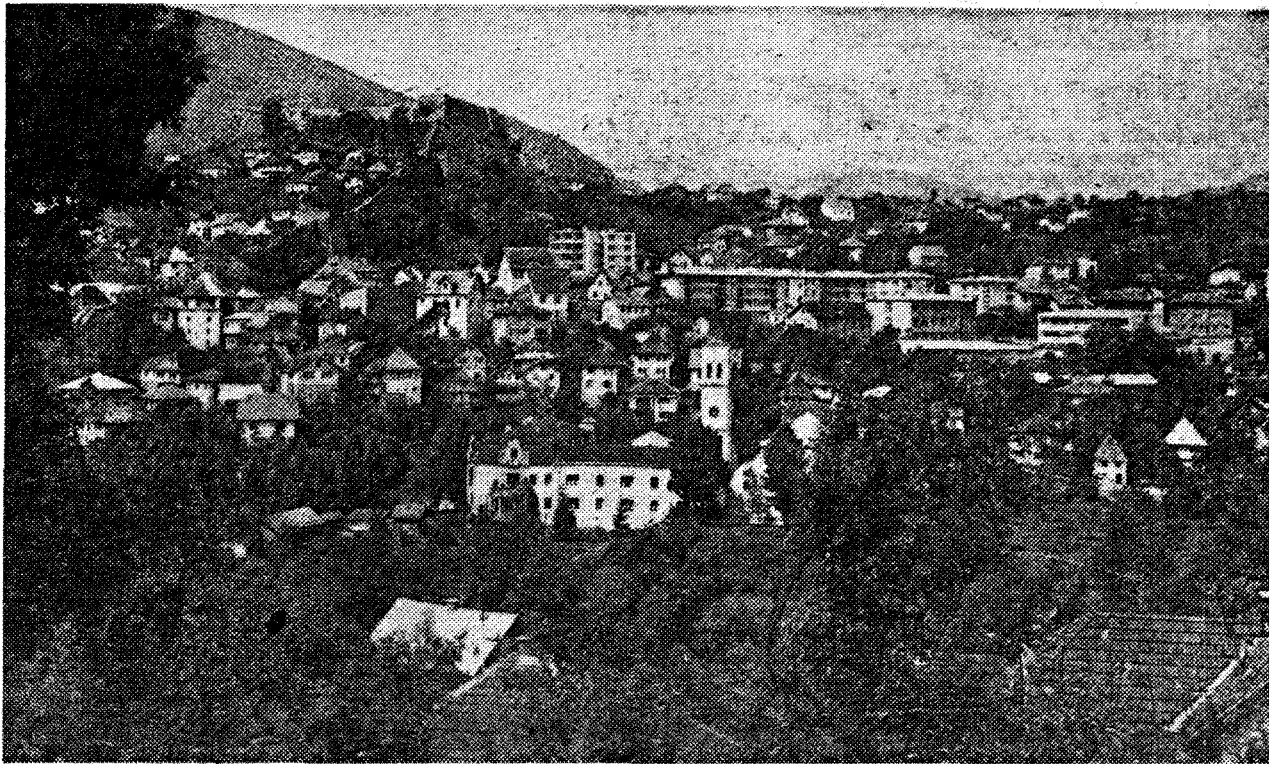
V petek, 16. novembra 1973, je bila v Beogradu seja predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki so ji prisostvovali tudi Milutin Morača, Mile Kilibarda in še nekateri drugi organizatorji splošnega ljudskega odpora, vodil pa jo je Marjan Cvetković. Na seji so obravnavali aktivnost članov in organizacij ZZB NOV Jugoslavije pri uresničevanju koncepcije splošnega ljudskega odpora, sovravno dejavnost jugoslovanske politične emigracije, vlogo borcev in mladine pri negovanju revolucionarnih tradicij ter še nekatera druga manj važna vprašanja. Tokrat poročamo le o razpravi po prvi točki.

Nedavna 4. arabsko-izraelska vojna in napetost, ki je v tej zvezi nastala v sredozemskem prostoru, je resno ogrozila tudi svobodo, neodvisnost in socialistični razvoj Jugoslavije. Te nevarnosti so se živo zavedli vsi borci NOV. Ti popolnoma podpirajo načela jugoslovanske zunanje politike, da ima vsak narod pravico biti samostojen, svoboden, suveren in neodvisen, da ima pravico varovati nedotakljivost svojega ozemlja in z vsemi sredstvi braniti ta načela. Borci so pravilno razumeli podporo in napore naše države, da se neuvrščeni moč neje angažirajo pri pomoči arabskim narodom v njihovem pravičnem boju zoper izraelsko napadalnost. To so poglavitna dejstva, ki so jih ugotovili aktivisti zveznega odbora pri obhodu po vseh republikah. Poleg teh razveljavljanih ugotovitev pa so odkrili tudi nekatere pomankljivosti, katerih odprava bo pripomogla še k popolnejši pripravljenosti na splošni ljudski odpor.

Aktivnost borcev NOV v pripravi na splošni ljudski odpor je bila prežeta s prepričanjem o moči in sposobnosti naše skupnosti, da učinkovito brani svobodo in neodvisnost, prežeta z zavestjo o usodni povezanosti narodov in narodnosti v čvrsto bratstvo in enotnost. Borci so izkazali vso podporo ukrepom, ki bodo omogočili, da bodo naša armada in drugi deli splošnega ljudskega odpora najsodobneje tehnično opremljeni.

V tem smislu je bila ocenjena tudi konkretna aktivnost borcev. Povsod, kjer se karkoli dela v pripravi na splošni ljudski odpor, so v ospredju borci NOV in rezervni vojaški starešine, ki so izpričali izredno dejavnost tako v delovnih organizacijah kot tudi v družbeno-političnih skupnostih, v mladinskih in športnih organizacijah ter vseh tistih, ki so važne za splošni ljudski odpor.

Borci NOV, ki opravljajo te naloge v naštetih organizacijah, se ne obnašajo kot zaslužni udeleženci revolucije, temveč jih vodi zavest, da je njihova angažiranost potrebna. To dokazuje dejstvo, da ne zahtevajo funkcij v zvezi z nalogami, ki jih opravljajo, ampak samo take oblike in možnosti delovanja, ob kakršnih bodo lahko posredovali vojne izkušnje. Borci NOV so odkrili tudi več pomankljivosti v mobilizacijskih elaboratih in pokrenili vse za njihovo ažurnost. Tako se je zgodilo tudi v krajevnih skupnostih, kjer so borci NOV ustvarili prevladujočo zavest, da je obramba domovine najvažnejša dolžnost vsakega občana. O tem govorijo konkretni primeri. Tako je n. pr. v Pulju neki vojni obveznik dobil poziv, da se zgleda na mobilizacijsko mesto, ko ga ni bilo doma. Njegova žena je takoj pohitela ponj 50 kilometrov daleč, ga tam poiskala in ga pripeljala, da se je lahko javil pravočasno. V beograjski občini Zvezdara, v Titovem Velesu, v nekaterih občinah Bosne in Hercegovine pa tudi drugod so se vojni oblastem javljali tudi borci NOV, ki zaradi starosti nimajo več vojne razporeditve, v Bosni in Hercegovini pa so dali pobudo, da se s prispevki od zaslužka posameznikov nabavijo orožje in oprema.

TUDI JAJCE SE JE SPREMEMILO

Pogled na Jajce, mesto II. zasedanja AVNOJ in rojstva nove Jugoslavije, kakršno je danes. Stara trdnjava se še vedno dviga nad mestom, sicer pa je tudi tu vse staro čedalje bolj v ozadiju, v ospredje pa stopajo nove, moderne zgradbe, stanovanjski bloki, gostinski objekti itd. V obdobju 30 let je tudi Jajce z okolico doživelo temeljito preobrazbo.

vedno dviga nad mestom, sicer pa je tudi tu vse staro čedalje bolj v ozadiju, v ospredje pa stopajo nove, moderne zgradbe, stanovanjski bloki, gostinski objekti itd. V obdobju 30 let je tudi Jajce z okolico doživelo temeljito preobrazbo.

Borci NOV v občinah in združenjih imajo svoje mobilizacijske načrte, katerih ažurnost je bila potrjena s popolnim odzivom vseh udeležencev pri vojnih vajah. Sodelovanje borcev NOV na teh vajah je delovalo kot moralni činitelj, ki se je izkazal s hladnokrvnostjo, izkušnjami in zanesljivostjo. Mnogi mladi vojaški starešine so izjavljali: »Počutim se bolj varnega, če so poleg mene borci NOV...«

Pa vendar se posli v pripravi na splošni ljudski odpor ponekod vrtijo le v okviru forumov in komisij. Pogreša se konkretnost, ki bi omogočila, da se pri teh vprašanjih angažirajo vsi državljani in vsi borci. Tako aktivnost na področju splošnega ljudskega odpora ni vselej odsev resničnih želja in hotenj borcev NOV. Tudi krajevnih skupnosti povsod še

niso postale to, kar bi morale biti — poglavitno torišče za organizacijo splošnega ljudskega odpora. V načrtih krajevnih skupnosti niso točno določeni nosilci aktivnosti, pa je ponekod zanemareno vprašanje zagotovitve življenjskih potrebščin, kar vpliva na razne oblike psihoze, ki se v tej zvezi pojavlja, zanemarejen je vpliv na moralno-politično vzdušje v krajevnih skupnostih, niso zagotovljene zaloge vode, ni poskrbljeno za zavarovanje kulturnih vrednot in dragocenosti, niso pripravljena zaklonišča, zavarovanje prehodov, kleti, ni predvideno delovanje komunalnih služb za primer vojne in podobno. Nekatere delovne organizacije so se znašle v hudih težavah, ker niso predvidele dodatno (rezervno) delovno silo namesto tistih, ki bodo

v danih razmerah morali braniti domovino.

Konkretna oblika delovanja v pripravi na splošni ljudski odpor v krajevnih skupnostih bi omogočile okrepitev idejno-politične dejavnosti in budnosti. Omogočile bi aktivni odnos do pojavov defetizma, dezinformacij, vohunstva in drugih oblik sovražnega delovanja, ki slabijo splošni ljudski odpor.

Zaradi vsega tega je potrebno, da se združijo prizadevanja borcev NOV, rezervnih vojaških starešin, mladine in drugih, da ne bi vsak deloval po svoji liniji, kar vodi samo k nepotrebnim paralelnostim. Menijo, da se mora tudi dejavnost v pripravi na splošni ljudski odpor združiti v okviru socialistične zveze delovnega ljudstva.

Posebna pozornost je bila Nadaljevanje na 2. strani

besede in dejanja

OBISOJAJO MNOGE, A SEBE NE VIDIJO

Odpravljanje deformacij je dolgoročna naloga, vendar ne bi smeli pozabiti, da je nekatere le treba čimprej odpraviti. Znani so namreč primeri posameznikov, ki so obogateli na nedovoljen način, in čas je že, da nehamo čakati z obsodbo nepravilnosti, ki so jih zagrešili. Vendar pa je res tudi to, da moramo biti pri ugotavljanju premoženja pozorni na pretiravanja in da ne smemo obsojati kar vse vprek. Kljub temu pa moramo posvetiti posebno pozornost demagogom, ki obsojajo mnoge, sebe pa

ne vidijo oziroma hočejo s kritiko drugih odvrniti sume od svojih dejanj.

Komunist, 12. XI. 1973

PRAZNA STANOVANJA

V Beogradu in drugih mestih določeno število stanovanj, zgrajenih za prodajo, ni prodano in tudi ne vseljeno, ker niti po velikosti in tudi ne po ceni ne ustrezajo kupcem, ki se zanimajo za nakup. To je sprožilo mnoga razmišljanja o njihovem financiranju itd., o čemer razpravljajo že sedaj. Toda medtem, ko se o vsem tem pogovarjajo, so nekatera stanovanja — ki jih v primerjavi z začetimi in še nedograjenimi sicer ni veliko — prazna, čeprav je na tržišču veliko povpra-

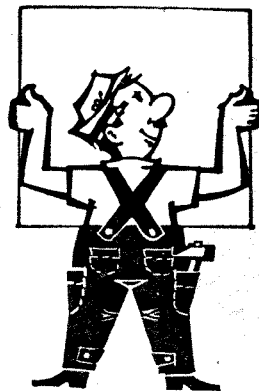
ševanje po stanovanjih in privatni lastniki pobirajo visoke najemnine zanje.

Ekonomika politika, 12. XI. 1973

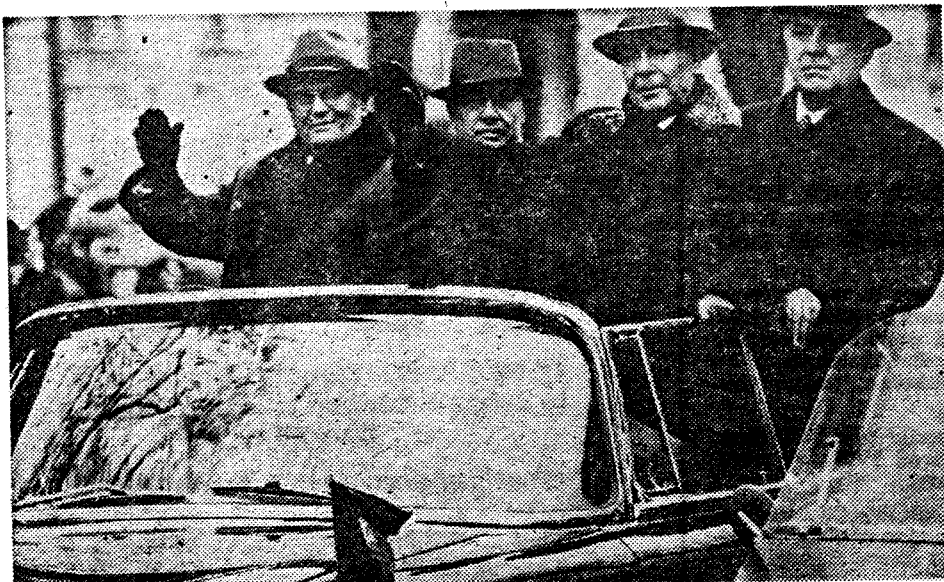
POVEČANO ŠTEVILO ZAPOSLENIH

Po najnovejših podatkih Zveznega zavoda za statistiko se je v SFRJ skupno število v družbenem sektorju zaposlenih od januarja do avgusta letos v primerjavi z enakim obdobjem lani zvišalo za 112.000 ali za 2,7 odstotka. V delovnih organizacijah s področja gospodarstva je število zaposlenih večje za 83.000 ali za 2,5 odstotka, a v negospodarski dejavnosti za 29.000 ali za 4 odstotka.

Vjesnik, 15. XI. 1973

LESNO KEMICNA INDUSTRIJA • **lesonit** • ILIRSKA BISTRICA

Z obiska predsednika Tita v Sovjetski zvezi

dogodki tedna

● **Predsednik republike Josip Broz Tito se je vrnil s svojim spremstvom iz Sovjetske zveze, kjer je imel v Kijevu pogovore z generalnim sekretarjem KP SZ Leonidom Brežnjevom o dvostranskih odnosih med državama in o ureditvi spora na Bližnjem vzhodu.** V Kijevu so tudi objavili skupno sporočilo o jugoslovansko-sovjetskih pogovorih. Pogovori so se po oceni obeh strani končali uspešno. Sporočilo opozarja na pozitivne dosežke obiska. Predsednik Tito je povabil Leonida Brežnjeva, naj prijateljsko obišče Jugoslavijo, in Brežnjev je povabilo z zadovoljstvom sprejel.

● **Predsednik republike Josip Broz Tito je poslal predsednici indijske vlade Indiri Gandhi naslednjo brzojavko:** »S posebnim zadovoljstvom pošiljam vaši ekscelenci najprisrčnejše čestitke za vaš rojstni dan, hkrati z najboljšimi željami za vašo osebno srečo in veliko uspehov pri vašem delu za blaginjo prijateljskih indijskih narodov.«

● **Ameriški sekretar za zunanje zadeve Henry Kissinger se je vrnil v ZDA po 12-dnevnem potovanju po desetih bližnjevzhodnih in azijskih državah.** Na svojem potovanju je odločno prispeval k uresničenju premirja med Egiptom in Izraelom ter dosegel še večje zblizanje med Kitajsko in ZDA. Ni mu uspelo prepričati Arabcev, da bi ukinili embargo na izvoz nafte v ZDA. Japonskim voditeljem je obljubil, da si bo prizadeval in da bo posredoval pri velikih mednarodnih petrolejskih družbah, da bi povečale kvoto nafte za Japonsko, ki ji v bližnji prihodnosti grozi popolna gospodarska paraliza sprico pomanjkanja tega goriva.

● **Grška desničarska vlada je poslala vojsko in tanke proti študentom atenske univerze, ki so zahtevali obnovo demokracije v Grčiji.** V dramatičnih spopadih je bilo — po neuradnih vesteh — najmanj šest oseb ubitih in okrog dvesto ranjenih. V državi so uvedli obsedno stanje in policijsko uro. Po atenskih ulicah spet krožijo tanki. Začela se je množična policijska čistka: število aretiranih ni znano, vsekakor pa je izredno visoko. Režim je uvedel cenzuro na informacije iz Grčije, vendar kaže, da upor še ni bil dokončno zatrt in da so še v teku poulični boji.

● **Izmenjava vojnih ujetnikov med Izraelom in Egiptom se nadaljuje brez zastojev.** V Tel Avivu in Kairu poudarjajo dobro voljo obeh vlad in ugotavljajo, da bi popuščanje napetosti lahko kaj kmalu omogočilo sklicanje mednarodne mirovne konference, ki pa bi morala biti po izjavi Sadatovega svetovalca Zajata, pod okriljem OZN.

● **Po poročilih, se je doslej enajst arabskih držav odločilo, da bo sodelovalo na arabskem vrhu, ki se bo sestal 26. novembra v Alžiru:** Egipt, Sirija, Jordanija, Alžirija, Libanon, Arabska republika Jemen, Kuvajt, Zedinjeni arabski emirati, Katar, Bahrein in Omanski sultanat. Arabska liga, ki sicer šteje 13 članov, pričakuje, da bo v naslednjih dneh še katera arabska država prijavila sodelovanje. Doslej je samo libijski predsednik Gadafi izjavil, da ne bo sodeloval na arabskem vrhu v Alžiru.

● **Na vabilo predsednika Tita je prisel v Beograd na štiridnevni uradni obisk v Jugoslavijo predsednik vrhovnega revolucionarnega sveta libijske arabske republike polkovnik Moamer El**

Gadafi. Obisk je bil dogovorjen za časa sestanka Tito-Gadafi na konferenci neuvrščenih na vrhu v Alžiru, je nekoliko nepričakovan, saj ni bil, kot je bil to doslej vedno običaj, vsaj nekaj dni prej napovedan. Nenadni obisk Gadafija samo tri dni po pogovorih Tito-Brežnjev v Kijevu in neposredno pred sestankom arabskih držav je povzročil veliko zanimanje v beograjskih diplomatskih krogih. Pogovori Tito-Gadafi so nedvomno zelo zanimivi, posebno o položaju na Bližnjem vzhodu. Znano je namreč, da libijski predsednik ne soglaša s politiko Sovjetske zveze na Bližnjem vzhodu in da ne odobrava nekaterih sklepov egiptovskega predsednika El Sadata, posebno ne njegove privolitve v prekinitve ognja in sprejem šestih Kissingerjevih točk. Pred kratkim je Gadafi celo napadel Sovjetsko zvezo, češ da je največji sovražnik arabskih narodov.

● **S tiskovno konferenco se je končalo tridnevno pripravljeno zasedanje za konferenco o narodnostnih manjšinah, ki bo v Trstu v maju prihodnjega leta.** Konkretno sklepe je povzel predsednik z ugotovitvijo, da bo majska konferenca posvečena prvenstveno vprašanju narodnostnih manjšin, izhajajoč iz resolucije tržaškega občinskega sveta iz leta 1971. Velika večina se je izrekla, da je treba predvsem obravnavati vprašanja narodnostnih manjšin, in mnogi so pri tem upoštevali poročilo predstavnikov slovenske manjšine o stanju Slovencev v Italiji.

● **Britanska vlada je razglasila izredno stanje zaradi pomanjkanja pogonske energije in porazne trgovinske bilance, ki je v prejšnjem mesecu dosegla najvišji primanjkljaj v vsej zgodovini Britanije.** Zaradi vrste stavk, zlasti v premogovnikih, računajo, da bo vsak teden primanjkovalo več kot 500.000 ton premoga v vrednosti 5 milijonov funtov. Trenutno stavka kakih 270.000 rudarjev.

● **Deset arabskih držav — izvoznice nafte je sklenilo, da za države EGS ne veljajo decembrske omejitve pri dobavi nafte.** Tako so se odločili na sestanku arabskih ministrov za nafto na Dunaju. Sestanek ni bil napovedan, sprejeti sklep pa je prijetno presenečenje za države EGS. Za Nizozemsko pa bodo restriktivni ukrepi še vedno v veljavi, prav tako kot za ZDA in druge zahodne države, ki jih niso posebej omenili.

● **ZDA bodo letos dobavile LR Kitajski izmed vseh držav največ pšenice.** Precej pšenice pa je Peking naročil tudi v Kanadi in Avstraliji. Po podatkih ameriškega ministrstva za kmetijstvo bo LR Kitajska v tem fiskalnem letu kupila v ZDA 4 milijone ton pšenice. Tudi v prihodnjih letih bo Kitajska še kupovala ameriško blago.

● **General Ahmed Ismail, vojni minister in glavni poveljnik egiptovskih oboroženih sil, je izjavil, da je Egipt 6. oktobra moral v vojno, da bi naredil konec stanju ne vojne ne miru, kar se ni moglo vleči v nedogled.** V intervjuju, objavljenem v »Al Ahramu«, je general kot najvažnejši vojaški poduk oktobrske vojne omenil, da so tanki in letala izgubili svojo premoč in da bodo odslej glavno vlogo prevzele rakete.

● **Na južnovietnamskih planotah, ki mejijo na Kambodžo, se je z vso silo razvnela bitka med partizani in enotami Thieujeve vojske, ki je utrpela znatne izgube.** Spopad je posledica samopašnega ravnanja saigonskega režima, ki je izkoristil premirje in ustanovil sredi osvobojenega ozemlja vrsto utrjenih oporišč. Saigon ni umaknil svojih čet kljub večkratnim pozivom začasne revolucionarne vlade.

politični razgledi

Upi v mi

Z bližnjevzhodnega prizorišča je vse manj poročil o kršitvah mukoma sklenjenega premirja in vse več poročil o novih korakih na poti k trajnemu miru, ki naj bi zaključil četrstoletno krizo. Možnosti, da bi utegnili znova priti do oboroženih spopadov, seveda še niso povsem izključene, vendar pa jih nove in nove diplomatske akcije čedalje bolj potiskajo v ozadje. Položaj »med vojno in mirom«, ki zdaj vlada na Bližnjem vzhodu, se potemtakem zdi bližje miru kot vojni — četudi je še daleč od tega, da bi dokončno zapustil magnetno polje vojne.

Dogodki, ki si ta čas sledijo na Bližnjem vzhodu, nimajo sicer v kakšnem širšem okviru večje teže, a za samo tamkajšnje prizorišče so velikega pomena. Pogovori med izraelsko in egiptovsko vojaško delegacijo so postali že praksa, potem ko so s posredovanjem poveljnika mirovnih sil OZN generala Siilasvua obrodili prvi skupni sporazum o uresničevanju premirja. Če vemo, da je to prvi arabsko-izraelski neposredni stik po kakih 24 letih, potem lahko rečemo, da gre za več kot simbolični dogodek, ampak za prvo znamenje pomembnih notranjih premikov na Bližnjem vzhodu. Tudi javne izjave so se uravnovesile in se bolj kot prej prežele s strpnostjo in spoznanjem realnosti.

Nedvomno so Egipčani v tem pogledu korak naprej pred izraelskim agresorjem. Tako so, denimo, privolili v izmenjavo vojnih ujetnikov, četudi so bili sprva mnenja, da bi se morali obe vojski najprej vrniti na črte prekinitve ognja z dne 22. oktobra (kot to zahtevata dve zaporeni resoluciji VS OZN); privolili so tudi v neposredne vojaške stike, četudi so bili poprej proti takšnim oblikam dialoga. Vrh tega je egiptovski vojni minister Ismail pred dnevi zelo realno razčlenil razloge, zakaj je bil Egipt prisiljen iti v četrto vojno z Izraelom in kakšen nauk je ta vojna prinesla.

Izraelci so po drugi strani precej

Tanki v Atenah

Pet mrtvih in 128 ranjenih — to so prvi uradni podatki o žrtvah tridnevnih nemirov na atenskih ulicah. A samo ti podatki so premalo, da bi lahko razumeli globlji pomen velikih demonstracij, ki so zajele grško glavno mesto in omajale čvrstost polkovniškega režima, ki vedri in oblači v tej naši najjužnejši sosedni že malone sedem let.

Demonstracije so sprožili atenski študenti, ki so se jim kasneje pridružili še gradbeni delavci. Tri dni so demonstranti po atenskih ulicah terjali večjo demokracijo v Grčiji, odstop diktatorskega režima polkovnika Papadopula in izstop Grčije iz severnoatlantskega pakta — skratka, večjo osamosvojitve dežele.

Polkovniški režim je reagiral na način, ki mu je najbolj domač — grobo, neusmiljeno, z vojsko in tanki. Predsednik Papadopulos je uvedel izredno stanje in razglasil policijsko uro. Prepovedali so vse športne prireditve in nošenje orožja, skrivanje živil, zbiranje

● **Predstavniki ameriškega ministrstva za obrambo Jerry Friedheim je sporočil sklep ZDA, da bodo ustavile pošiljanje orožja in vojaškega materiala Izraelu po zračni poti.** Samo na ta način so ZDA od začetka četrte izraelsko-egiptovske vojne prepeljale v Izrael nad 22.000 ton orožja in streliva. Toda ustavev preskrbe Izraela z orožjem po zračni poti ne pomeni tudi splošno prenehanje nadaljnega ameriškega oboroževanja te države. Friedheim je to poudaril, ko je dejal, da bodo poslej vse pošiljke Izraelu po morju.

● **Letos oktobra so se najbolj podražili obutev, obrtne storitve in tekstilni izdelki.** Tako so bile cene na drobno oktobra letos v primerjavi z lanskim oktobrom višje za 16,6 odstotka, v primerjavi z letošnjim septembrom pa kar za 1,8 odstotka. Po podatkih zavoda SR za statistiko so se letos cene na drobno povečale že za 14 odstotkov, kar je precej več kot je izvršni svet napovedoval za vse leto.

časa zavlačevali pomirjanje na fronti, vendar so naposled le morali popustiti. Zdaj že na obeh straneh vse bolj zavzeto govorijo o mirovni konferenci, ki naj bi se začela v prvi polovici decembra v Ženevi. Vzporedno s tem teko obsežne priprave, pojavljajo pa se tudi nove mirovne formule za rešitev — kot pred dnevi objavljena nova ameriška mirovna formula.

Nadaljujejo se tudi diplomatske akcije. Čez nekaj dni se bo v Alžiru začela vrhunska konferenca voditeljev arabskih držav, na kateri naj bi začrtali skupna stališča do urejevanja bližnjevzhodne krize. Obenem se v Adisu Abebi začne konferenca zunanjih ministrov afriških držav, posvečena Bližnjemu vzhodu — znano je, da je vrsta afriških držav v času četrte arabsko-izraelske vojne pritrkala stike z Izraelom in tako povezala lasten boj za osamosvojitve z arabskim osvobodilnim bojem.

Tudi neuvrščene države nadaljujejo s svojimi mirovnimi naporji. Predsednik Tito se je vrnil z obiska v Kijevu, kjer je dobesedno del svojih pogovorov z generalnim sekretarjem CP KP SZ Brežnjevom posvetil bližnjevzhodnemu vprašanju — pri čemer je sovjetska stran s celotno podprlo prizadevanja neuvrščenih držav za urejanje krize. Te dni pa se je mudil na obisku pri nas predsednik libijskega revolucionarnega sveta, polkovnik Moamer el Gadafi — to je bil prvi obisk libijskega predsednika v kakšni nearabski državi. Pogovori med Gadafijem in Titom so bili v prvi vrsti posvečeni bližnjevzhodni krizi. Omeniti velja, da je vloga Libije pri tem zelo pomembna, saj predstavlja ta država s svojim orjaškim naftnim bogastvom ter denarnimi rezervami, ki iz njega izhajajo, nepogrešljiv člen v enotni arabski fronti proti Izraelu. Obenem pa je Gadafi že v Alžiru, na konferenci neuvrščenih, pokazal izredno pripravljenost, da pomaga pri konkretizaciji akcij neuvrščene skupnosti, tako da bi ta dejansko postala aktiven mednarodni dejavnik.

ljudi v skupine. Ustanovili so tudi izredna vojaška sodišča, ki naj bi sodila stotinam aretiranih demonstrantov. Papadopulos je izjavil, da bo za vsako ceno ohranil red in mir v državi. Toda kakšen red in mir? Znano je, da je Grčija že vrsto let preživljala težko notranjo politično krizo, ki je porodila nekaj državnih udarov — tej politični krizi pa so se zadnji čas pridružile še resne gospodarske težave, ki so začele spodkopavati umetno ustvarjeni mit o »gospodarski trdnosti« grškega režima (kar so radi poudarjali Američani, glavni zaščitniki grških polkovnikov, s katerimi so kmalu našli skupni jezik).

Polkovniki so izvedli državni udar 21. aprila 1967 ter suspendirali ustavo iz leta 1952, kralja pa pustili za nekaj časa še vladati. A že decembra istega leta je moral iz države, ker je bil vpleten v poskus vojaškega protiudara. Septembra naslednje leto je vojaška vlada predlagala novo ustavo, ki so jo sprejeli na referendumu. Po razkritju nove zarote proti režimu maja letos je Papadopulos junija ukinil kraljevino in se razglasil za predsednika republike. Začenjal je obljubljati politične svobode, več demokracije — a vse je ostalo na papirju.

Grčija je značilen primer dežele z navidezno, lažno demokracijo, ki se navzven postavlja za »redom« in »gospodarsko stabilnostjo«, navznoter pa jo razjeda nezadovoljstvo in naraščajoče težave. Od časa do časa mora priti izpod površja do eksplozij, ki zlagoma krusijo krhko fasado »demokracije«. Četudi pride nato do ostrih reakcij in četudi je fasada potem s silo zakrpana, so takšne eksplozije vendarle znamenje neustavljivega notranjega procesa, ki vodi k nepotrebnim korenitim spremembam. Nedvomno se grški polkovniki tega dobro zavedajo, sicer ne bi tako drastično ukrepali ob demonstracijah, ki so sicer zajemale manjši del grškega prebivalstva, ki pa so nosile v sebi iskre večjega, nevarnejšega požara. A malo je verjetno, da je zdajšnje »gašenje« ta požar tudi dokončno pogasilo.

KOMENTATOR

Pomembne zveze

STIKI S TUJIMI MESTI

Številna slovenska mesta sodelujejo z drugimi mesti v Jugoslaviji in v tujini. Predsednike občinskih skupščin smo zato naprosili, da bi pojasnili našim bralcem, kaj obsega takšno sodelovanje in kako se odvija. Prejeli smo že nekaj odgovorov, ki jih bomo objavili tudi v naslednjih številkah.

Prvo izčrpno informacijo smo prejeli iz Maribora.

Nemški okupator je v letu 1941 začel množično preseljevati prebivalce severovzhodne Slovenije na območja Hrvaške, severne Bosne, Sumadije in zahodne Srbije. Številni Slovenci so se tam vključili v NOB kot pripadniki raznih partizanskih enot. Porodila so se mnoga prijateljstva, ki so se poglobljala tudi po vojni. Ker so nekdanji borci želeli, da bi sklenjene vezi ostale žive tudi vnaprej in da bi tradicije osvobodilnega boja prešle na mladi rod, je mariborski dnevnik »Večer« pred enajstimi leti organiziral prvi vlak bratstva in enotnosti. Številni pregnanci so takrat obiskali prijatelje v Srbiji.

Oktobra 1969 je bila v Kraljevu podpisana listina o bratskem sodelovanju med trinajstimi občinami Sumadije in zahodne Srbije ter sedemnajstimi občinami severovzhodne Slovenije. Pozneje so nekatere občine podpisale še dokumente o pobratenju. Med obiskom »Karavane bratstva in prijateljstva« leta 1970 sta sklenili pobratimstvo tudi občini Maribor in Kraljevo. Sodelovanje se je kmalu razširilo tudi na posamezne organizacije združenega dela, športne in kulturne institucije ter krajevne skupnosti.

Maribor je vzpostavil prijateljske zveze z mesti v tujini, ki so bila izbrana na predlog Stalne konference mest Jugoslavije. Namen tega sklepa je bil, da bi tudi Maribor skupaj z drugimi našimi mesti prispeval svoj delež k spoznavanju naše družbene ureditve, običajev in življenja naših narodov. V programu je predvideno sodelovanje čim večjega števila prebivalstva, predvsem pa mladine.

Prvo prijateljstvo v tujini je Maribor sklenil že leta 1959. Z mestom Greenwich v Angliji je tedaj izmenjal svečano listino o trajnem prijateljstvu. Na pobudo občine Greenwich je bila leta 1967 podpisana listina o prijateljstvu z občino Reinickendorf (Zahodni Berlin). Na predlog Zveze mest Zvezne republike Nemčije in jugoslovanske Stalne konference mest je bila sklenjena v letu 1969 še prijateljska zveza

z mestom Marburg na Lahni. Maribor vzdržuje prijateljske stike tudi z Gradcem v sosednji Avstriji, občasne stike pa ima tudi z mestom Szombately na Madžarskem. Stike z madžarskimi obmejnimi županijami sta prevzeli občini Lendava in Murska Sobota.

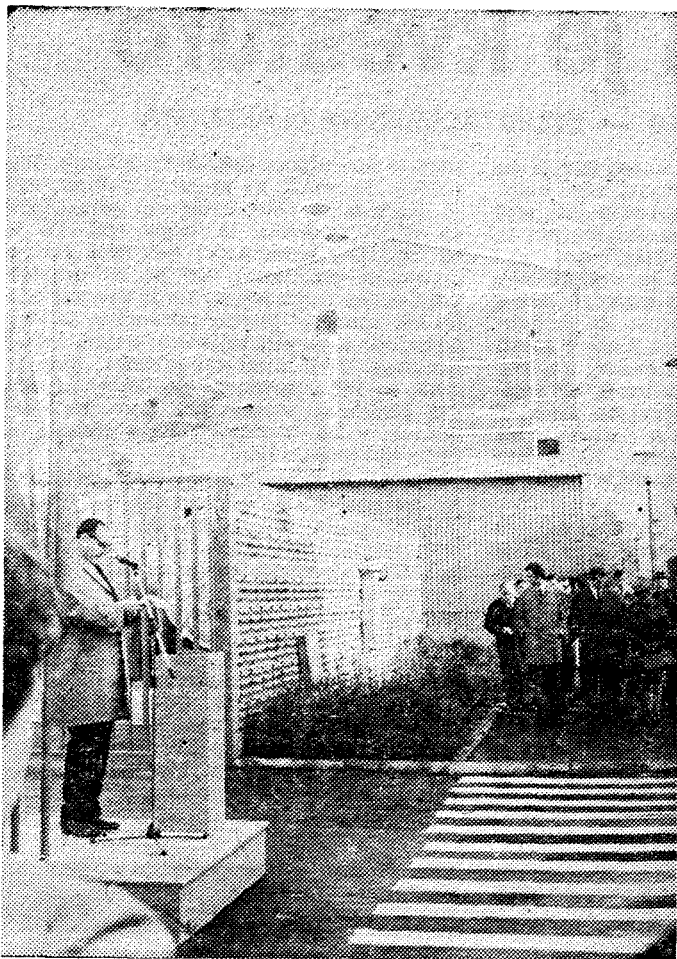
Stiki z Avstrijo so omejeni na sodelovanje z Gradcem. Povezava je zajela skoraj vsa področja dela. Zaslugo je treba pripisati neposredni bližini in dosedanjim dobrim sosedskim odnosom. Stalni stiki med predstavniki Gradca in Maribora so mnogo prispevali tudi k urejanju številnih zadev, ki zanimajo obe mesti in delno tudi SR Slovenijo. Mesto Gradec je tako prevzelo v skoraj popolno oskrbo spomenik žrtvam fašizma na tamkajšnjem pokopališču. Vsa kolektivna srečanja ob dnevu mrtvih se redno udeležujejo predstavniki obeh občin. Komisiji občine Maribor in štajerske deželne vlade skupno proučujeta in oblikujeta stališča in predloge v zvezi z regionalnim prostorskim planiranjem, usklajevanjem prometne problematike in skupnih gospodarskih koristi. Uspešno so bile izvedene pobude v zvezi z urejevanjem maloobmejnega prometa.

Cepprav so bili programi sodelovanja ob uradni vzpostavitvi zvez precej široko zasnovani, smo dosegli velike uspehe. Ljudi v zahodnem svetu smo seznanili z našo lokalno samoupravo, z izkušnjami na stanovanjskem, komunalnem, urbanističnem, socialnem in šolskem področju. Prikazali smo jim povojni razvoj Jugoslavije, življenje, običaje in kulturno raven prebivalstva v Mariboru, Sloveniji in Jugoslaviji. Stike na uradni ravni prenašamo na neposredne stike med organizacijami in ustanovami, uspehe pa beležimo tudi na turističnem področju.

Povezava z mesti v tujini je zdaj že tako razvita, da je težko podati kompleksen pregled o njej. Sodelovanje se odvija tudi zunaj programa naše skupščine. Vzpostavimo z razvojem našega samoupravnega sistema je prijateljsko sodelovanje odvisno od odločitev posameznih organizacij, ustanov in društev, ki jih zanima samo nekdanji »državni« interes. Razumljivo je, da se zaradi tega zmanjšuje obseg uradnih programov na tisto raven, ko je intervencija naše občinske skupščine še vedno potrebna tako zaradi uresničitve konkretnih predlogov uradnih predstavnikov prijateljskih mest kot zaradi finančne pomoči občine.

Predsednik skupščine občine Maribor
STOJAN POZAR

naši delovni uspehi

Novomeška tovarna zdravi »Krka« bo na Dolenjskem druga tovarna, ki bo prebila »zvočni zid« — eno milijardo novih dinarjev bruto produkta. Pred nedavnimi so v tej tovarni odprli dva obrata: obrat biokemijske proizvodnje in obrat fleksibilne kemijske sinteze ter novo toplotno. Delovni kolektiv »Krke«, ki šteje trenutno 1.700 zaposlenih, med njimi je skoraj polovica strokovnjakov, bo prihodnje leto izvozil kar za 15 milijonov dolarjev svojih izdelkov. Naša fotografija prikazuje otvoritev novega energetskega obrata — govori generalni direktor »Krke«, magister farmacije Boris Adrijanič. (Besedilo in fotografija T.T.)

Stalna skrb naši obrambi

Kiro Gligorov je na 44. seji predsedstva ZKJ govoril o nujnosti, da moramo nenehno posvečati največjo skrb obrambni sposobnosti naše države. Med drugim je dejal:

Vprašanje varnosti države je največjega pomena za naš nadaljnji neoviran samoupravni socialistični razvoj. Dandanes je to še toliko pomembnejše sprič svetovnega položaja in zlasti zaradi krize na Bližnjem vzhodu.

Vselej smo se ravnali po tem, da se sovražniki naše države — zunanji kot notranji — nikdar niso sprijaznili z našo razvojno smerjo in z načelnimi stališči Jugoslavije v mednarodnih razmerah.

Sovražniki nenehno pričakujejo spremembe v naši notranji ureditvi, v naši politiki neuvrčenosti in povezani z zamejsko reakcijo zlasti izkoriščajo kritične položaje v mednarodnem življenju ter tako stalno poskušajo omajati našo trdnost, posejati razkol med našimi narodi in tako doseči svoje naklepe. To se je potrdilo v sedanjih razmerah, ko je spet močnejše dvignil glavo notranji in zunanji sovražnik. To nam narekuje, da nadalje ustrezajoče ukrepamo za zagotovitev notranje trdnosti naše držube ter da hkrati kar najbolj krepimo enotnost pri vseh najpomembnejših političnih gospodarskih in drugih vprašanjih in da smo popolnoma budni, organizirani in usposobljeni za obrambo pridobitve naše revolucije ter socialističnega razvoja.

Spričo tega moramo nenehno utrjevati vse dejavnike naše notranje trdnosti, tako družbenogospodarske in politične kot vse druge, hkrati predvsem tiste, ki krepijo sposobnost vseljidske obrambe in varnost države.

V skladu s koncepcijo o vseljidski obrambi je treba nadalje in hitreje usposabljanje ter krepiti učinkovitost enot teritorialne obrambe. Ukrepi za krepitev dejavnikov vseljidske obrambe morajo biti vsestranski in pri tem morajo sodelovati vse politične organizacije.

Predsedstvo ZKJ, centralni komiteji in pokrajinska komiteja ter vse organizacije ZK morajo imeti stalen pregled nad uresničevanjem nalog, ki jih tovariš Tito poudarja v zvezi s krepitvijo in potrebo po učinkovitejšem delovanju celotne obrambe.

Obrambna sposobnost naše države mora biti naša stalna skrb. Zato je treba v določenih časovnih presledkih ugotavljati, kakšna je organiziranost, kako smo usposobljeni za učinkovito delovanje v vseh nevarnostih za našo državo in njen samoupravni razvoj.

To vsekakor pomeni, da so potrebni nadaljnji napori za modernizacijo in krepitev bojne pripravljenosti JLA. Prav tako je nujno, da se varnostne službe povezano in v sodelovanju z družbenopolitičnimi dejavniki popolnoma posvetijo nalogam, da bodo lahko hitro in učinkovito odkrivale ter omogočale sovrážna početja in onemogočile žarišča sovražnikovega rovarjenja.

Krepitev varnosti države mora postati vsakdanja dolžnost vseh delovnih ljudi in občanov nasploh. V tem pogledu doslej še nismo storili vsega in nismo se niti dovolj zavedali, da je to usodnega pomena v ureditvi družbene samozaščite.

Nujno potrebno je storiti vse organizacijske in kadrovske ukrepe, da se bo varnostna služba v okviru federacije usposobila, tako da bo povezana z republiški službami delovala učinkovito, hitro in z dobrim političnim posluhom pri odkrivanju in preprečevanju sovražnega rovarjenja ter da bo zanesljivo poročala nadrejenim organom federacije o sovražnikovih nakanah.

Tudi ob tej priložnosti moramo poudariti, da je trdnost naše obrambne sposobnosti pred zaletavanjem raznih sovražnikov odvisna predvsem od naše enotnosti in notranje strnjjenosti, kar je edino mogoče dosežati z odločno in enotno dejavnostjo ZK in vseh drugih družbenopolitičnih dejavnikov pri uresničevanju določenih nalog za nadaljnji razvoj naše samoupravne družbe, po smernicah pisma tovariša Tita, ustavnih sprememb in gospodarske krepitve.

NASTOP ZAMEJSKIH PARTIZANSKIH PEVCEV

V soboto, 24. novembra, ob 20.15 bo v dvorani Slovenske filharmonije v Ljubljani nastopil Tržaški partizanski pevski zbor. Zamejski rojaki bodo zapeli partizanske in borbene revolucionarne pesmi. Vstopnice bodo v prodaji v blagajnah Filharmonije.

Vabimo vse občinstvo k čim številnejši udeležbi, s katero bomo dokazali našim rojakom, da cenimo njihov trud.

Partizanski pevski zbor
Ljubljana

Varujmo naš socialistični razvoj!

(Nadaljevanje s 1. strani)

posvečena vlogi in oblikam informiranja. Informiranje na ravni republik je bilo dobro in hitro, v združenjih pa počasno ali celo preveč počasno. Prav informiranje v krajevnih skupnostih pa bi moralo biti hitrejše, ker se prav tam (v ulicah in vaseh) najlažje pojavi neugodna psihoza in neugodno politično razpoloženje, ki zahtevata hitro in učinkovito protiakcijo. Prevladalo je mnenje, da informiranje javnosti prek časopisov in radia ni bilo vselej zadovoljivo. Ko so arabske armade v prvih dneh objavljene vojne napredovale in doživljale uspehe, so sredstva javnega obveščanja o tem na široko poročala, ko so Izraelci uspeli preiti na zahodno stran Sueskega prekopu, pa so bila poročila skopna in zavita v molk, kar je naše ljudi, ki sicer podpirajo pravičen boj arabskih narodov, jezilo. To je ustvarilo ugodna tla za sovražno propagando, ki je skušala prikazati našo enostranost, češ da preveč podpiramo Arabce, in podobno. Posebno se je čutilo pomanjkanje ustreznih vojno-političnih komentarjev, ki bi bili odgovor na vse oblike sovražnega delovanja proti naši državi.

O teh vprašanjih je izmed slovenskih delegatov najprej debatiral Janez Japelj. Prižal je pomanjkljivosti v informiranju. Vendar je obenem povedal, da je bilo poročanje zahodnega tiska skopo in zavito v molk na začetku obnovljene izraelsko-arabske vojne, na široko in bučno pa so se razpisali ob močnejšem

angažiranju ZDA, ko je Izraelcem uspelo popraviti neugoden vojaški položaj. Naravno je, da s simpatijami spremljamo naše prijatelje v arabskem svetu, poročali pa smo tudi iz drugih virov, tako da je bilo poročanje dokaj stvarno.

Janko Rudolf je podčrtal pomen akcije, ki jo je izvedla Zveza komunistov, da članstvo seznanjeno z objektivnim položajem na Bližnjem vzhodu in s položajem Jugoslavije v tej zvezi. S takim ukrepom je bilo temu vprašanju dano obeležje prvovrstne važnosti. Obe nem je bila ta oblika informiranja dokaj popolna in učinkovita. Pokazala je tudi to, da ZK dejansko vodi vse priprave na splošni ljudski odpor in da je skrb za varnost naše socialistične in samoupravne skupnosti prvenstvenega pomena za nadaljnji socialistični razvoj. S to obliko informiranja niso bili zajeti nekateri člani Zveze rezervnih vojaških starešin, ki niso člani ZK. V nadaljevanju je poudaril spoznanje, da med novinarji manjka komentatorjev, ki bi smelo lemitizirali in kvalificirano odgovarjali na razne dezinformacije, pri katerih je očitno, da so sovražnega izvora.

Borci NOV in ljudske množice na Kosovem so ob nedavni izraelsko-arabski vojni izpričali veliko domovinsko in socialistično zavest. V tej pokrajini ni bilo primerov potrošniške mrzlice in ne nacionalističnih izpadov. Vendar pa osnovne množice borcev po dosedanjih ukrepih ne vidijo zagotovila, da resno

želimo uresničiti Titovo pismo posebno glede socialnega razlikovanja in odvzema neupravičeno pridobljenega imetja. Nadaljnji razpravljavci so v tej zvezi opozorili na neučinkovitost naše zakonodaje, kar povzroča zapletene in dolgotrajne postopke, to pa ustvarja vtis, da se te reči ne želi korenito odpraviti.

Glede družbene samozaščite so ugotovili, da borčevske organizacije še niso povsem doumele, kako se je treba lotiti tega vprašanja. Za razliko od drugih so v Sloveniji borci NOV in rezervni vojaški starešine v tem oziru veliko storili. Izdali so posebno brošuro o družbeni samozaščiti v visoki nakladi ter priredili vrsto seminarjev. Na splošno pa po teh vprašanjih dela razmeroma malo ljudi. Tudi ni določeno, kako je treba ravnati in ukrepati, kadar se zaznajo posamezni primeri sovražnega delovanja. Poglavitno je to, so poudarili ob zaključku, da se v združenjih in med ljudstvom ustvari takšno vzdušje, kakor smo ga imeli med NOB, ko ni mogel noben sovražni agent prodreti na naše ozemlje in do življenjsko važnih točk, ne da bi ga poprej odkrili in onemogočili. Vsak naj pazi, kako se obnaša in kaj počno tujci ter kaj govorijo in delajo tisti, ki niso nikoli podpirali naše revolucije. Naša naloga je, da varujemo predvsem socialistični razvoj in socialistične pridobitve tako proti zunanjim kot tudi nasproti notranjim sovražnikom.

S. F.

Ukanil je kvesturo

FRANC ŠAVLI-MEDVED — ZGLED KOMUNISTA IN AKTIVISTA

Marca letos je poteklo 30 let, kar je na Vrsnem pri Kobaridu, v rojstni vasi pesnika Simona Gregorčiča, prenehalo biti srce prvega organizatorja OF na Tolminskem in prvega sekretarja KPS za Tolminsko.

Njegovo revolucionarno in požrtvovalno delo je tako pomembno in važno za razvoj in delo NOG na tem območju, da ne smemo iti mimo obletnice njegove smrti.

Pokojni Šavli je bil nezakonski sin bajtarske matere. V revni družini je bil nezakonski, zato je moral že zgodaj od doma. Z desetim letom je šel služiti za pastirja k bogati kmetiji Zastena v Pologu. Kljub revščini se je s pridnostjo pozneje izučil za čevljarja.

Se zelo mlad je prišel v stik z naprednim gibanjem na Primorskem, kjer se je povezal s pok. Srebrničem in je kmalu postal član KPI. Toda po prvi svetovni vojni, ko je Primorska po rapalski pogodbi pripadla Italiji in je bila postavljena krivična meja, za zavednega Slovenca ni bilo služka in kruha, zato je Šavli prekoračil mejo in odšel na Gorenjsko iskati dela in zasluzka. Pa ne le to, tudi želja po nadaljnji izobrazbi in svobodi je gnala mladega fanta čez mejo. S pomočjo sorodnikov je našel delo v Ljubnem na Gorenjskem, se vključil v tamkajšnjo organizacijo in sode-

loval v naprednem delavskem gibanju. Napredna literatura, ki jo je tu dobival, mu je nadomestila tisto, česar mu pomanjkljiva šolska izobrazba ni mogla dati. Tu je bil temeljito seznanjen z razvojem partije in njenim programom ter si je pridobil vsestransko razgledanost, da je pozneje lahko kot komunist prevzel pomembne in važne naloge v svojem rojstnem kraju na Tolminskem. Tudi njegovi sorodniki, kjer je živel, so bili naprednega mišljenja, saj sta dva bratranca pozneje kot člana KPJ sodelovala v narodnoosvobodilnem gibanju in padla kot borca v NOV.

Ko je na Primorskem najbolj kruto divjal fašizem, ko je bila slovenska beseda prepovedana v šoli in uradih, ko je fašizem razpustil slovenska kulturna društva in zažgal slovenske knjige ne le v mestih, temveč tudi po vaseh, je spet prišel prek meje domov na Tolminsko. Kot bi slutil, da je napočil čas, ko je bilo ilegalno delo najbolj potrebno, čas, ko je naše ljudstvo take ljudi najbolj potrebovalo.

To je bilo leta 1927. Od tedaj je spet deloval v KPI, ko je Jože Srebrnič zbiral najbolj zavedne pristaje KPI, da bi se borba ilegalno nadaljevala. Med prvimi in najbolj zvestimi je bil prav tovariš Medved.

Vzdrževal je zveze z organizacijo KPI

Spominska plošča v Zatoiminu, posvečena komunistu in aktivistu OF Francu Šavli-Medvedu.

v Trstu in Gorici. Vodil je ilegalno propagandno širjenje napredne literature, posebno marksistične, med mladino. Povezal se je s slovenskimi dijaki na tolminskem učiteljsku (pok. Krašna) in z njihovo pomočjo organiziral za mladino izlete na Krn in druge vršace, jih navdušil za slovensko pesem in pri njih razvijal narodno in delavsko zavest. Iz svoje knjižnice je mladini posojal dobre knjige. Vse to je delal ilegalno in prikrito s pomočjo svojih delavcev, vajencev in pomočnikov. Po vrnitvi iz bivše Jugoslavije je v Zatoiminu imel čevlarsko delavnico, kjer je bilo poleg tistih, ki so pri njem delali, zbirališče mladih ljudi. Ker je bil Šavli izredno delaven in skrben je leta 1935 prenesel svojo delavnico v Tolmin. Tu je imel še boljše možnosti za stike z ljudmi, v njegovo delavnico je lahko prišel vsak po opravkih, ne da bi tolminska kvestura kaj posumila. Njegovi delavci in vajenci so bili vsi napredno usmerjeni, kar se je izkazalo posebno leta 1943, ko je od dvanajstih delavcev odšlo šest v partizane, kjer so padli štirje.

Od tega časa dalje se je krog njegovih somišljenikov in sodelavcev še bolj razširil. Povezal se je s Francem Grbcem-Bogdanom iz Voljč, s Savlijem iz Ušnika, ki so v Ciginju izdajali svoj napredni časopis.

Ko je razpadla bivša Jugoslavija in so italijanske čete zasedle Ljubljano aprila 1941, je imel Šavli vrsto somišljenikov. Ob tem prelomu je začutil potrebo, da svoje politično delo poveže s političnim vodstvom prek meje in je (ko je dobil dovoljenje) odšel na Gorenjsko, od koder je potem dobival tudi propagandni material. Jeseni 1941 se je povezal z vodstvom KP v Ljubljani in je že v pozni jeseni pod njegovim vodstvom steklo zbiranje »Rdeče pomoči« po vaseh okoli Tolmina za preganjane komuniste. V to akcijo je vključil tiste zavedne, poštene in napredne delavce in kmete, katerim je najbolj zaupal. Iz teh ljudi in sodelavcev so novembra 1941 in pozneje 1942 nastale prve trojke KP in OF, prek katerih je pozneje širil organizacijo OF in pripravljaj ljudstvo za odpor proti okupatorju in teren za prihod prvih partizanskih enot na Tolminsko.

Ker je med ljudmi užival velik ugled, ne le kot komunist pač pa tudi kot poštenjak in napreden delavec, mu je ljudstvo zaupalo in šlo za njim. Po njegovi zaslugi je NOB na Tolminskem v prvi polovici leta 1942 dosegla uspeh, da so se slovenski fantje, ki so prišli iz italijanske vojske na dopust, odločali za vstop v partizane.

V začetku leta 1942 je bil od CK KPS iz Ljubljane poslan za organizacijo OF na Primorskem pokojni Anton Velušček-Matevž. Ko je prišel na Tolminsko in se spoznal s tedanjim stanjem je ugotovil, da je organizacija in ideja OF tu v osnovi že živela. Takrat je bil pokojni Medved določen za prvega sekretarja KP za Tolminsko. Avgusta 1942 je prišel na Tolminsko Ferdo Kravanja-Peter Skalar za organizacijo OF na Tolminskem, Kobariskem in Bovškem, ki je bil s pokojnim Medvedom tesno povezan kar priča korespondenca, hranjena v Tolminskem muzeju.

Septembra 1942 je prišla na Tolminsko prva četa partizanov. Bilo je 15 borcev, večina domačinov. Sporazumno z Medvedom in aktivisti iz Zatoimina se je četa utaborila v logorju za Mrzlim vrhom, delo in organizacija OF na terenu pa sta se podvojila, med ljudmi pa se je ideja OF širila. Iz Šavlijeve delavnice v Tolminu so aktivisti odnašali dan za dnem nahrbtnike, čevlje, šotorska krila in drugo za enote NOV. Kljub temu, da je bil Šavli pri tem svojem delovanju zelo previden in molčeč in je zaupal to delo po okoliških vaseh Tolminske le svojim zaupnikom, je uspelo tolminski kvesturi priti njegovemu delovanju na sled. S svojo inteligenco, poštenjem in prijaznim nastopom je tudi med naseljenimi Italijani in pred oblastjo užival ugled. Verjetno prav zato mu je oktobra 1942 sam marešalo ital. karabinerjev pri-

šel osebno povedat, da imajo nalog za njegovo aretacijo. To mu je sporočil v delavnici v Tolminu. Šavli pa si je izprosil dovoljenje, da gre domov pozdravit ženo in otroke. Marešalo mu je to dovolilo, a za spremstvo mu je dal dva orožnika. Z njima se je odpravil v Zatoimin, kjer je živel z ženo Marijo-Tatjano in tremi otroki od 1 do 4 let. Prav gotovo se je zavedal, kaj pomeni zapor zanj in za družino, toda v njegovi glavi je že dozorel sklep, da se ne pusti zapreti. Ko je doma povedal ženi, kaj mu preti, je prosil orožnika, naj mu dovolita, da gre v gornje prostore po obleko, žena pa ju je zaprosila, če gre lahko k sosedu z otroki. Moža postave sta v vratih čakala na oba, predvsem na Savlija, katerega ni in ni hotelo biti iz gornjega nadstropja. Medtem je Šavli vzel najpotrebnejše in se pri zadnjih vratih splazil čez vrt v gozd ter nato k partizanom. Oba orožnika sta debelo gledala, ko se je vrnila žena in moža že ni bilo nikjer ter je na vprašanje orožnikov odgovorila, da res ne ve zanj, ker je niti v hiši ni bilo. Ko sta orožnika pregledala vso hišo in ga nista našla, sta aretirala njo, ženo Marijo, ki je pustila doma tri otroke.

Ko je žena z orožnikoma prišla v Tolmin, je Italijanom vzelo sapo, na kvesturi pa je besnel polit. komisar Bicchì od jeze, ker jim je taka riba ušla. Do tedaj je bilo v Tolminu nekaj aretacij Šavlijevih sodelavcev, ki so jih na kvesturi grozno mučili, toda tako jih do zdaj še nihče ni »potegnil«. Ženo Marijo so držali zaprto teden dni rekoč: »Ko se bo javil mož, bomo vas izpustili«. Decembra 1942 pa so jo spet zaprli in odgnali v goriške zapore, pozneje pa internirali v Italijo, kjer je bila do kapitulacije Italije. Njune otroke so v tem času negovali njena mati in sorodniki.

Vsem Šavlijevim sodelavcem in poštenim Slovincem se je smejalo srce. Šlo je od ust do ust, kako je Šavli ukanil kvesturo, zaupanje vanj in v delovanje za OF je s tem rastlo med ljudstvom, saj so pripovedovali kot o junaku iz pravljice. Šavlijevi sodelavci — aktivisti so postali previdnejši, a so pod njegovim vodstvom delovali naprej. Tudi v njegovi delavnici v Tolminu so delali naprej za NOV, saj so bili vsi delavci aktivni v OF.

Po odhodu v ilegalo se je njegovo revolucionarno delo podvojilo. S Petrom Skalarjem je organiziral in vodil odbore OF po vaseh na Bovškem in Kobariskem. Vaški odbori OF so se okrepili in delovali nemoteno in ko so začeli Italijani nasilno mobilizirati mlajše letnike v bataljon spe-

Franc Šavli-Medved, prvi orglanizator OF na Tolminskem.

fotografija z vprašajem

Justina Kenda s Prapetna 18 pri Tolminu dodatno pojasnjuje fotografijo v ustanovitve 2. VDV brigade (TV-15 št. 39 z dne 27. septembra 1973). Pravi, da je ta, ki ima na jopiču svetle gumbke (četrti z desne proti levi), njen brat Ivan Klobučar-Sočan. V nadaljevanju navaja, da je v »Vestniku R. K. Slovenije« z dne 18. maja 1946 o njem piše, da je bil Sočan komandant 3. bataljona 2. brigade VDV. Rodil se je 7. novembra 1920 na Prapetnem, padel pa je 30. januarja 1945 v Sajevčah pri Postojni.

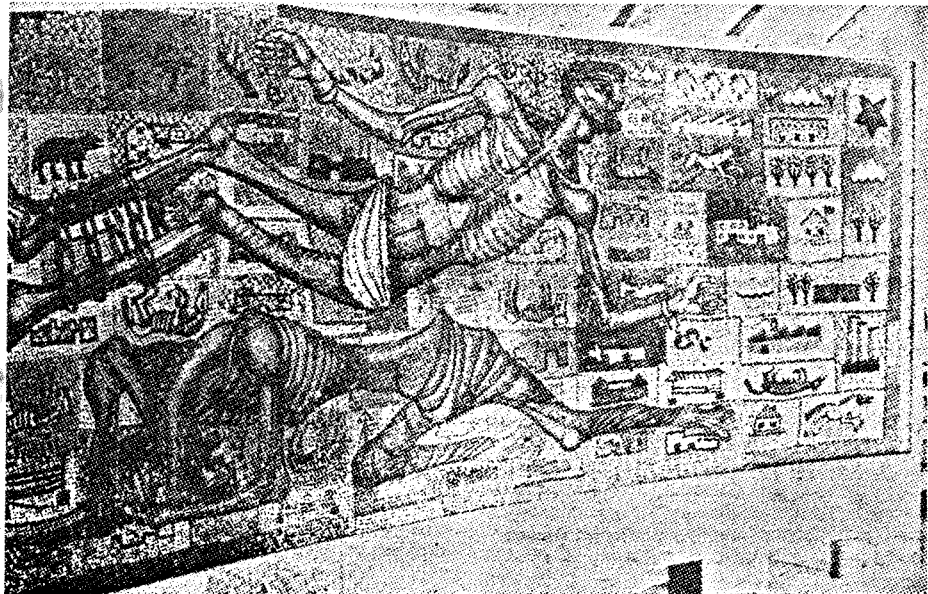
Fotografijo kurirjev in šifrerov 9. korpusa iz 42 številke TV-15 (18. oktobra 1973) pojasnjuje podpolkovnik Ivo Černuta iz Vojne pošte 2018 v Beogradu. Na fotografiji je prepoznal sebe (sedi prvi z desne) in tovarišico Meri iz Idrskega pri Kobaridu, ki je druga z leve (stoji izza tovarišice s činom kapetana). Nadalje domneva, da je prva tovarišica z desne obveščevalka Uči iz Pevme v Goriških Brdih ali pa iz Sentmavra (ravno tam). Fotografija je bila posneta na Lokvah ali pa na Otlici. Podpolkovnik Ivo Černuta je bil tedaj kurir in šifrer pri obveščevalnem centru 9. korpusa.

K pojasnilu Franceta Vidiča iz Nove Gorice, ki je bilo objavljeno tudi v 42. številki, Ivan Vižin iz Nove Gorice, Med ogradami 14, pripominja, da Alojz Kristančič iz Renč ni bil zahrbno ubit na Bledu, ampak je postal žrtev nesrečnega slučaja na Zatrniku na Pokljuki, ko se je ob pregledu orožja sprožila brzostrelka. Alojz Kristančič je bil zadet v žilo odvodnico na levi nogi in je izkrmavel še preden so ga prepeljali na sanah do Bleda.

V našem uredništvu se je zglasila Hilda Kranjc s Titove 25 v Ljubljani in delno pojasnila fotografijo, ki prikazuje osebe bolnišnice Pavle (objavljena v TV-15 št. 45 z dne 8. novembra 1973). Povedala je, da je na tej sliki prvi z desne Jože Frelj, doma iz Sovodnje, živel pa je v Tolminu (umrl je marca letos).

Vsem se za pojasnila najlepše zahvaljujemo.

Na hrbtni strani fotografije, ki jo objavljamo danes, piše: »Štab 1. bataljona Prešernove brigade 28. marca 1944. Kje?« Prosimo, da nam pojasnite, kje, v katerem gozdu ali blizu katerega kraja je bila fotografija posneta in da nam sporočite imena, priimke, partizanska imena in druge podatke (o funkcijah itd.) za tovariše, ki jih boste prepoznali!

Mozaik na rabskem grobišču internirancev, delo akademskega slikarja Marija Pregija.

BEOGRAJSKI KNJIŽNI SEJEM

V znamenju AVNOJ

Sedemnajsti mednarodni knjižni sejem, ki se je nedavno začel v Beogradu, je ne le pregled dejavnosti založb v minulemu letu dni, marveč tudi ustvarjalnosti ustvarjalcev pisane besede. Obiskovalci pa imajo tudi najlepšo prilžnost, da se seznanijo s knjižnimi novostmi okrog šestdesetih tujih založb. Na letošnjem knjižnem sejmu so prvič zastopane alžirske, argentinske in mehiške založbe. Razen običajne razstave vsega tega, kar je naših 130 podjetij in organizacij izdalo v zadnjem obdobju, sta prirejeni še dve posebni razstavi in sicer: »Od AVNOJ do nove ustave« in »80 let Miroslava Krležev«.

Razstava o AVNOJ zajema faksimile pomembnih rokopisov in besedil, dalje knjige, fotografije in listine iz obdobja drugega zasedanja AVNOJ do dandanes. Razstavno gradivo na drugi razstavi pa vsebuje fotografije, fotografske kopije izvirnih rokopisov in številne Krležove knjige.

Letošnja razstava enoletne knjižne žetve kaže, da so založbe upoštevale politična gibanja pri nas. Tako je na sejmu opazno, da se založbe čedalje bolj usmerjajo na izdajanje marksistične literature. Tako skoraj ni založbe, ki bi v minulemu letu dni ne izdala vsaj ene knjige s področja marksizma. Ta dobri namen pa ima sicer tudi slabo stran, ker je marsikatero delo izdalo po več založb.

Tudi književnost o narodnoosvobodilnem boju je letos bolj zastopana na beograjskem knjižnem sejmu. Razen uglednega »Vojnoizdavaškega zavoda« (Vojaški založniški zavod), ki že tradicionalno neguje predvsem slovnost o NOB, tej zvrsti nobena druga založba ne posveča posebne ali izredne pozornosti. (Pisec pa podcenjuje s tem izredno živahno dejavnost ljubljanske založbe »Zavod Borec« — op. prev.). Častna izjema je majhna zagrebška založba »August Cesarec« — pa tudi njena dejavnost se zdaj omejuje le še na načrte. Velike založbe še vedno razstavljajo le po kakšno knjigo te zvrsti. Letos so manjše založbe pokazale nekaj več pozornosti tej literaturi, vendar še vedno ne dovolj organizirano. Tako je po več založb izdalo knjige na isto temo,

z istim naslovom, enake značilnosti in enakega pomena. Na primer: več založb je razstavilo ali napovedalo knjige o Sutjeski. Vendar je čedalje več znanstvenih razprav o zgodovini narodnoosvobodilnega boja in revoluciji, kar je razumljivo, vedno manj pa je leposlovnih del o NOB in revoluciji, kar je delno mogoče razumeti in si pojasniti s časovnim odmikom, toda s tem se ne moremo popolnoma sprijazniti.

Knjižni sejem je dejansko zelo zgovorna podoba naših kulturnih prizadevanj in razvoja. Hkrati je tudi dokaz, da je knjiga kljub vsem posrednikom kulturnih dobrin — ki se bliskovito razvijajo po vsem svetu — obdržala in celo okrepila svoj položaj kot izobraževalni, vzgojni in poučni dejavnik trajne vrednosti med vsemi drugimi občili.

V. D.J., »4. jul«

ZA OBISKOVALCE GROBIŠČA NA RABU

Obiskovalci grobišča internirancev na Rabu, zlasti bivši interniranci in njihovi svojci, so leta in leta izražali željo, da bi si ob obisku tega velikanskega spomenika lahko nabavili kak spominček, prospekt ali vsaj razglednico, ki bi jo pisali znancom. Minuli mesec se jim je ta želja končno izpolnila. Muzej narodne revolucije na Reki je v sodelovanju s komisijo za bивše politične zapornike, internirance in izgnance pri RO ZZB NOV Slovenije izdal ličen propekt v hrvatsko-srbskem in slovenskem jeziku. Glavno besedilo v njem je opis nastanka, zgodovine in grozot taborišča ter odporniškega gibanja v njem izpod peresa bivšega rabskega interniranca Franceta Šušteršiča. Med fotografijami, ki omenjeni opis nazorno dokumentirajo, je tudi nekaj pesmi pokojnega Iga Grudna, prav tako bivšega interniranca tega taborišča.

Obiskovalcem grobišča je na voljo tudi izbor fotografij o taborišču in Rabski brigadi, ki ga je izdala komisija za bивše politične zapornike, internirance in izgnance pri RO ZZB NOV Slovenije.

Tako propekt kakor izbor fotografij sta izšla v počastitev 30-letnice osvoboditve taborišča in formiranja Rabske brigade, ob veliki proslavi 27. in 28. oktobra letos, ki smo o nji že poročali.

vred propade tudi rodbina Prackwitz. Poskus državnega udara spodleti, poročnika je konec in Violeta zblazni, Pagel se vrne v Berlin. Obojaten z novimi izkušnjami, se zaveda, kaj hoče. S Petro bo začel novo življenje.

VLAK BREZ VOZNEGA REDA

V nedeljo, 25. novembra ob 17.35 bo televizija predvajala film »Vlak brez voznega reda«. Prikazuje, kako so se ljudje iz razrušenih krajev po vojni selili v plodno Baranjo. Iz vrste drobnih zgodb spoznavamo v njem življenje tedanjega časa. Režiral ga je Veljko Bulajić.

VEZI SORODSTVA

Brali smo že, kako v Čilu hitijo s sežiganjem knjig. Tudi v Južni Afriki so napovedali vojno naprednim knjigam. Člani vlade so prejeli strogo zaupen spisek knjig, ki jih je treba vzeti iz prodaje in zapleniti na mejnih prehodih. Marksistična literatura je gotovo prva na vrsti, pa tudi knjige, ki obravnavajo kakršnokoli tematiko iz socialističnih dežel. Pod oznako CL 450 je poleg tega naveden še roman Maria Puzza »Boter«, pod 488 Johna Cohena »Zbogom Afrika«, pod 62 »Zgodovina kitajske revolucije«. Prizade te so tudi gramofonske plošče z govori Martina Luthra Kinga, pa vsa glasbena dela, ki se jim zdijo obarvana z marksizmom, antirasizmom, erotizmom in pornografijo (vse v enem košu!).

NOV FILM O VOJNI

Sarajevska televizija bo 24. t. m. prikazala film »Sol«. Zgodba je zanjeta iz zgodovine NOB. V osrednji Bosni, na osvobojenem ozemlju, je zmanjkalo soli. Četa partizanov, ki so jo poslali, da jo nabavi, bi jo lahko dobila samo v tuzlanskih rudnikih. Toda tam so močne okupacijske enote. Partizani so kljub zapletom sol nabavili, ker so jim prišli na pomoč ilegalci.

Film so posneli po delu Derviša Sušića. Režiral ga je Gojko Šipovac, med igralci pa so Bert Sotlar, Ana Zupanc, Nada Roko in Slobodan Dimitrijević.

KULTURA IN STVARNOST

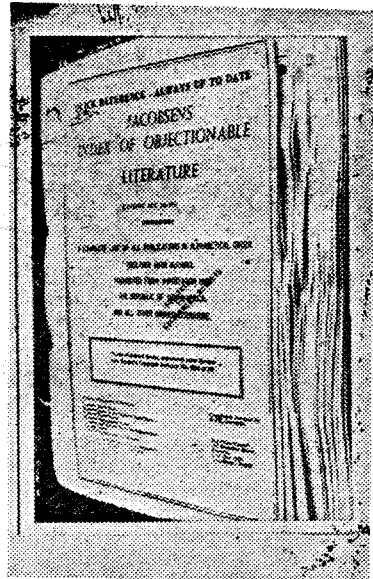
Oskar Davičo je dejal: »Delavski razred ustvarja humano, splošno človeško, univerzalno kulturo in umetnost«. V tem trenutku kulturi grozi z raznih strani več nevarnosti. Ena izmed njih je tudi proletkizem, prepričanje, da se proletarska kultura začenja porajati šele s prihodom delavskega razreda na oblast in da se ta kultura bistveno

beležke

razlikuje od ostalih. Davičo pravi, da je to iluzija.

KONTINENTI BREZ KNJIG

Štiri petine vseh knjig izide v ZDA, Kanadi, Evropi, Avstraliji, Novi Zelandiji, SZ in na Japonskem, medtem ko so knjige na drugih dveh tretjinah našega planeta še vedno redkost. Vseh knjig izide letno po osem milijard izvodov. Toda število knjig v državah v razvoju se zmanjšuje. V letu 1950 je bilo v Afriki, Južni Ameriki in Aziji (brez SZ in Japonske) natisnjeno še 24 odstotkov vseh knjig, leta 1970 pa komaj 19 odstotkov, čeprav v teh deželah živi 50 odstotkov vsega odraslega pismenega prebivalstva. UNESCO zdaj pripravlja program, s pomočjo katerega bodo v Afriki in v arabskih deželah ustanovili posebne čitalniške centre

Južnoafriški indeks: »Jacobsenov seznam pohujšljive literature«

KDAJ BO PRIMORSKA DOBILA OSREDNJI MUZEJ NOB?

Razstave NOB v goriškem muzeju

Grad Kromberk v Novi Gorici je sedež Goriškega muzeja, kjer so naslednje stalne zbirke: arheološka, etnografska in zbirka NOB, začasna razstava »Tito v Sloveniji« in galerija slik starejše umetnosti. Depandanse Goriškega muzeja so: v Tolminu (Titov trg 3) tolminska muzejska zbirka, na Vrsnem (št. 17) pri Kobaridu rojstna hiša Simona Gregorčiča, na Logu v Trenti trentarska muzejska zbirka, v vasi Krn pri Tolminu rojstna hiša Simona Rutarja in v Medani (št. 25) v Goriških Brdih opremljena soba v rojstni hiši pesnika Alojza Gradnika. Tačas je v Tolminu etnološka razstava »Ovčje planine v porečju zgornje Soče«, ki bo spomladi 1974 začasno v Kromberškem gradu v Novi Gorici, zatem pa se bo za stalno preselila v trentarsko muzejsko zbirko na Log v Trento.

Kot muzej je grad Kromberk odprt vsak dan od 8. do 14.30, ob sobotah je zaprt, ob nedeljah pa je ogled možen od 13. do 18. ure.

Stalna razstava NOB je v drugem nadstropju v osrednji dvorani in ima naslov »Primorska v boju za svobodo«. Prvič je bila ta razstava postavljena že leta 1964, ko pa so lani prenavljali celotno drugo nadstropje muzeja, je bila od aprila do novembra ukinjena, kakor tudi vse druge razstave v tem nadstropju, in spet slovesno odprta decembra 1972. Na novo prirejena in razporejena je sedaj znatno preglednejša, kakršna nudi več tako bežnemu obiskovalcu kakor tudi študijskemu raziskovalcu.

Slikovno gradivo je razporejeno ob steh na visečih steklenih panojih, dopolnjujejo pa ga številni predmeti, ki so po vsebini razporejeni v steklenih vitrinah po vsej prostorni dvorani. Te steklene vitrine so razporejene v dve skupini tako, da oblikujeta črki OF.

Vsebinska razstava je sicer podana v razstavljenem gradivu, malo pozornejšemu opazovalcu pa kmalu postane očitno, da je taka vsebina vendarle preobsežna, da bi mogla biti predstavljena na prostoru ene razstavne dvorane. Takoj se zastavi aktualno vprašanje: kdaj bo Primorska dobila osrednji muzej NOB?!

Lani je bila postavljena v manjši razstavnici dvorani Goriškega muzeja začasna razstava »Primorska v boju za meje«. Ta

razstava je letos gostovala tudi v Biljah in bo prenešana verjetno še kam. Sledila ji bo občasna razstava »Partizanska saniteta«. Občinske skupščine Ajdovščina, Nova Gorica, Sežana in Tolmin, na katerih območju dela Goriški muzej, imajo sprejete domociile za 12 ali 13 partizanskih enot in okrožij. Za vsako od teh enot ali ustanov bo v bližnji prihodnosti treba postaviti začasno razstavo in z marsikatero od teh gostovati v več krajih. V muzeju zbirajo in pripravljajo gradivo za razstavo o Goriški fronti, zatem pa razstavo o srednjeprimorskem okrožju, ki bi naj bili postavljeni že v prihodnje leto.

Dela je torej še in še, pa vendar ostaja vse tako fragmentarno. Zaradi omejenih prostorov, še zlasti pa zaradi premajhnega števila zaposlenih na tem področju, ni mogoče narediti kaj več. Primorska pa bi že morala imeti muzej, kjer bi bil podan prikaz partizanskih enot in prav tako tudi upravno-politično organiziranje terena v NOB (pokrajinsko vodstvo, okrožja, okrajji (rajoni) ter krajevni oz. terenski odbori, v tem okviru pa organizacija KPS, OF, ZMS, SKOJ, SPZZ, gospodarske komisije, šolstvo, Rdeči križ, kurirska mreža, tehnike in tiskarne, saniteta in še kaj. Na Vogrskem pri Novi Gorici je gradič, ki bi bil verjetno dokaj primeren za takšno samostojno muzejsko ustanovo, ki jo Primorska nujno potrebuje.

Dne 12. novembra je bila v dveh razstavnih sobah odprta razstava »Tito v Sloveniji«. Razstavo je postavil Muzej ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani in sedaj tu prvič gostuje. Goriški muzej je to razstavo razširil s podatki in slikovnim gradivom o Titovih obiskih na Goriškem. Ta zanimiva občasna razstava bo zlasti pritegnila številne šolske skupine, da si bodo pripravile izlete za obisk Goriškega muzeja in s tem združile koristno s prijetnim.

Goriški muzej se torej po svojih močeh trudi in se aktivno vključuje v deio pri zgodovinskoizpisu obdobja NOB, pri tem pa je kadrovsko in prostorsko omejen, zato pa je toliko bolj potrebno in dobrodošlo stalnejše sodelovanje občinskih odborov ZZB NOV oz. članov njihovih komisij za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB na območju tega muzeja.

C. Z.

MARKSIZEM III. ODDAJA

V sredo, 28. novembra, ob 18.45, se bomo s pomočjo istimenske TV oddaje seznanili s pojmom proizvodne dejavnosti in produkcijskih odnosov. Prikazani bodo osnovni elementi proizvodnih sil in samoupravnih odnosov v naši sedanji družbi.

KONEC IN ZAČETEK

V torek, 27. novembra, ob 21.35, bo četrta zgodba, ki jo bo prikazala naša TV iz dramatisiranega romana »Sam med volkovi«. Posestvo Neuloh propade do konca. Z njim

NOVA IZRAELSKA JURIŠNA PUŠKA

Izraelska vojska bo kmalu doblila novo puško domače izdelave, ki se bo po konstruktorju Israelu Blashnikowu Galilju imenovala GALIL. Nova puška ima kaliber 5,56 mm in je težka štiri kilograme. Ima kovinsko kopito, ki ga je mogoče preklopiti. V magazin gre po 35 in 50 nabojev. Puška omogoča posamičen, polavtomatski ali avtomatski ogenj, teoretično pa je mogoče izstreliti po 650 nabojev na minuto.

Na koncu je dušilec plamena, najo pa je mogoče pritrčiti tudi bajonet. Dodatni del puške je naprava za nočno opazovanje in streljanje. Z novo puško je mogoče streljati tudi tromblonske mine.

Puška GALIL bodo poleg normalne izdelovali še v posebni verziji. Ta bo nekoliko lažja in namenjena policijskim in posebnim enotam. Po zunanosti je puška zelo podobna sovjetski puški AK-47, stala pa bo od 120 do 150 dolarjev vsaka.

LETNI PRORAČUN PORABLJEN V ŠTIRIH DNEH VOJNE

Svedski vojaški komentatorji cenijo, da je sedemnajstdnevna vojna veljala Izrael več kot štiri milijarde dolarjev. To pa je znesek, ki presega ves letni proračun izraelske države.

Če pa bi k strogo vojaškim stroškom prišteli še vse druge izgube in škodo, ki jo je imel Izrael med to vojno, potem bi znesek

zanimivosti

dosegel astronomske številke. V Tel Avivu so na ta način vsak dan potrošili po 250 milijonov dolarjev.

Svedski strokovnjaki menijo, da je Izrael v dosedanjih vojaških spopadih od 1700 tankov, kolikor jih je imel pred začetkom vojne, izgubil približno 600 tankov, od 488 reaktivskih letal pa približno 90. Vsako ameriško letalo fantom — izraelsko letalstvo je v bojih uporabljalo predvsem ta letala — pa stane več kot milijon dolarjev.

Finančna sredstva, ki jih je Izrael potrošil v tej sedemnajstdnevni vojni, so enaka enoletnemu švedskemu proračunu. Stockholmski časopis Aftonbladet meni, da bi bila ta sredstva mnogo boljše uporabljena, če bi jih Izrael namenil za izboljšanje življenjskih razmer več kot 1.400.000 arabskih beguncev v raznih taboriščih na Bližnjem vzhodu.

OSTRE KAZNI — DOKAZ NEMOČI

Rasistični režim Iana Smitha v Južni Rodeziji pripravlja nov zakon, s katerim naj bi bile kazni za gverilce močno poostreane. Po tem zakonu bo kaznovan s smrtjo vsakdo, ki bo gverilcem nudil zavetje ali ki jih ne bi prijavil oblastem. Smrt na kazen je predvidena tudi za rekrutiranje gverilcev, za sodelovanje v vojaškem urjenju odporiškega gibanja in za nagovarjanje drugih, naj se priključijo gibanju. Dosedanji zakon je bil v tem pogledu precej milejši. Tako na primer je za prikrivanje gverilcev predvideval dvajset let zapora, ne pa smrtno kazni.

Dejstvo, da se je moral južnoro-dezijski rasistični režim v boju z narodnoosvobodilnim gibanjem zateči k takim drastičnim kaznim, prepričljivo dokazuje, da postaja odpor črnega prebivalstva proti rasistični beli manjšini čedalje huji.

DVE MILIJARDI DOLARJEV POMOČI IZRAELU

Ameriška vlada je obvestila kongres, da namerava poslati Izraelu vojaško opremo v skupni vrednosti 2.200 milijonov dolarjev. To naj bi bil očitni dokaz ameriške podpore in pomoči, da bi bil mir na Bližnjem vzhodu vzpostavljen prek pogajanj. Tolikšno pomoč Američani opravčujejo s tem, ker je tudi Sovjetska zveza po izbruhu vojne med Izraelom in arabskimi deželami dobavila Egiptu, Siriji in Iraku velike količine orožja in vojaške opreme. Ameriški vladi je menda znano, da so arabske dežele prejele od Sovjetske zveze od leta 1967 dalje za približno milijardo dolarjev orožja in opreme.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

OKLEPNO OROŽJE NA BLIŽNJEM VZHODU

Tanki oktobrske vojne

V nedavnih bojih na bližnjem vzhodnem bojišču so vojskujoče se strani lahko napredovale le, če so v napade poslale večje število tankov. Ščtila so jih letala, poleg teh pa tudi rakete. Izraelska armada je imela na voljo okoli 1.700 tankov različnih tipov ameriškega, britanskega in francoskega izvora, Egipt in Sirija pa sta imela okoli 3.000 srednjih tankov. Izrazito očitno je dejstvo, da arabske armade niso imele trikratne premoči v tankih, čeprav je taka premoč nujna, da bi lahko dosegli odločilno zmago. Izrael pa je za obrambne akcije imel čisto dovolj tankov, enako tudi za protinapade na izbranih točkah in v natanko določenem času. Kljub temu so arabske armade dosegle izredne rezultate v bojih, kakršnih ni nihče pričakoval. Bili so trenutki, ko so se izraelski generali prijemali za glavo, saj je grozilo, da se bo fronta na Sinaju in Golanu povsem zlomila. Pritiske arabskih tankov je bilo vse težje zadrževati.

Egiptovski in sirski tankisti so imeli odlične srednje tanke sovjetske konstrukcije tipa T-54 in T-55. Te so izraelski tankisti in oficirji že zelo dobro poznali, saj so precej takih tankov že zajeli v bojih na Sinaju pred šestimi leti. Močan top z veliko prebojno močjo, nizek obris in izredno krepak oklep, ki odlično ščiti, pa tudi izredno dobre vozne značilnosti so glavne odlike teh tankov sovjetskega izvora. Izraelski oficirji so vedeli, da bo s povprečne oddaljenosti top arabskega tanka, ki ima kaliber 100 mm, prej prebil oklep izraelskega tanka, kot pa bi izraelskemu tankovskemu topu kalibra 105 mm to uspelo storiti Egiptčanom. Le izjemno natančni zadetki so lahko prebili oklep egiptovskih tankov, saj so izraelske granate kar prepogosto rikošetirale, ker je sovjetskim konstruktorjem tankov uspelo dati oklepu, predvsem pa še kupoli izredno obliko, ki je ni še nihče prekosil. Poleg tega je bilo izraelske tanke M-60 A 1 in M-48 A 2 ameriškega izvora in britanske centurione zaradi njihove višine še lažje zadeti. Tankist v tanku T-54 ali T-55 lahko prej opazi tank M-60 kot pa obratno. Z drugimi besedami, izraelski tankisti so imeli veliko težav v bojih z arabskimi tankisti. Zanimivo je, da so Izraelci dosegli nekaj svojih hitrih prodorov ravno s tanki sovjetske konstrukcije, torej z enakimi, kot jih imajo Arabci. Arabske armade na golanski in sinajski

fronti ter v njunem zaledju so imele na voljo približno 3000 tankov T-54 in T-55. Ti so na bojiščih prevladovali, to pa še toliko bolj, ker so jih občasno uporabljali tudi Izraelci. Tem tankom se imajo egiptovski borci zahvaliti za vse svoje dosežene uspehe, ki — čeprav niso privedli do končnega zmagovitega zaključka vojne — pomenijo velik korak naprej in predstavljajo preokretnico v dušenju izraelske agresije.

Navedimo nekaj najosnovnejših podatkov o srednjih tankih T-54 in T-55. Že takoj je treba poudariti, da imajo te tanke v oborožitvi številne evropske, azijske in afriške države. Konstruirali so jih v Sovjetski zvezi

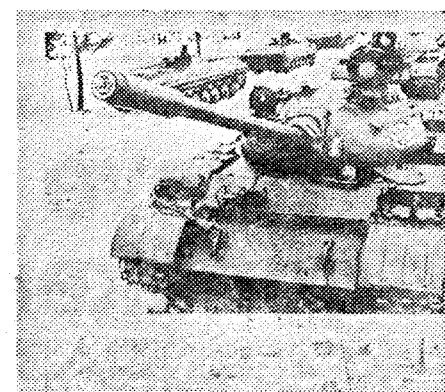

Francoski tank AMX-30, ki se po mnenju strokovnjakov edini lahko primerja s tankom T-55.

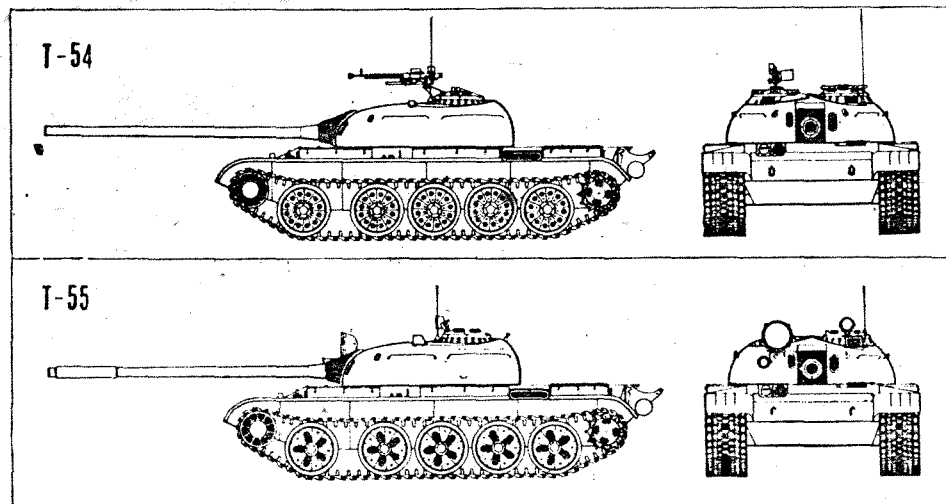
na podlagi najboljšega tanka 2. svetovne vojne T-34 in njegovega naslednika T-44.

Najprej je bil v oborožitev sovjetske armade leta 1954 uveden tank tipa T-54, zatem pa so naredili skoraj povsem podoben, toda še bolj izpopolnjen in modernejši tank T-55. Med proizvodnjo tankov T-54 sta se pojavili dve izvedenki, A in B, ki se razlikujeta po tem, da ima izvedenka B nekaj boljše opremo, predvsem pa je sposobna, da — kot T-55 — lahko premaga tudi večje vodne ovire, in sicer kar po dnu. Tanke T-54 in T-55 proizvajajo v velikih serijah ne le v sovjetskih, temveč tudi v poljskih, verjetno pa tudi v češkoslovaških tovarnah.

Glavno orožje tanka T-54 ali T-55 je top kalibra 100 mm, ki ima dolet okoli 15 km.

Srednji tank T-55

Obrisi sovjetskih tankov T-54 in T-55

TAKTIČNO-TEHNIČNI PODATKI

- bojna teža v tonah
- dolžina brez topa (v metrih)
- celotna dolžina tanka
- širina v metrih
- razdalja med gosenicama
- kaliber topa v mm
- dolet topa v km
- hitrost streljanja v minuti
- število mitraljezov kal. 7,62 mm
- število PL mitraljezov 12,7 mm
- največji akcijski radij v km
- brez dodatnega polnjenja vozi ur
- prevozi vzpon (v stopinjah)
- prečka rov, širok v metrih
- premaga navpično oviro, visoko v cm
- globina vode v metrih
- v kompletu je granat
- mitraljez ima nabojev
- PL mitraljez ima nabojev
- število članov posadke
- motor

T-54	T-55
36	36
6,4	6,4
8,9	8,9
3,2	3,2
2,64	2,64
100	100
15,6	14,6
6	7
2	2
1	0
440	500
22	35
30	32
2,7	2,7
80	80
1,4	1,4
34	34
3000	3000
500	0
4	4
dizel	dizel

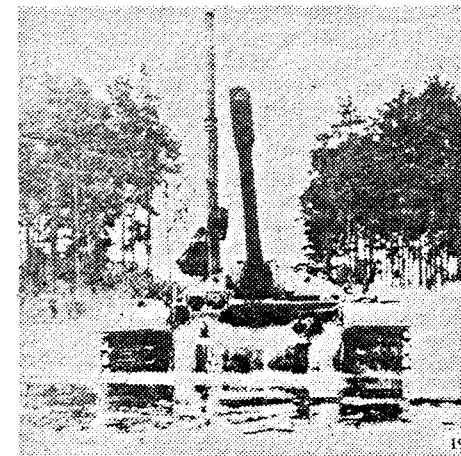

Ameriški tank M-60A1, kakršne ima tudi Izrael.

Začetna hitrost iz tega topa izstreljene granate je približno 900 metrov v sekundi, tako da podkalibrski naboj z lahkoto prebije okoli 190 mm debel oklep — s povprečne oddaljenosti, ki je značilna za tankovske dvoboje. Poleg tega imajo ti tanki še po dva mitraljeza kalibra 7,62 mm, ki sta povezana s topom. Tank T-54 ima še protiletalski mitraljez kalibra 12,7 mm, ki ga T-55 nima, ker so v času, ko so konstruirali T-55, menili, da bo še najboljše zaščito pred napadi iz zraka imel v raketah vrste »zemlja-zrak«, ki bodo pripravljene na samohodnih lanserjih. To se je zelo dobro obneslo na letošnjem bližnjem vzhodnem bojišču, saj so rakete sam-6 v boju z nizko letječimi letali dosegale izredne uspehe.

Srednji tanki tipa T-54 in T-55 so danes med najboljšimi v svetu, saj jih verjetno prekaša le T-62, še novejši sovjetski tank. Tankovski strokovnjaki pravijo, da se po bojnih kvalitetah tankom T-55 morda približujejo le francoski tanki tipa AMX-30, vsi drugi tanki pa v marsičem močno zaostajajo. Prav gotovo so naši, jugoslovanski tankisti zelo zadovoljni ob tem dejstvu, saj imamo tanke T-54 in T-55 v oborožitvi tudi mi.

PO FRONTU

T-54 B med vajo pri premagovanju globokih vodnih ovir; levo od topovske cevi je lepo videti pokonci postavljeno cev šnorkla, po katerem dobiva tank — ko je na dnu jezera ali reke — zrak.

LJUBLJANA,
CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

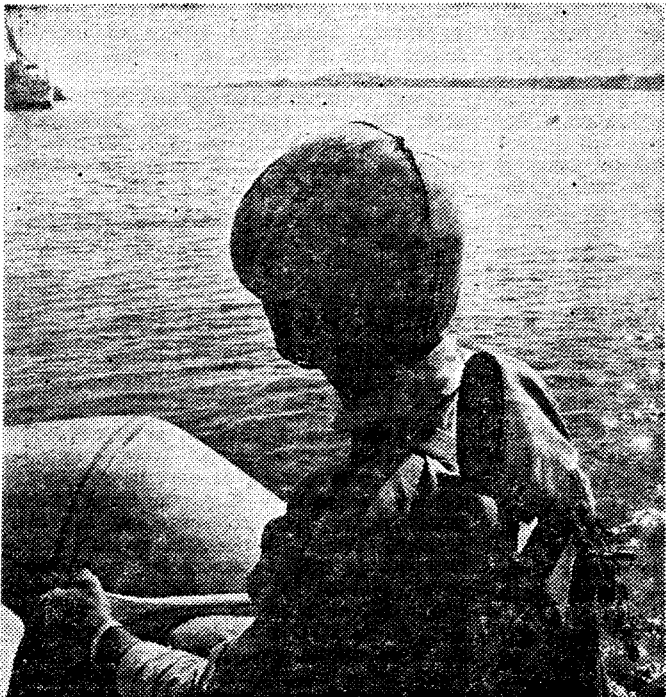
modularni blok

stropnik monta — višine 12 cm in 16 cm

pregradni blok — debeline 12 cm v »INDUSTRIJSKI PRODAJALNI« je na razpolago ves ostali gradbeni material (apno, cement, strešnik, salonit, elementi za dimnik itd.)

Kličite telefonsko št. 61-965 ali 61-805

TAKOJSNJA DOBAVA
SOLIDNE CENE

Egiptovski vojak v prvih dneh oktobrske vojne — med vožnjo na vzhodni breg Sueškega prekopu.

VOJAŠKOPOLITIČNI KOMENTAR

Zaledje 101. kilometra

Na 101. kilometru ceste Kairo—Suez so se ob navzočnosti sil Združenih narodov že nekajkrat sestali egiptovski in izraelski generali. Gre namreč za pogovore o pripravi za ureditev meje premirja. Medtem pa ZDA menda pripravljajo nov mirovni načrt, ki po nekaterih podatkih vsebuje le pet točk, in sicer: demilitarizacijo določenih področij, plovbo skozi Sueški prekop, upravno ureditev Jeruzalema, umik Izraelcev z Golanske planote in problem Palestincev.

Nekateri krogi v svetu bore malo verjamejo v uspeh ameriškega načrta in so prepričani, da z njim ne bo zadovoljna nobena od vojskujočih se strani. Tako smo spet pred dejstvom, da bo pot od prekinitve ognja do trajnega miru dolgotrajna in dokaj zapletena. Orožje je sicer umolknilo, tanki počivajo, nebo vsaj navidez miruje, a kljub temu se vsiljuje misli o morebitni novi nevarnosti vojne. Zdi se namreč, da je človeška roka, za vsak primer, ostala na petelinu in je bržčas pripravljena znova sprožiti. Temu v prid grede tudi besede komentatorja in dobro obveščenega egiptovskega novinarja Hejkala, ki je pred nedavnim med drugim zapisal: »Prej je možna vrnitev na bojišče kot pa konferenca v New Yorku...«

Po drugi plati je slišati, da Izrael načelno soglašal s pogajanjimi o miru, a kljub temu drži zasedene položaje. Ne kaže torej niti kančka volje, da bi se umaknil s tujege ozemlja, kar je vsekakor prvi pogoj za razmišljanja in pogovore o trajnem in stabilnejšem miru.

Kaže torej, da je svetovni imperializem lačen in nenasiten. Nenehno hrepeni po tujem in išče šibke točke za nove posege med temeljne pravice človeka. Morda se bo tega lotil danes, morda jutri. Spomnimo se, kako nesramno je »potrkalo« na vrata Čila, kjer je tarča njegovega napada socialistično gibanje, ki ga je vodil pokojni Allende. Kmalu potem se je agresija usmerila na Arabe. In kaj je njen naslednji cilj?

Na 101. kilometru potekajo pogajanja za ureditev meje premirja. Živimo torej v času, ko se začenja vojna za mir, hkrati pa poslušamo novice o kopičenju tankov, topov in letal; in novega, še nepreizkušenega orožja. Ali vse to pomeni samo zaledje psihološke vojne ali kaj drugega?

Kakorkoli že, povsem jasno je, da nevarnost novih spopadov še ni mimo. Orožje preži in so zato prvi koraki na poti k miru počasni in veliko težji, kot je to bilo pričakovati. Mir je torej pred veliko preizkušnjo in vsaj zaenkrat ni brez okusa nevarnosti.

Bližnjevzhodna vojna je, kot temu pravimo, prerezana ali ustavljena. Zato so nekatere teorije o tako imenovanem »remiju«, milo povedano, zgrešene in netočne. Z vojaške plati pa so nevzdržne.

Poglejmo zakaj: Znano je, da je agresor, v podobi Izraela, v bližnjevzhodni vojni doživel ne samo popolno politično izolacijo ali osamljenost, ampak tudi polom prenekaterih lastnih vojaških načrtov. Njegove sanje o bliskoviti vojni in hitri zmagi so šle po zlu, leto 1967 se tokrat ni ponovilo. Zato je na podlagi nekaterih najnovejših podatkov slišati še tole: izraelska vlada je ustanovila komisijo, ki naj bi preiskala napake izraelske vojske na začetku četrte vojne kakor tudi obtožbe nekaterih generalov, ki so trdili, da poveljstvo izraelskih oboroženih sil ni pravočasno poskrbelo za obrambo države.

Druga stran, Egipčani oziroma Arabci, se ni lotila osvajalske vojne, še manj pa je šla na »remi«. Njeni načrti so predvidevali le vojno z omejenim ciljem. Povedano v jeziku politike, so Arabci želeli prebuditi svetovno javnost in jo opozoriti na nevzdržno stanje na Bližnjem vzhodu, na šest let trajajočo krizo. Svoje načrte so, kot je že očitno, povsem uresničili in je arabski klic na pomoč tako rekoč čez noč postal skrb vseh miroljubnih in nevrščenih dežel sveta. Z drugimi besedami: vojna z omejenim ciljem je prinesla politično zmago Arabcem.

Kljub vsemu se moramo danes znova spraševati, ali bo razum preprečil novo prelivanje človeške krvi. Odgovora vsaj zaenkrat ni, vendar ostane dejstvo, da rešitev krize ni in ne more biti odvisna samo od velikih sil. Kajti za trajen mir in varnost v svetu so življenjsko zainteresirane vse miroljubne in nevrščne dežele na zemljinem obli in je zato danes nujno treba poslušati tudi njihov glas ter upoštevati njihove predloge in želje. Brez tega ne bo šlo.

Kar pa zadeva našo deželo, smo Jugoslovani tudi v tej zamotani in zaskrbljujoči situaciji znova dokazali, da znamo ločiti prijatelja od sovražnika. Povsem nam je jasno, kaj v bližnjevzhodni krizi pomeni fronta miroljubnih in kaj fronta imperialističnih sil. Izredno dobro smo spoznali tudi tiste, ki nam očitajo našo angažiranost v boju za svetovni mir. Vemo, med njimi so tisti, ki poskušajo zavreti ali vsaj ustaviti tokove naše samoupravne in socialistične skupnosti. V ta namen »velikodušno« ponujajo svoje koncepte o »demokraciji in svobodi.«

In danes, ko je 101. kilometer sredi pozornosti, ko potekajo začetna pogajanja o premirju, dobro vemo, kako se moramo obnašati, kako praktično nadaljevati s svojo miroljubno politiko. Kajti novejša zgodovina nas uči, da smo svojo zrelost že izkazali na mnogih križiščih zgodovine. Ta ista zrelost je tu tudi zdaj. B. J.

telegrami

DOMŽALE: Dne 2. novembra so rezervni starešine osnovne organizacije ZRVS Radomlje izvedli orientacijski pohod z učenci osmih razredov osnovne šole v Radomljah. Pohoda se je udeležilo 61 učencev in učenk. Na predhodnih pripravah so rezervni starešine seznanili učence z načinom uporabe topografske karte na zemljišču in z uporabo kompasa. Orientacijski pohod je zajemal pohod s pomočjo kompasa po azimutu in s pomočjo karte. Pot je bila dolga 6 km. Streljali so tudi z zračno puško.

DOMŽALE: Na drugi razširjeni seji aktivna ZK pri občinskem odboru ZRVS so v navzočnosti sekretarja občinskega komiteja ZK analizirali dosedanje realizacije akcijskega programa ZK. Ugotovili so, da bo treba trajno delati na idejnopolitičnem izobraževanju rezervnih starešin, delati veliko z mlajšimi rezervnimi starešinami za sprejem v ZK, sodelovati z ZMS, ZKS in organom za narodno obrambo pri občini glede usmerjanja mladincev v šole rezervnih starešin.

KRANJ: V petek, 16. novembra je bila tu prva seja aktivna ZK, sestavljenega iz članov občinskega odbora in odborov osnovnih organizacij ZRVS, na kateri so se dogovorili o programu dela ter dva člana ZRVS sprejeli v Zvezo komunistov.

NOVA GORICA: Občinski odbor ZRVS je konec oktobra sklical prvo skupščino upokojenih vojaških starešin, na kateri so ustanovili sekcijo upokojenih vojaških starešin in izvolili 5-članski odbor s sedežem v Novi Gorici.

ZUZEMBERK: Kot vsako leto se je tudi letos orientacijskega pohoda ZRVS udeležila tudi mladina z dvema ekipama; ekipno so zasedli 1. in 2. mesto, med posamezniki pa je bil eden njihovih članov tretji.

MARIBOR: Na izredni seji sveta krajevne skupnosti Orehova vas — Slivnica so sprejeli sklep, da ustanove osnovno organizacijo ZRVS. Imenovali so 4-članski pripravljalni odbor, ki bo organiziral ustanovni občni zbor. Rezervni starešine iz te krajevne skupnosti so bili doslej organizirani v Hočah in Račah.

PRED 29. NOVEMBROM

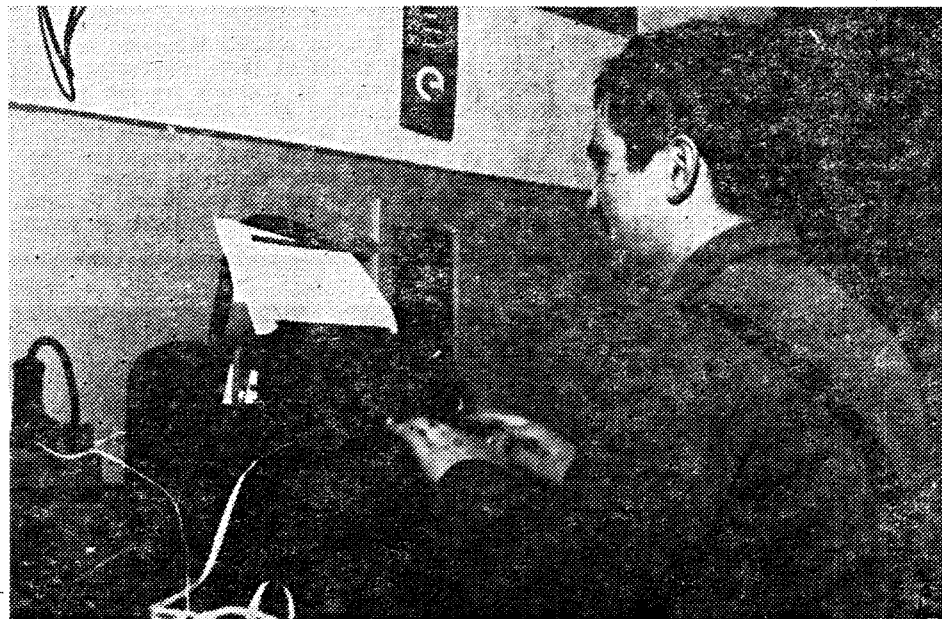
Prazniku naproti

Na praznovanje tridesete obletnice rojstva naše socialistične skupnosti se pripravljajo tudi pripadniki ljubljanske armadne oblasti. Po vseh enotah poteka pospešeno politično delo, strokovno urjenje je prerasio v pravo tekmovanje, vojaki in starešine dosegajo hvale vredne uspehe. Pri vseh teh naporih, ki jih terja vojaško življenje, ne pozabljajo na razvedrilo, na šport, zabavo in prireditve.

Tako je povsod, po vseh vojašnicah, teden dni pred tridesetim rojstnim dnevom naše republike. Številni fantje v sivo olivni suknji so si za prizadevnost in izredne uspehe pri pouku že zaslužili priznanja, pohvale in nagrade. Zato smo s kamero in peresom ujeli le nekaj utrinkov iz predprazničnega življenja naših vojakov in starešin, ki z novimi delovnimi zmagami čakajo na dan republike — 29. november.

Pred tretjo rundo

Začnimo z vezisti, točneje z radiotelegrafisti in teleprinteristi. Po izločilnih tekmovanjih v temeljnih enotah so se najboljši srečali v Ljubljani in se pomerili za naziv najboljšega posameznika oziroma najboljšje skupine. Pod spretnimi prsti vojakov in starešin so nekaj dni in noči »čvekala« tipkala ter peli brenčadi. V neusmiljenem in predvsem tovariškem boju, ki so ga izzvala stroga in dokaj zahtevna pravila nenavadne elektronske igre, so zelo tesno zmagali najboljši. Tesno zaradi tega, ker se nihče ni hotel vdati in se je predano boril z vsemi močmi do »zadnjega diha«, kot temu pravimo. Kakorkoli že, mala vojna je končana in ljubljanska armadna oblast je že določila skupino radiotelegrafistov in teleprinteristov, ki se bo v kratkem udeležila vsearmadnega tekmovanja v Beogradu.

Najboljšim tekmovalcem, predstavnikom naše armadne oblasti, posameznikom in skupinam so ob slovesnem zaključku tekmovanja podelili priznanja, pohvale, značke ter nagrade, generalmajor Avguštin Jukič pa je vsem v imenu komande čestital ter jim zaželel obilo uspehov na finalnem tekmovanju v Beogradu.

— To bo za nas tretja runda, — namigujejo zmagovalci in obljubljajo, da se bodo uvrstili med najboljšje v JLA. Do takrat pa jih čakajo novi napor, nenehne vaje in

popravki sedanjih rekordov. Upajmo, da bodo uspeli in jim vsem skupaj zaželimo srečo. Pa tudi fige bomo držali.

Juriš na grebene

Te dni je tudi v enoti Milana Koštomaja pravi živžav. Na skupino njegovih vojakov smo naleteli v času, ko je opravljala svojo vsakdanjo nalogo s področja alpinistike. Povedali so nam, da gre za mlade vojake, ki so prijetno in občudovanja vredno prese-

nečenje glede spretnosti, vztrajnosti in hitrosti v premagovanju gorskih ovir.

— Moramo kar se le da izkoristiti lepo vreme, — pravi mladi oficir Koštomaj, — da bomo potem lažje premagovali neurja, nevihte in meteže, ki niso redki gostje naših gora.

— Pojasnite, zakaj vaši vojaki delajo tako vneto.

— Njihova prizadevnost je pravzaprav darilo prazniku naše republike in konceptu našega splošnega ljudskega odpora, ki izvira iz našega narodnoosvobodilnega boja. Mojim fantom je povsem jasno, kaj so partizanom pomenile gore.

Tako je torej med neutrudljivimi planinci, ki so prav te dni dokazali, da so izredno usposobljeni za bojevanje v gorah. Njihova izurjenost ni nič drugega kot osvežitev in nova okrepitev vrst naše vseljidske obrambe.

Učenci premagali vojake

Morda zveni malce neverjetno, toda res je: učenci vrhniških osnovnih šol so v kvizu »Mladi in tradicije NOB« med drugim odpravili tudi nekaj vojaških tekmovalnih skupin. Prejšnji petek so se v polno nabiti dvorani doma armade potegovali za naslov prvaka dve skupini šolarjev in ena vojaška. Na začetku tekmovanja, po prvih odgovorih, je kazalo, da je tričlanska skupina iz osnovne šole Janeza Mraka dokaj nevaren tekmeč, kar pa ne bi veljalo za njihove sošolce iz šole Ivana Cankarja. Le-ti so zavoljo prenatrženosti in ne zaradi neznanja izgubili precej točk in se tako znašli na neslavnem zadnjem, tretjem mestu. Zmagala je skupina vojakov iz vrhniške garnizije.

Vrhniški kviz je bil zelo pester. Mladina in vojaki so zapeli prenekatero partizansko, iz njihovih ust pa smo poslušali tudi verzve slovenskih in jugoslovanskih pesnikov borcev.

Besedilo in slike
B. JAKOVLJEVIČ

dopisniki nam poročajo

ŠENTJANŽ NA DOLENJSKEM

POČASTILI SO SPOMIN JUNAKOV

Dne 28. oktobra je bila v Šentjanžu lepa spominska slovesnost pred spomenikom Milana Majcna in Jančeta Mevžlja. Udeležila se je je velika množica ljudi. V počastitev junakov, ki sta umrla junaške smrti, so se na prireditvi zvrstili slavnostni govor, recitacije in petje pionirskega odreda »Milan Majcna« iz Šentjanža in pevskega zbora »Lipa« iz Litije. Položili pa so tudi vence na prizorišču junaškega boja v Murnicah in na pokopališču v Šentjanžu.

Pred slovesnostjo je bila slavnostna seja krajevne skupnosti Šentjanž. Na nji so sklenili, da bodo razglasili 29. oktober za krajevni praznik Šentjanža.

Po slovesnosti pred spomenikom je bila v telovadnici šentjanske šole akademija; pevski zbor Lipa iz Litije je imel koncert ob številni udeležbi občinstva.

Ni nepomembno, da je zaselek Radvanjca, zadnji del Murnic, dobil teden dni pred slovesnostjo elektriko. — Slovesnost je pokazala, da Šentjanž ne bo nikoli pozabil junakov svoje doline.

B.D.

RADOVLJICA

ŠTEVILNE PROSLAVE OB DNEVU REPUBLIKE

Letošnje proslave dneva republike, ki bodo potekale v znamenju praznovanja 30. jubilejne obletnice II. zasedanja AVNOJ in kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda, bodo v vseh krajih radovljiske občine. Osrednja slovesnost bo v sredo, 28. novembra, ob 19. uri, v festivalni dvorani na Bleuu. Prirejata jo občinska konferenca SZDL in občinska skupščina. O pomenu II. zasedanja AVNOJ bo govoril zvezni poslanec kulturnoprosvetnega zbora Ferdo Bem, v kulturnem programu pa bodo nastopili pevski zbori z Bleda, Kroke, Podnarta in Radovljice, godba na pihala iz Gorij in Lesc in recitatorska skupina delavske univerze Radovljica.

V Podnartu bodo hkrati proslavljali tudi krajevni praznik v spomin na volitve prvih vaških odborov OF novembra 1943. S kulturnimi in športnimi prireditvami in spo-

minskimi slovesnostmi so pričeli že 17. novembra in bodo trajale do 29. novembra, ko bo v kulturnem domu v Podnartu svečana akademija.

Na Boh. Beli bodo na praznik republike svečano odprli prenovljen kulturni dom. Po več letih premora bodo spet nastopili domači pevci in recitatorji.

V Boh. Bistrici KO SZDL, KS in tamkajšnja Svoboda pripravljajo za predvečer praznika večjo kulturno prireditev, na kateri bodo poleg članov Svobode nastopili tudi recitatorji in pevci osnovne šole. Slovesnosti bodo pred praznikom ali na sam praznik tudi v Lescah, Begunjah, v Kropi, v Gorjah in v Radovljici, kjer ZKPO prireja v graščinski dvorani za petek, 22. 11. tradicionalno 10-dnevno razstavo del slikarjev amaterjev iz radovljiske občine, ki jo posveča prazniku republike.

Komisija za SLO pri občinski konferenci ZMS Radovljica bo že v nedeljo, 25. novembra, ob 11. uri, organizirala skupaj z MA Begunje tekmovanje v orientacijskem pohodu od spomenika do spomenika NOB na območju Begunj in Drage, kjer so grobišča talcev.

Pohoda se bodo udeležile ekipe vseh mladinskih aktivov iz občine. Najuspešnejša ekipa bo prejela prehodni pokal občinske konference ZMS. Tekmovanje mladine v orientacijskih pohodih ob spomenikih NOB bo v prihodnje vsako leto za praznik republike v drugem kraju občine.

JR

PREVALJE

IZLET BORCEV NA HRVAŠKO IN V BOSNO

Člani ZB NOV Prevalje so bili septembra na tridnevem izletu po Hrvaškem in v Bosni. Namen izleta je bil, da si ogledajo znamenite kraje iz narodnoosvobodilne vojne.

Najprej so se ustavili v Jasenovcu, kjer je bilo strašno ustaško taborišče in kjer so ustaši pobili na tisoče rodoljubov. Spominski muzej je napravil na vse močan vtis. Potovanje so nadaljevali v Bosno. Predvsem so se pomudili v Jajcu. Obiskali so tudi Kozaro in pred spomenikom padlim položili venec združenja borcev NOV. Nadalje so si ogledali Banjaluko. V Jajcu so si natančneje ogledali mesto z vsemi

njegovimi znamenitostmi in predvsem kraj, kjer je bilo drugo zasedanje AVNOJ. Položili so venec pred spomenik Moši Pijadi. Pred znamenitim slapom so se slikali v spomin na lep izlet. Pot se potem nadaljevali skozi pomembne bosenske kraje. Pomudili so se v Bihaču, kjer so bili deležni prisrčne gostoljubnosti domačinov. Ogledali so si muzej, dvorano, kjer je bilo zgodovinsko zasedanje AVNOJ in druge krajevne znamenitosti.

Vračali so se skozi Plitvice, da so si ogledali Plitvička jezera. Prenočili so v Otočcu, nakar so nadaljevali pot čez Velebit v Senj in Reko, od tam pa skozi Ilirsko Bistrico in Postojno proti domu.

ZB NOV Prevalje se ob tej priložnosti javno zahvaljuje vsem delovnim organizacijam, ki so jim s svojo podporo omogočile izlet.

IGNAC ZDOVC

MOSTE PRI ŽIROVNICI

SPOMENIK 29 TALCEM

V Mostah pri Zirovnici so letos odkrili novo spominsko obeležje. Na mesto starih

Novo obeležje s posvetilom v Mostah

Dj. PLANJAVEC

kamnov so postavili nove, nekoliko večje spominske kamne, na katere so napisali imena vseh 29 talcev, ki so bili na tem mestu ustreljeni 1. 7. 1942. leta.

Pred kratkim pa so na levi od spominskih kamnov postavili tudi spominsko ploščo, ki jo vidimo na sliki. Na njej je napisano posvetilo, ki se nanaša na strašen dogodek na tem kraju 1. 7. 1942.

V bližini tega obeležja bodo postavili še kip talca.

USPEL PARTIZANSKI MITING V KRIŽU PRI TRSTU

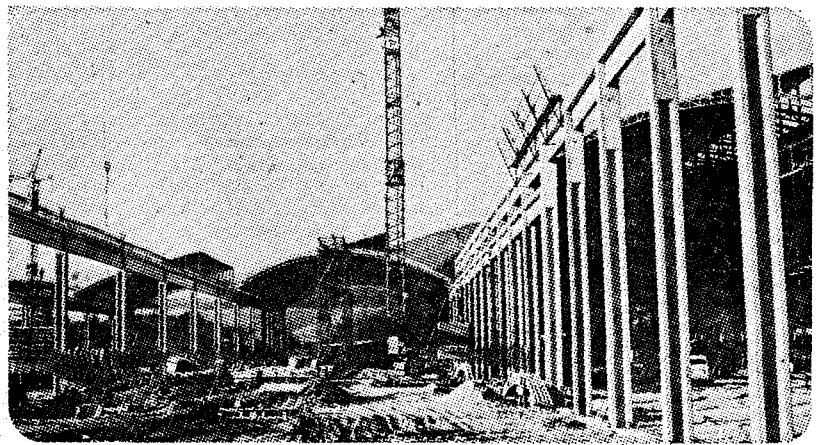
V nedeljo, 7. novembra, je organizacija bivših borcev iz Križa pri Trstu v sodelovanju s tamkajšnjim prosvetnim društvom »Vesna« priredila v ljudskem domu partizanski miting, na katerem je spet uspešno nastopil. Tržaški partizanski pevski zbor. Dvorana je bila nabito polna domačinov in okoličanov, ki so z velikim aplavzom pozdravili borbeno in revolucionarno pesem. Zlasti starejši so bili nad izvajanjem zbora navdušeni, saj jih je ta pesem zopet spomnila na najtežje in hkrati najpomembnejše dni zgodovine našega ljudstva. Mnogim so se utrnile solze, ko so poslušali partizanske pesmi. Po izvedbi sporeda je pevec pozdravil glasbeni umetnik in ustvarjalec Rado Simoniti, nekdanji dirigent slavnega armadnega zbora »Srečko Kosovel«, ki je simbolično izročil tržaškim pevcem knjigo o delu in uspehih nekdanjega armadnega zbora. Knjigo so medtem prejeli vsi pevci, kot darilo obalnih organizacij ZZB NOV iz Kopra. Med gosti so bili na mitingu v Križu tudi generalni konzul SFRJ v Trstu Boris Trampuž, predsednik pokrajinskega odbora ANPI Arturo Calabria in nekdanji partizan Ivo-Giovanni Cuccu iz daljne Sardinije. Slednji je prinesel pevcem in občinstvu bratske pozdrave sardinjskega naprednega ljudstva in poudaril, da se je treba še nadalje na vsakem koraku boriti proti neofašizmu na italijanskih tleh. Prisotni so nekdanjemu partizanu Ivu navdušeno ploskali, ko je le-ta povedal svoje misli tudi v slovenščini, ki jo po toliko letih še zmeraj še kar dobro obvlada tako, kot se je jezika naučil med borbo. Izkupiček tega nastopa so pevci in Križani namenili skladu za postavitev spomenika padlim v tej napredni vasi na Tržaškem.

vse montažno sistem gorica

obradi skladišča kmetijski objekti industrijske hale dvorane za šport in rekreacijo

SGP „GORICA“ PE-OGP NOVA GORICA

PRVOMAJSKA 39 — telefon 22-712

Otliki Vrh — »Iverica« v gradnji

ločne hale sistema »gorica«

armiranobetonske montažne ločne hale sistema »gorica« so preizkušene in našim razmeram prilagojena konstrukcija, ki smo jo kot člani generalnega združenja proizvajalcev montažnih betonskih elementov »varese« uvedli pri nas. popolnoma industrijski način proizvodnje omogoča ceneno, hitro, natančno in veliko serijsko proizvodnjo konstrukcij, ki so primerne za gradnjo proizvodnih in drugih objektov v vseh klimatskih conah naše države. etatiko montažnih elementov nam izdeluje računski center FAGG iz Ljubljane.

opis sistema »gorica«

montažni sistem armiranobetonskih ločnih hal je konstrukcija, ki jo sestavljajo stebri, nosilci, trikotniški lok z natezno vezjo in korita. zaradi majhnega števila tipiziranih elementov sistema »gorica« je konstrukcija izredno prilagojena teorijam in zahtevam in rešitvam projektov, bodisi v višini in razponu objekta ali v širini in dolžini. sklopa objektov ločnih hal, montažne elemente transportiramo po cesti in železnici, podporno konstrukcijo, ki jo tvorijo stebri in nosilci, montiramo z avto dvigali, etratno konstrukcijo, ki jo tvorijo trikotniški lok z vezjo in korita pa z lahкими gradbenimi dvigali.

sistem »gorica« je primeren za gradnjo vseh vrst:

— industrijskih, kmetijskih, športnih in drugih gospodarskih objektov.

prednosti gradnje po sistemu »gorica« so:

- lahka konstrukcija
- velika izbira razponov pri zelo vitkih in statično izkoriščenih elementih
- hitra in precizna montaža
- suha montaža
- možnost etapne gradnje
- cenena gradnja
- možnost gradnje v vseh klimatskih conah.

montažne ločne hale so sestavljene iz elementov, ki:

- so izredno precizno izdelani iz visokovrednega armiranega betona
- se izdelujejo v tovarni na industrijski način, neodvisno od vremenskih razmer
- so odporni proti atmosferskim in kemijskim vplivom
- ne zahtevajo nobenih vzdrževalnih del v času eksploatacije objekta.
- »zavod za raziskavo materiala in konstrukcij ljubljana« opravlja stalno kontrolo nad celotno industrijsko proizvodnjo montažnih elementov.

PREDSTAVNIŠTVO LJUBLJANA: Celovška c. 149/B, tel. 59-583

Članarina je izraz, da je član prostovoljno organiziran, in pripadnosti članstva Zvezi združenj borcev Jugoslavije ter da se član stalno zanima za delo organizacije; članarina rabi za financiranje dejavnosti zveze.

Koliko znaša članarina in kako se deli, določi zvezni odbor ZZB NOVJ s svojim odlokom.

70. (75.) člen

Finančno in gmotno poslovanje pri združenjih in zvezah združenj borcev se opravlja v skladu z veljavnimi zakonskimi predpisi in s splošnimi akti samoupravnih organov.

71. (76.) člen

Združenja in zveze združenj borcev lahko ustanavljajo sklade. Upravljanje skladov in delovanje urejajo statuti in pravilniki skladov, oprti na zakonske predpise.

Gmotna in finančna sredstva sklada vojaških vojnih invalidov so namenjena vojaškim vojnim invalidom; ta sredstva upravljajo invalidi, to da v okviru ZZB NOV, v skladu z veljavnimi zakonskimi predpisi.

XIV.

SEDEŽ IN PODROČJE DEJAVNOSTI

72. (77.) člen

Dejavnost Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije zajema vse ozemlje Socialistične federativne republike Jugoslavije.

73. (78.) člen

Sedež zveznega odbora Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije je v Beogradu.

XV.

ZASTAVA, EMBLEM, PRAZNIK

74. (79.) člen

Zastava Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije je jugoslovanska zastava, ki ima na sredi na belem polju emblem zveze in okrog nje napis — na eni strani zastave: Smrt fašizmu! Svoboda narodu! na drugi strani pa: Za socialistično domovino!

75. (80.) člen

Emblem Zveze združenj borcev Jugoslavije je peterokraka rdeča zvezda na pozlačenem okroglem polju. V sredini je podoba partizana in partizanke z razvito zastavo.

76. (81.) člen

Zveza združenj borcev Jugoslavije praznuje kot praznik vstaje jugoslovanskega ljudstva 4. julij — dan borca; Zveze združenj borcev republik pa praznujejo tudi praznik ljudske vstaje republike.

XVI.

ZNAČKE

77. (72.) čle.

Značka Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije je peterokrata zvezda z žarki; na zvezdi je v krogu podoba tovariša Tita.

Vojaški vojni invalidi imajo lahko svojo posebno značko.

XVII.

ZIG

78. (83.) člen

Združenja in zveze združenj borcev imajo žig, ki njegovo besedilo in obliko določi z odlokom zvezni odbor Zveze združenj borcev Jugoslavije oz. republiški odbor ali pokrajinska odbora Zveze združenj borcev.

XVIII.

POSEBNE ODREDBE

79. (84.) člen

Ta statut določa temeljna načela o organiziranju, fiziognomiji in dejavnosti združenj in Zveze združenj borcev glede na potrebe, da se znotraj vsake or-

ganizacije obvarujejo pravice in spodbuja ustvarjalna pobuda ter združena akcija članov Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije ter da se poglobljajo in krepijo demokratična razmerja na tem področju naše družbene dejavnosti.

80. (85.) člen

Vsa druga organizacijska vprašanja združenj in Zveza združenj borcev o izpolnjevanju nalog, medsebojno razmerje odborov in njihovih izvršnih organov, pravice odborov in pooblastila izvršnih organov ter komisij, kar ni natančneje urejeno s tem statutom, se določajo s statutarnimi določbami in pravilniki o delu odbora borcev avtonomne pokrajine in s statutom Zveze združenj borcev republike ter s pravilniki njihovih odborov.

81. (86.) člen

Statuti Zveze združenj borcev v republikah in statuta Zveze združenj borcev v avtonomnih pokrajinah, statutarne odločbe in pravilniki organov Zveze združenj borcev v skladu z našo samoupravno ureditvijo natančneje določajo medsebojno razmerje med republiškimi, pokrajinskimi in občinskimi organi ter organi v mestih z več občinami. Z njimi se posebej urejajo merila za izvolitev delegatov, članov odborov zvez, tehnika opravljanja volitev, sestava odborov in izvršnih organov, komisij ter druga vprašanja o praktični dejavnosti, ki niso določena s tem statutom oz. s statuti Zveze združenj borcev republik ali pokrajin.

XIX.

PREHODNE DOLOČBE

82. (87.) člen

Odbori Zveze združenj borcev, skladi in ustanove za opravljanje tekočega dela in nalog ter uresničevanja politike in sklepov kongresa oz. skupščin Zveze organov in njihovih izvršnih teles imajo lahko določeno število poklicnih in strokovnih delavcev v delovnem razmerju ali prostovoljnih delavcev.

83. (88.) člen

Odbori Zveze združenj borcev glede na svoje razmere in potrebe ter v prizadevanju, da se profesionalizem v Zvezi združenj borcev omeji na nujno mejo, odločajo o funkcijah, ki jih bo treba opravljati poklicno.

84. (89.) člen

Predsedstvo odbora Zveze združenj borcev se posvetuje z delovno skupnostjo in njenimi organi ter ugotovi potrebno število strokovnega osebja za stalno delo; pri tem upošteva obseg in naravo dela ter dejanske potrebe določenega odbora ZZB NOV.

85. (90.) člen

Samoupravne pravice delovne skupnosti določajo pravilniki, ki jih na podlagi zakonskih predpisov sprejemajo organi delovne skupnosti, usklajujejo pa jih s potrebami in z naravo dela določenega odbora Zveze združenj borcev.

(Črta se 91. člen.)

86. (92.) člen

Republiški odbori in pokrajinska odbora Zveze združenj borcev v letu dni po uveljavitvi tega statuta prilagodijo in uskladijo svojo organizacijo dela v združenjih in zvezah s tem statutom ter uskladijo svoje statute s spremembami in dopolnitvami, ki bodo potrjene na prihodnjih skupščinah ZZB NOV.

87. (93.) člen

Spremembe in dopolnitve statuta Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije postanejo sestavni del statuta, ki ga statutarna komisija zveznega odbora ZZB NOVJ daje v prečiščenem besedilu.

Beograd, avgusta 1973.

OSNUTEK

ZA SPREMEMBE IN DOPOLNITVE

STATUTA ZZB NOV JUGOSLAVIJE

Zvezni odbor ZZB NOVJ je 20. decembra 1972 na podlagi številnih predlogov iz organizacij ZZB NOV sklenil ustanoviti komisijo za pripravo predlogov, kako bi naj spremenili ter dopolnili statut Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije; te predloge bodo predlagali na prihodnjem VII. kongresu ZZB NOVJ. Komisija je na več sejah obravnavala predlagane spremembe in dopolnitve sedanjega statuta ZZB NOVJ in izdelala osnutek statuta, ki ga daje v javno razpravo.

Javna razprava bo trajala do 31. decembra t. l. Dotlej je treba poslati pripombe in predloge posameznih borcev, članov ZZB NOVJ, borčevskih in drugih organizacij, organov in ustanov. Nato bo komisija na podlagi prejetih pripomb in predlogov na ta le osnutek pripravila predlog za spremembe in dopolnitve statuta ZZB NOVJ in ga predlagala VII. kongresu v obravnavo in potrditev.

Komisija je sklenila predlagati le spremembe in dopolnitve sedanjega statuta, sprejetega na VI. kongresu ZZB NOVJ v Ohridu, ker ta na splošno ustreza bistvu in nalogam ZZB NOVJ. S predlaganimi spremembami in dopolnitvami sedanjega statuta je treba odpraviti nekatera zastarela določila, da bo mogoče še uspešnejše politično in družbeno delovanje borčevske organizacije v nadaljenjem obdobju.

Da bi bil lažji pregled predlaganih sprememb in dopolnitev, je za javno razpravo pripravljeno prečiščeno besedilo sedanjega statuta ZZB NOVJ tako, da so predlogi za spremembe in dopolnitve tiskani mastno, medtem ko je izloženo, črtano besedilo posebej zaznamovano pod črto. Prav tako so zaradi lažjega pregleda dosedanjega besedila in sprememb številke posameznih členov omenjene v oklepaju, n. pr.: 1. (9).

Komisija za spremembe in dopolnitve statuta ZZB NOVJ vabi vse borčevske organizacije, njihovo članstvo, kakor tudi druge zainteresirane občane in organizacije, da se udeležijo javne razprave o prihodnjih spremembah in dopolnitvah statuta Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije. Komisija pričakuje, da bodo udeleženci te razprave poslali svoje pripombe, predloge in mnenja o predlaganem osnutku do konca decembra. Predloge lahko pošiljajo organizacijam in vodstvom ZZB NOVJ ali neposredno komisiji zveznega odbora za spremembe in dopolnitve statuta ZZB NOVJ, Novi Beograd, Bulevar Lenina 6.

Komisija za statut zveznega odbora ZZB NOVJ

OSNUTEK

ZA SPREMEMBE IN DOPOLNITVE STATUTA

ZZB NOVJ

I.

NARAVA IN NALOGE ORGANIZACIJE

(1.) Zveza združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije je prostovoljna družbenopolitična

organizacija udeležencev narodnoosvobodilne vojne — borcev in vojaških vojnih invalidov, ki deluje kot enotna organizacija vseh članov in njihovih združenj na področju Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Zveza združenj borcev NOV Jugoslavije (v nadaljnjem besedilu: Zveza združenj borcev) sprejema program Zveze komunistov Jugoslavije in smotre Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije ter se bojuje za ohranitev in razvijanje pridobitev socialistične revolucije naših narodov in narodnosti, za razvoj samoupravnih socialističnih družbenih razmerij in odločilni vpliv delavskega razreda na vseh področjih družbenega življenja, za krepitev narodnostne enakopravnosti, bratstva in enotnosti narodov in narodnosti Jugoslavije, za poglobljanje socialistične zavednosti, za človečanska razmerja in vzajemnost delovnih ljudi, za samostojen in prost razvoj Socialistične federativne republike Jugoslavije, za obrambo njene svobode, celovitosti in suverenosti.

Zveza združenj borcev s tem, ko prevzema uresničevanje teh nalog, izpolnjuje svojo družbeno in politično vlogo in kot neločljiv del družbe nenehno oblikuje svojo družbeno in politično fiziognomijo ter pomaga pospeševati in uresničevati enotne družbene ter politične pobude.

Zveza združenj borcev se, oprta na delo in pobude članov posameznikov in članstva kot celote, potrjuje kot revolucionarna in napredna sila samoupravne socialistične družbe s stalno dejavnostjo z drugimi silami skupnosti. To razmerje nalaga borčevski organizaciji, da si venomer prizadeva odpravljati vse negativne pojave in ostanke preteklosti, ki ovirajo, svobodni in nemotni razvoj jugoslovanske družbe; borčevska organizacija mora tudi pospeševati poglobljanje politične in družbene zavednosti in akcijske odgovornosti članstva.

(2.) (doslej 4.) Zveza združenj borcev si stalno prizadeva uresničevati smotre naše revolucije pri uveljavitvi in nadaljevanju revolucionarnih izročil in etike, moralnopolitičnih vrednot in vrlin udeležencev revolucije. Zveza združenj borcev združuje svoje delo ter dejavnost za ohranitev in krepitev revolucionarnih pridobitev ter za gojitev revolucionarnih izročil narodnoosvobodilnega boja z enotno in skupno dejavnostjo vseh sil socialistične družbe, a predvsem novega naraščaja.

Članstvo Zveze združenj borcev, organizacije in organi med svojim delovanjem na področju negovanja in utrjevanja pridobitev revolucije ter v razmerah socialističnega samoupravnega družbenega razvoja spodbujajo in podpirajo napredna prizadevanja mladine ter sodelujejo predvsem s političnimi, družbenimi in športnimi mladinskimi organizacijami.

(1.) Dopolnitve in spremembe v besedilu dosedanjega statuta ZZB NOVJ so tiskane mastno. Členi statuta, ki bi jih naj črtali po osnutku, so označene takole: »Črtajo se 5, 9, 17, 43 členu«. Prvo poglavje (1.) ostane v dopolnjenem besedilu, medtem ko se od II. poglavja nadalje členi vrstijo v številčnem zaporedju, npr.: 1. člen itd.

Članstvo Zveze združenja borcev pri vsej svoji dejavnosti upošteva razvoj našega samoupravnega socializma kot poglavitne vsebine neposredne socialistične demokracije, s čimer se stalno uveljavljata smisel in vrednost naše narodnoosvobodilne vojne in revolucije.

(3.) Delo in družbeni pomen nalog, ki se jim posvečajo organizacije Zveze združenj borcev, terjajo, da se vsi organi Zveze združenj borcev stalno dogovarjajo s članstvom, tako da bi lahko pooblašeni in popolnoma izražali njegova stališča in razpoloženja. Takšno razmerje znotraj Zveze združenj borcev je izraz nenehnega poglobljanja demokratičnega razmerja v organizaciji, kar omogoča stalen vpliv članstva na delo vodstva pri vseh zadevah, z demokratičnostjo volitev in konstituiranjem organov Zveze združenj borcev vred. Krepitev razmerij na podlagi utrjevanja neposrednega vpliva ter vloge članov posameznikov v borčevski organizaciji kot poglavitnih udeležencev pri ustvarjanju politike in stališč zveze združenj borcev kot celote je bistveno odvisno od javnosti delovanja in da je članstvo vselej poučeno o vseh akcijah organov Zveze združenj borcev ter o njihovem delu in težavah, na katere naletavajo.

(4.) (prejšnji 2. člen) Zveza združenj borcev kaže posebno skrb, podpira in spodbuja pristojne družbene organe pri urejanju socialnih, gmočnih, zdravstvenih in drugih zadev svojega članstva. Zveza združenj borcev izhaja pri tem s stališča, da so zadeve udeležencev NOV predmet stalne ter trajne skrbi naše socialistične skupnosti, dolžnost, ki jo morajo z odgovornostjo izpolnjevati organi federacije, republik, pokrajin, občin in samoupravni organi v delovnih organizacijah ter krajevnih skupnosti. Zveza združenj borcev vodi družbenopolitično akcijo, spodbuja delo teh organov in se zavzema za demokratično in vestno raziskavo vsakega odprtega vprašanja ter skrbi, da je vsako vprašanje pravočasno in učinkovito urejeno.

(5.) Zveza združenj borcev se zavzema za izpolnjevanje dolžnosti, nalog in ukrepov, ki so pomembni za nadaljnjo krepitev obrambne moči, neodvisnosti, suverenosti in zemeljske celovitosti SFRJ v duhu ustave, zakonskih predpisov in svojega delovnega programa. Zveza združenj borcev z vključevanjem pri uresničevanju koncepcije vseljidske obrambe neposredno sodeluje in pomaga vsem organom vseljidske obrambe in družbene samozaščite ter drugim družbenopolitičnim telesom in organizacijam. Članstvo Zveze združenj borcev tvorno in neposredno sodeluje pri pripravi ljudstva na obrambo domovine in se usposablja za dolžnosti ter naloge vseljidske obrambe.

(6.) Zveza združenj borcev opira svoje razmerje do drugih družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih teles in zastopniških organov na samostojnem delovanju, vzajemnem spodbujanju in vsestranskem sodelovanju. Z neposrednim delovanjem in z združeno akcijo z drugimi socialističnimi družbenimi silami po programu Zveze komunistov Jugoslavije Zveza združenj borcev izpolnjuje hkrati tudi svoje naloge ter pospešuje razvoj socialističnih družbenih razmerij — neposredne socialistične demokracije na vseh področjih našega družbenega življenja.

(7.) Zveza združenj borcev pospešuje na podlagi načela popolne enakopravnosti in neodvisnosti sodelovanje z naprednimi nacionalnimi društvi in mednarodnimi organizacijami bivših borcev, udeležencev odporiškega gibanja in vojnih žrtev pri vseh skupnih vprašanjih, zlasti še pri varovanju miru in pospeševanju enakopravnega miroljubnega tvornega sožitja.

V prepričanju, da sta vzajemnost in sodelovanje vseh naprednih svetovnih sil poglavitni pogoj za ohranitev svetovnega miru, se Zveza združenj borcev opira na miroljubnost jugoslovanskih narodov in se zavzema za spoštovanje načela o sodelovanju, enakopravnosti, samostojnosti in neodvisnosti med narodi ter za dejavnost borčevskih organizacij na tem področju.

Zveza združenj borcev s svojo mednarodno dejavnostjo tvorno sodeluje v prizadevanjih proti vojni, napadalnosti, kolonializmu, neokolonializmu, proti vsem pojavom neonacizma in neofašizma ter drugim hegemonističnim in zavojevnim koncepcijam. Zveza združenj borcev dejavno podpira vsa osvobodilna in druga napredna gibanja ter prizadevanja po svetu. Zveza združenj borcev se, glede na delež jugoslovanskih narodov v protifašističnem boju med drugo svetovno vojno, zavzema, da bi resnično doumeli in pojasnjevali pridobitve revolucionarnega in osvobodilnega boja ter samoupravnega socialističnega razvoja Jugoslavije.

(8.) Zveza združenj borcev Bosne in Hercegovine, Zveza združenj borcev Črne gore, Zveza združenj borcev Hrvaške, Zveza združenj borcev Makedonije, Zveza združenj borcev Slovenije in Zveza združenj borcev Srbije z Zvezo združenj borcev Kosovega ter z Zvezo združenj borcev Vojvodine so samostojne organizacije v enotni Zvezi združenj borcev Jugoslavije. Zveze združenj borcev socialističnih republik in pokrajin so skupno odgovorne za utrjevanje in uresničevanje politike Zveze združenj borcev Jugoslavije.

Zveze združenj borcev socialističnih republik sprejemajo svoje statute na podlagi statuta Zveze združenj borcev Jugoslavije.

Zveza združenj borcev socialistične avtonomne pokrajine sprejme svoj statut na podlagi statuta Zveze združenj borcev Jugoslavije in statuta Zveze združenj borcev SR Srbije.

Mestne in občinske organizacije Zveze združenj borcev uredijo svojo organizacijo in notranja razmerja s statutarno določitvijo, v skladu s statutom Zveze združenj borcev Jugoslavije in s statutom Zveze združenj borcev socialistične republike oz. s statutom Zveze združenja borcev socialistične avtonomne pokrajine.

II.

ČLANSTVO V ZDRUŽENJIH ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV²

1. (9.) člen

Združenja udeležencev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije in združenja vojaških vojni invalidov so se združila prostovoljno in na podlagi statuta v Zvezi združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije. Njihova združitev je utemeljena na izraženi volji članstva, s potrebo, da bi lahko skupno delovali in tako uresničevali družbene in politične naloge, s skupnimi akcijami razvijali ter prenašali revolucionarne tradicije narodnoosvobodilne vojne, vzgajali mladino z zgledi našega osvobodilnega in revolucionarnega boja, stalno krepili jugoslovansko socialistično rodoljubje narodov in narodnostnih skupin Jugoslavije pri urejanju svojih družbenogospodarskih in drugih družbenih vprašanj.

Članstvo v združenjih Zveze združenj borcev ne daje nobenih družbenopolitičnih ali gmočnih pravic.

2. (10.) člen

Jugoslovanski državljani imajo pravico do članstva v Zvezi združenj borcev:

- če je sodeloval v narodnoosvobodilni vojni;
- če je podpiral narodnoosvobodilno gibanje;
- če je bil zaradi tega, ker je podpiral narodnoosvobodilno gibanje, v zaporu, internaciji ali na prisilnem delu;
- če je bil zaprt, interniran in odveden na prisilno delo, tam pa se je opredelil za narodnoosvobodilno gibanje in se je s svojim zadržanjem in delovanjem zavzemal za uresničevanje smotrov narodnoosvobodilnega gibanja;
- če je bil ujet in se je v ujetništvu opredelil za narodnoosvobodilno gibanje ter se je s svojim zadržanjem in delovanjem zavzemal za uresničevanje smotrov narodnoosvobodilnega gibanja;

2. Do tega poglavja se dosedanje številke (členov) vrstijo npr.: 1 (9). St. 1 pomeni sedanj, št. 9 pa prejšnji člen. Za to so se v osnutku odločili, da bi bilo lažje primerjanje predlaganih sprememb z besedilom sedanjega statuta.

IX.

KOMISIJE

53. (61.) člen

Odbori Zveze združenj borcev v občinah, mestih, avtonomnih pokrajinah, republikah in federaciji volijo za uspešno spremljanje, raziskovanje in urejanje perečih vprašanj komisije za posamezne stroke dejavnosti in stalne komisije: komisijo za vojaške vojne invalide, komisijo za bivše politične zapornike, internirance in deportirance, komisijo za bivše vojne ujetnike in potrebno število drugih komisij.

Število, sestavo, naloge in način dela komisij urejajo statuti Zveze združenj borcev v pokrajini in republikah oz. pravilniki o delu pristojnih odborov Zveze združenj borcev.

54. (62.) člen

Komisije so organizacijska oblika povezovanja in širšega posvetovanja s članstvom, z združenji, organi združenj in z Zvezo združenj borcev ter z družbenopolitičnimi organizacijami in ustanovami pri raziskovanju in zavzemanju stališč o določenih vprašanjih. Komisije delujejo v duhu stališč kongresa, skupščin in odborov Zveze združenj borcev.

X.

KOMISIJA ZA STATUTARNA VPRAŠANJA ZZB NOVJ

55. člen

Komisija za statutarne vprašanja daje pojasnila o določenih statuta ZZB NOVJ; opozarja na morebitne neskladnosti med posameznimi določili statuta ZZB NOV socialističnih republik v navzkrižju z normami in določbami statuta ZZB NOVJ in v zvezi s tem daje svoje predloge; sistemsko spremlja in analizira uporabo statuta ZZB NOVJ v življenju in dejavnosti borcev ter predlaga potrebne ukrepe zveznemu odboru in kongresu ZZB NOVJ, da bi dosledno uporabljali statutarne predpise in odpravljali kršitve določil statuta; pripravlja za kongres ZZB NOVJ predloge za spremembe in dopolnitve statuta na podlagi lastnih dognanj in pobud članov organizacije Zveze borcev NOV.

Člani, organizacije, forumi in organi se morajo obračati na komisijo za statut z zahtevo za oceno statutarosti posameznih odločitev in postopkov v Zvezi borcev NOV Jugoslavije.

56. člen

Komisija za statut Zveze združenj borcev Jugoslavije je pooblašena pojasnjevati ta statut.

57. člen

Komisija za statut poroča o svojem delu skupščini oz. kongresu.

(S 56. in 57. členom dopolnjenega statuta preneha veljati 91. člen statuta ZZB NOVJ).

XI.

ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST

58. (63.) člen

Zveza združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije pospešuje svojo založniško dejavnost. Zvezni odbor Zveze združenj borcev Jugoslavije, republiški odbori zveze združenj borcev v republikah in pokrajinska odbora Zveze v avtonomnih pokrajinah lahko ustanavljajo založniške ustanove, izdajajo časnike in druge publikacije, ki pomagajo uresničevati naloge Zveze združenj borcev.

59. (64.) člen

Kongres oz. skupščine Zveze združenj borcev urejajo s svojimi statuti, oz. odbor s svojimi pravilniki in pogodbami medsebojne obveznosti z ustanovami, ki so jih ustanovili, glede na koristi članstva in organizacije kot celote o takšni obliki dejavnosti in dejavnosti Zveze združenj borcev glede na poglavitne smotre, ki se uresničujejo z ustanavljanjem časnikov, publikacij in z založniško dejavnostjo, a da pri tem

spoštujejo samoupravne pravice delovnih ljudi, zaposlenih v teh ustanovah, in vpliv širokega članstva na delo in značaj teh glasil. V dogovoru s članstvom in delovnimi kolektivi določijo obliko in vsebino časnikov in publikacij.

60. (65.) člen

Založniške ustanove delujejo na podlagi zakonskih predpisov in statuten, ki jih sprejemajo samoupravni organi delovnih skupnosti, potrjujejo jih pa zvezni odbor oz. odbori Zveze združenj borcev v pokrajinah in republikah.

61. (66.) člen

Pristojni odbor Zveze združenj borcev imenuje člane založniškega sveta ustanove oz. časnika, imenuje direktorja in glavnega ter odgovornega urednika, organ ustanove pa volijo na podlagi zakonskih predpisov in pravil, ki jih sprejmejo samoupravni organi.

Člane založniškega sveta časopisne in založniške ustanove imenuje pristojni odbor ZZB NOV — dve tretjini članov pristojni odbor ZZB NOV, delovni kolektiv založniške ustanove pa tretjino. Razen imenovanih članov sestavljajo založniški svet še direktor, glavni in odgovorni urednik po svoji funkciji.

62. (67.) člen

Zvezni odbor Zveze združenj borcev v federaciji, republiški odbor v republikah, pokrajinski odbor ZZB NOV v pokrajini in občinski odbor ZZB NOV v občini lahko ustanavljajo tudi druge ustanove za izpolnjevanje svojih nalog. Ustanove vodijo po zakonskih predpisih in statutih, ki jih potrjuje ustanovitelj, sprejema pa jih na podlagi zakonskih predpisov samoupravni organ delovne skupnosti v ustanovi.

XII.

NADZORNI ODBOR

63. (68.) člen

Nadzorni odbori so organi skupščin združenj in skupščin Zvez združenj borcev. Volijo oz. verificirajo jih enako kot druge organe skupščine.

64. (69.) člen

Nadzorni odbor voli iz svoje srede predsednika in tajnika, ki vodita delo odbora.

65. (70.) člen

Nadzorni odbor nadzira vse finančno in materialno poslovanje združenj in Zveze združenj borcev ter zagotavlja popoln pregled nad opravljanjem gmočnega finančnega poslovanja in ali so bila finančna sredstva smotrno uporabljena; predlaga ukrepe za usklajevanje porabe sredstev z delovnimi programi združenj in Zveze združenj borcev.

66. (71.) člen

Nadzorni odbor pregleda poslovanje najmanj enkrat na leto in o svojih ugotovitvah poroča skupščini oz. odboru Zveze združenj borcev. Vsi organi so dolžni obravnavati predloge, pripombe in nasvete nadzornih odborov.

67. (72.) člen

Organi odbora so dolžni nadzornim odborom omogočiti vpogled v svoje finančno in gmočno poslovanje.

68. (73.) člen

Nadzorni odbor poroča skupščini oz. kongresu zveze o svojem delu in finančno-gmočnem poslovanju organov združenj ter zveze združenj borcev.

XIII.

GMOTNA SREDSTVA

69. (74.) člen

Sredstva, ki jih uporabljajo združenja in zveze, izvirajo iz članarine, dohodkov prirediteljev, prostovoljnih prispevkov in iz drugih dohodkov.

sklicuje seje zveznega odbora in določa dnevni red; predlaga ukrepe za izboljšanje delovnih metod zveznega odbora Zveze združenj borcev Jugoslavije; obravnava analize, elaborate in druge dokumente ter gradivo, pripravljene za sejo zveznega odbora; povezuje delo komisij in pomožnih teles.

VI.

SKLICEVANJE SKUPŠČIN ZDRUŽENJ IN ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV

39. (51.) člen

Skupščina združenja skliče odbor združenja borcev na podlagi delovnega programa, odločitve samega odbora ali na zahtevo članstva.

Skupščine in seje odbora Zveze združenj borcev v občini, mestu, pokrajini, republiki in federaciji je mogoče sklicati tudi na pobudo in zahtevo ene ali več skupščin združenj v občini, enega odbora ali več odborov ali skupščin Zveze združenj borcev občin v republiki ali odbora Zveze združenj borcev socialistične avtonomne pokrajine oz. republike.

Zvezni odbor Zveze združenj borcev Jugoslavije lahko dá pobudo za sejo republiškega odbora ali odbora v avtonomni pokrajini, republiški odbor pa pobudo za sejo občinskega odbora ali odbora združenja. Zahtevo za sklic seje določenega odbora na pobudo združenja, organa ali članov je treba izročiti utemeljeno pismeno.

40. (52.) člen

Potek dela skupščine in vsa druga pomembna vprašanja za sprejetje odločitev in za določitev stališč določa le skupščina s svojim poslovníkom.

Način, kako je treba pripravljati seje in na sejah delati, uredi vsak odbor s svojim poslovníkom.

VII.

KONSTITUIRANJE ORGANOV ZDRUŽENJ IN ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV

41. (53.) člen

Vsa telesa in vsi organi združenj in Zvez združenj borcev so voljeni in volilno telo jih voli načeloma s tajnim glasovanjem.

Vsak član združenja je lahko izvoljen v vsak organ in telo združenja ter Zveze združenj borcev, če mu članstvo izrazi zaupanje. Za vsako izvolitev je potrebna poprej osebna privolitev kandidata.

Člen Zveze združenja borcev ne more biti izvoljen na isto funkcijo v organe ZZB NOV več kot dvakrat zaporedoma.

42. (54.) člen

Redne volitve teles in organov so v določenih rokih po tem statutu in statutu Zveze združenj borcev socialistične republike oz. Zveze združenj borcev socialistične avtonomne pokrajine.

43. (55.) člen

Razen na rednih volitvah lahko volijo tudi na dopolnilnih volitvah posamezne organe, ko volilno telo ugotovi, da je to potrebno, oz. ko posamezni organ ali njegovi člani odstopijo.

Dopolnilne volitve so na skupščinah združenj borcev in v odborih Zveze združenj borcev: število izvoljenih članov ne more biti večje od četrte števila članov, izvoljenih na rednih volitvah na skupščini.

Mandat organov ali posameznih članov, izvoljenih na dopolnilnih volitvah, traja do prvih rednih volitev.

44. (56.) člen

Skupščine združenj in odbori Zveze združenj borcev lahko odpokličejo predsedstvo ali posamezne članke in izvolijo nove organe ter posamezne članke, če presodijo, da predsedstvo ali posamezni člani niso izpolnjevali svojih dolžnosti.

45. (40.) člen

Organizacije lahko članke republiškega odbora Zveze združenj borcev ki so jih delegirale, zamenjajo, preden poteče njihov mandat. Postopek pri zamenjavi članov republiškega odbora Zveze združenj bor-

cev je enak kakor pri volitvah, tako da občinski odbori oz. pokrajinska odbora lahko opravijo zamenjavo med dvema skupščinama.

46. (57.) člen

Predsedstva lahko predložijo tudi kolektivni odstop skupščini ali odboru, če presodijo, da iz kakršnihkoli razlogov ne morejo uspešno opravljati zaupane jim dolžnosti. Skupščine ali odbori o tem odločajo na svojem prvem zasedanju.

47. (58.) člen

Število članov voljenih organov določa volilno telo skupščina in odbori Zveze združenj borcev.

Če je bilo pri volitvah na kandidatni listi predlaganih več kandidatov, kakor pa je določeno število članov organa, so izvoljeni tisti kandidati, ki dobijo največ glasov. Če kandidatna lista ne vsebuje več kandidatov kakor znaša število voljenih članov, so izvoljeni kandidati, ki prejmejo dve-tretjinsko večino glasov volilnega telesa.

Če med glasovanjem ni izvoljenih dovolj članov organa, znova volijo le toliko članov, kolikor jih je še treba, da se popolni število določeno s poslovníkom ali s sklepom volilnega telesa.

48. (59.) člen

Vsak organ združenja in Zveze združenj borcev poroča o svojem delu kongresu, skupščini ali odboru, ki ga je izvolil, o končni oceni poročila in razrešnici odloča glasovanje. Če večina delegatov na kongresu, skupščini ali članov odbora ne potrdi poročila o delu, sklenejo odpoklicati organ in izvoliti novega.

49. (60.) člen

Za potrditev sklepov in stališč je nujno potrebna navzočnost najmanj polovice članov skupščine ali organa. Sklepi so veljavni, če se zanje izreče večina navzočih članov.

Na občnem zboru in na sejah odbora, na katerih volijo izvršne organe združenja in Zveze združenj borcev, je potrebna udeležba najmanj dveh tretjin telesa. Če skupščine ni mogoče opraviti zaradi premajhne udeležbe delegatov, se skupščina preloži na določen čas, o čemer odločajo nazvoči delegati; prihodnjic pa skupščina odloča, ne glede na udeležbo delegatov.

VIII.

ORGANIZACIJE ZZB NOV V VOJNIH RAZMERAH

50. člen

Predsedstva zveznega, republiških, pokrajinskih in občinskih odborov Zveze združenj borcev sprejemajo v primeru vojne posebne sklepe, o načinu delovanja organizacij, organizacijski sestavi in o načinu volitev organov ZZB NOV v skladu z vojnimi razmerami.

51. člen

Predsedstvo zveznega odbora ZZB NOVJ določa s sklepom organizacijsko sestavo zveznega odbora in njegovih organov, ki bodo delovali v vojnih razmerah.

Zvezni odbor oz. njegov izvršni organ lahko razpusti posamezna izvršna telesa ali ustanovi nova oz. zamenja in razreši dolžnosti posamezne funkcije borčevskih organizacij ter imenuje nove, ko to narekujejo vojne razmere.

52. člen

Predsednik zveznega odbora lahko samostojno odloča na področju svoje pristojnosti, če bi se zgodilo, da bi ne bilo mogoče sklicevati seje zveznega odbora; pristojni organi pa pozneje potrjujejo predsednikove odločitve.

— če se je v zamejstvu v oboroženih enotah bojeval proti fašizmu;

— če je osebni vojaški vojni invalid;

— če je mirovni vojaški invalid;

— če je član družine padlega borca oz. umrlega invalida, ki je užival družinske invalidske pravice; — če je član družine padlega oz. umrlega MVI, ki je uživalec družinskih invalidskih pravic.

Vsak član je včlanjen v združenju na območju, kjer stanuje, sodeluje v njegovem delu in plačuje članarino.

3. člen

Član ZZB NOV je lahko udeleženec narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije, ki ni jugoslovanski državljan, če sprejema statut ZZB NOVJ in če ni kršil ustavne ureditve Jugoslavije.

O včlanitvi in plačevanju članarine odloča zvezni odbor ZZB NOVJ.

4. (11.) člen

Ko je pravica do članstva v združenju sporna, odloča o vpisu, kakor tudi o prenehanju članstva občni zbor združenja na podlagi določil tega statuta in statuta Zveze združenj borcev socialistične republike oz. statuta socialistične avtonomne pokrajine. Občni zbor združenja more izpodbiti in odbiti vpis, če ugotovi, da priglasenec ne izpolnjuje pogojev, predpisanih s tem statutom in s statutom Zveze združenj socialistične republike oz. socialistične avtonomne pokrajine. Oseba, ki ji je bil vpis zavrnjen, se lahko pritoži vsem organom Zveze združenj borcev v socialistični republiki oz. pokrajini; ti odločajo o pritožbi in se pri tem ravna po postopku, ki je določen s statutom Zveze združenj borcev socialistične republike oz. pokrajine.

5. (12.) člen

Članstvo v združenju preneha:

— s svojevolišnim izstopom člana;

— z izključitvijo, ki se uporablja proti tistim članom, ki je njihova dejavnost v navzkrižju s statutom Zveze združenj borcev Jugoslavije, ali ki so se hudo pregrešili proti socialistični domovini in podobno. Sklep o izključitvi iz članstva Zveze združenj borcev sprejme občni zbor združenja, izjemoma pa občinski odbor ZZB NOV.

Proti sklepu o izključitvi se je mogoče pritožiti vsem organom Zveze združenj borcev v socialistični avtonomni pokrajini, republiki, federaciji in kongresu ZZB NOVJ, ki odloči o pritožbi.

III.

PRAVICE IN DOLŽNOSTI ČLANOV ZDRUŽENJA

6. (13.) člen

Član Zveze združenja borcev ima razen drugih pravic in dolžnosti v Zvezi združenj borcev tudi v svojem matičnem združenju, še pravice:

— da tako na sestankih organov združenja Zveze združenj borcev kakor v javnosti izraža in zagovarja svoje mnenje in, predloge ter zahteva odgovor na svoja vprašanja od kateregakoli organa združenja in Zveze združenj borcev;

— da je poučen o vsem delu, programu in s predlogi za ureditev vprašanj, ki jih načenjajo združenja in organi Zveze združenja borcev;

— da prejema družbeno podpora in uživa podporo združenja ter Zveze združenj borcev pri urejanju svojih gmotnih, zdravstvenih in drugih zadev;

— da voli in da je izvoljen v organe združenja in Zveze združenj borcev;

— da se udeležuje razpravljanja in odločanja o svojem delu in ravnanju tudi tedaj, ko odločajo o čem drugem, kar ga neposredno zadeva;

— da daje predloge in se obrača o vseh zadevah z vprašanji na organe združenja in Zveze združenj borcev;

3. Ta člen omogoča, da lahko postanejo člani ZZB NOV tudi tisti udeleženci narodnoosvobodilne vojne, ki živijo v zamejstvu, če sprejemajo statut ZZB NOV in če niso kršili ustave SFRJ.

— da razvija družbenopolitično dejavnost v svoji delovni organizaciji, krajevni skupnosti in občini, v družbenih in političnih organizacijah ter v samoupravnih organih, kakor tudi na družbenih in samoupravnih socialističnih tribunah; da nenehno sodeluje pri pospeševanju demokratičnih razmerij pri njih in pri uresničevanju njihovih nalog; da pospešuje in utrjuje bratstvo in enotnost narodov in narodnostnih skupin v Jugoslaviji; da tvorno deluje in se zavzema za krepitev obrambne moči Socialistične federativne republike Jugoslavije in da se bojuje proti škodljivim pojavom ter težnjam;

— da se udeležuje oblikovanja, pojasnjevanja in uresničevanja politike ter stališč Zveze združenj borcev in združenj;

— da izpolnjuje določila statuta Zveze združenj borcev Jugoslavije in statuta Zveze združenj borcev socialistične republike oz. statuta Zveze združenj borcev socialistične avtonomne pokrajine;

— da varuje ugled in neguje osebnost borca narodnoosvobodilne vojne.

IV.

ORGANIZACIJSKA NAČELA IN SESTAVA ZDRUŽENJ TER ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV

7. (14.) člen

Temeljne oblike organiziranja članstva v Zvezi združenj borcev so združenja, ki se ustanavljajo po teritorialnem načelu in ki se v njih članstvo organizirano pripravlja na izpolnjevanje nalog, izhajajočih iz določil tega statuta in statuta Zveze združenj borcev socialistične republike oz. socialistične avtonomne pokrajine.

Pri ustanavljanju združenj se upoštevajo družbene razmere, dejavnost in izpolnjevanje nalog na določenem področju, spoštovanje demokratičnih pravic članstva, njegove želje in teritorialne opredelitve. Za delovanje in neposredno sodelovanje večine članov v delu združenja se uporabljajo še druge oblike aktivnosti, kakor so zbori borcev, konference, posvetovanja o posameznih vprašanjih in podobno.

8. (15.) člen

Sklep o ustanovitvi združenja na svojem področju in o njeni teritorialni razsežnosti sprejme občinska skupščina Zveze združenj borcev; pri tem se ravna po načelih, določenih s tem statutom in s statutom Zveze združenj borcev socialistične republike oz. Zveze združenj borcev socialistične avtonomne pokrajine.

Če vojaški vojni invalidi želijo in kažejo za to zanimanje, lahko v okviru Zveze združenj borcev na področju občine ustanovijo svoja združenja ali sekcije.

9. (16.) člen

Na posameznih področjih, kjer to narekujejo posebne razmere — predvsem število članstva in, zemljepisni položaj — je mogoče v okviru združenja ustanovljati sekcije in aktivne. Sekcije in aktivni so veje združenja, ki izpolnjujejo njegove sklepe in stališča.

Člani Zveze združenj borcev se lahko po posebnih zanimanjih in željah zbirajo v sekcijah, odborih in podobno, po pripadnosti svojih vojnih enot, udeležbi v posameznih bitkah, po bivanju v taboriščih internirancev ali vojaških ujetnikov itd.

10. (17.) člen

Združenja delujejo kot celota na krajevnem območju, na katerem so bila ustanovljena, in so samostojna pri svojem delu.

Združenja kot organizacijski temelj Zveze združenj borcev, posvečajo svojo dejavnost obravnavanju in izpolnjevanju vseh družbenih in političnih nalog, določenih s tem statutom in s statutom Zveze združenj borcev socialistične republike oz. s statutom Zveze združenj borcev socialistične avtonomne pokrajine; prizadevajo si, da se vprašanjem določene vrste članstva posveča vsa pozornost pri delu Zveze združenj borcev; zavzemajo se za ureditev teh vprašanj in za dosledno uveljavljanje pravic in dolžnosti članov združenja.

SKUPŠČINA ZDRUŽENJA IN ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV

11. (18.) člen

Združenja borcev narodnoosvobodilne vojne in združenja vojaških vojnih invalidov organizirajo občinsko Zvezo združenj borcev, Zvezo združenj borcev socialistične avtonomne pokrajine, Zvezo združenj borcev socialistične republike in Zvezo združenj borcev NOV Jugoslavije.

Vrhovni forum in oblika dogovarjanja, določanja nalog in odločanja članov v združenju je skupščina združenja borcev; v občini ali mestu je to skupščina Zveze združenj borcev občine ali mesta, v socialistični avtonomni pokrajini skupščina Zveze združenj borcev socialistične avtonomne pokrajine, v socialistični republiki skupščina Zveze združenj borcev socialistične republike in v federaciji kongres Zveze združenj borcev Jugoslavije.

Skupščine po sestavi zastopstva članstva izražajo mnenje vseh borcev in vojaških vojnih invalidov ter so javna demokratična socialistična tribuna.

12. (19.) člen

a) Združenja:

Skupščino združenja sestavlja vse članstvo **združenja**. Skupščina se sestane po potrebi, a najmanj enkrat na leto.

Za opravljanje nalog med svojimi sejami izvoli skupščina odbor katerega mandat traja dve leti, število njegovih članov pa določi skupščina. Odbor je izvršno delo skupščine. **Odbor izvoli predsednika in tajnika.**

Skupščina združenja borcev NOV izvoli tudi svoj nadzorni odbor.

Skupščine združenj volijo svoje delegate za občinsko skupščino Zveze združenj borcev po ključu, ki ga določi občinski odbor, in po načelih o zastopstvu vseh vrst članov. Združenja pri volitvah javno ocenjujejo lastnosti predlaganih kandidatov, njihovo družbeno in politično dejavnost, njihovo razumevanje, pripravljenost in vestnost pri delu v združenju in pri družbenih političnih nalogah, ter pogoje, da bodo z lastno dejavnostjo in sposobnostjo nadalje pripomogli uresničevati splošno družbene naloge.

13. (20.) člen

Skupščine združenj obravnavajo uspehe lastne dejavnosti, sprejemajo delovni program, določajo smernice in način sodelovanja pri družbenih in političnih zadevah, dajejo pobude za urejanje odprtih ter neurejenih vprašanj svojega članstva in ocenjujejo delo odbora.

14. (21.) člen

b) Občina:

Skupščine Zveze združenj borcev so vrhovni forumi in oblika dogovarjanja borcev v občini. Skupščino sestavljajo delegati, izvoljeni na skupščinah združenj borcev. Število delegatov določa občinski odbor, ki skliče skupščino po enkrat v štirih letih.

Skupščina občinske Zveze združenj borcev pretesa poročilo občinskega in nadzornega odbora ter ocenjuje dosežene uspehe, določa delovne naloge občinskega odbora Zveze združenj borcev in združenj.

Skupščina občinske Zveze združenj borcev voli delegate za republiško in pokrajinsko skupščino Zveze združenj borcev in voli oz. verificira občinski ter nadzorni odbor in statutarno komisijo Zveze združenj borcev na način in po postopku, ki bo določen s statutom Zveze združenj borcev socialistične republike oz. Zveze združenj borcev avtonomne republike.

Mandat občinskega odbora traja štiri leta.

15. (22.) člen

Občinski odbori Zveze združenj borcev izpolnjujejo sklepe in stališča skupščin Zveze združenj borcev, ocenjujejo delo predsedstva komisij in drugih pomožnih teles, povezujejo in usmerjajo delo združenj, določajo delovni program in sredstva za nje-

govo financiranje, organizirajo medobčinsko sodelovanje in sodelovanje s pristojnimi organi, zastopniškimi telesi in organizacijami.

(Črtata se 23. in 24. člen.)

16. (25.) člen

Občinski odbor Zveze združenj borcev voli za izpolnjevanje sklepov in opravljanje tekočih ter perečih nalog v okviru prejetih pooblastil **predsednika, tajnika** in predsedstvo kot svoj izvršni organ, ki ga razen predsednika in tajnika sestavlja tudi število članov, kolikor jih določi občinski odbor.

17. (26.) člen

Medobčinsko sodelovanje je zelo pomembno pri delu in dogovarjanju v razmerah, ko je nujna krepitev demokratičnih razmerij znotraj Zveze združenj borcev in združenj ter ko se mora tako posamezna občina kakor več občin močnejše posvetiti izpolnjevanju nalog, ki jih izpolnjujejo tudi borčevske organizacije. Sodelovanje pri skupnih zadevah borčevskih organizacij v eni sami občini ali v več občinah je mogoče pospeševati v mejah posamezne republike ali zunaj njenih meja, ko je to potrebno in koristno.

c) Mesto z več občinami:

18. (27.) člen

Vrhovni forum Zveze združenj borcev NOV v mestu z več občinami je meesna skupščina, ki jo sestavljajo izvoljeni delegati na občinskih skupščinah.

(Črta se 28. člen.)

19. (29.) člen

Skupščina mestne Zveze združenj borcev odloča sama o svojem organiziranju, odboru, predsedstvu in številu članov odbora, pri čemer se ravna po stališčih, določenih s statutom.

(Črta se drugi del 29. člena.)

(Črta se 30. člen.)

20. (31.) člen

Vprašanja, ki izvirajo iz posebnih razmer in vloge skupščine mestne Zveze združenj borcev v mestih z več občinami, se urejajo s statutarimi določili.

(Črta se drugi del 3. člena.)

d) Socialistična avtonomna pokrajina:

21. (32.) člen

Člani Zveze združenj borcev, združenja oz. občinske zveze združenj borcev na področju avtonomne pokrajine se združujejo v Zvezi združenj borcev Socialistične avtonomne pokrajine Vojvodine oz. Zveze združenj borcev SA pokrajine Kosovo; ti zvezi sta sestavni del Zveze združenja borcev Srbije in Zveze združenja borcev Jugoslavije.

22. (33.) člen

Vrhovni forum Zveze združenj borcev v socialistični avtonomni pokrajini je pokrajinska skupščina Zveze združenja borcev; sestavljajo jo delegati, izvoljeni na občinskih skupščinah Zveze združenj borcev. Skupščina zaseda redno vsako četrto leto in po potrebi izredno.

23. (34.) člen

Pokrajinska skupščina Zveze združenj borcev določa na podlagi tega statuta in statuta Zveze združenj borcev Srbije oblike organizacije in delovanja Zveze združenj borcev v pokrajini, sestavo in način konstituiranja organov Zvez združenj borcev ter njihovo dejavnost; oblikuje svoja stališča in določa oblike svoje dejavnosti tudi za urejanje drugih nalog v pokrajini; obravnava poročilo o delu pokrajinskega in nadzornega odbora; ocenjuje dosežene uspehe; določa delovne naloge pokrajinskega odbora Zveze združenj borcev in opravlja drugo delo, ki je povezano z nalogami Zveze združenj borcev.

24. (35.) člen

Pokrajinska skupščina voli delegate za kongres Zveze združenj borcev Jugoslavije in kandidate za

zvezni in nadzorni odbor ter statutarno komisijo Zveze združenj borcev Jugoslavije:

e) Socialistična republika:

25. (36.) člen

Zvezo združenj borcev socialistične republike sestavljajo vsi člani, ki živijo v republiki. Člani Zveze združenj borcev socialistične republike so hkrati tudi člani Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije.

26. (37.) člen

Skupščino Zveze združenj borcev socialistične republike sestavljajo delegati občinskih in pokrajinskih organizacij, ki jih izvolijo njihove skupščine. Redna skupščina je vsako četrto leto, sklep o sklicu skupščine pa sprejme republiški odbor najmanj tri mesece pred zasedanjem.

27. (38.) člen

Skupščina Zveze združenj borcev republike voli oz. verificira republiški odbor, nadzorni odbor in statutarno komisijo na način in po postopku, ki bo določen s statutom Zveze združenj borcev republike, voli delegate za kongres Zveze združenj borcev Jugoslavije in kandidate za zvezni in nadzorni odbor ter statutarno komisijo Zveze združenj borcev Jugoslavije.

Skupščina republiške Zveze združenj borcev pretesa poročila republiškega in nadzornega odbora ter ocenjuje dosežene uspehe in določa delovne naloge republiškega odbora Zveze združenj borcev.

Republiški odbor Zveze združenj borcev, ki njegov mandat traja štiri leta, zagotavlja nujno potrebno nepretrganost delovanja, sodeluje z organi v republiki pri zadevah, ki so pomembne za vse članstvo, kakor tudi pri drugih skupnih nalogah in izpolnjuje sklepe ter stališča občnega zbora.

(Črtajo se odstavki: 1., 5., 6., 7. in 8., 38. člena.)

28. (39.) člen

Republiški odbor Zveze združenj borcev se shaja po potrebi, najmanj pa po enkrat na leto pregleda svoje delo, oceni delovanje predsedstva, pomožnih teles in komisij ter dejavnost borčevskih organizacij v republiki; določa delovni program in naloge družbenopolitične, socialnogospodarske in druge dejavnosti borčevske organizacije ter določa sredstva za izpolnjevanje teh nalog.

(40. člen postane 46.)

f) Federacija:

29. (41.) člen

Vrhovna oblika dogovarjanja v Zvezi združenj borcev je kongres Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije.

Kongres kot vrhovna oblika in forum dogovarjanja Zveze združenj borcev v federaciji obravnava smotre, smernice in naloge organizacije, presoja oblike in stopnjo organizacijske družbene in politične angažiranosti, sprejema stališča, odločitve in sklepe o vseh za vso organizacijo pomembnih vprašanjih; spreminja in dopolnjuje statut Zveze združenj borcev Jugoslavije; verificira sestavo zveznega in nadzornega odbora ter statutarne komisije na podlagi predlogov republiških in pokrajinskih skupščin zveze.

(Črta se zadnja beseda 41. člena.)

30. (42.) člen

Redni kongres je vsako četrto leto.

Sklep o sklicu kongresa sprejme zvezni odbor najmanj tri mesece pred začetkom zasedanja kongresa. Z odlokom se določi predlog za dnevni red in način priprave na kongres ter čas za dostavo dokumentov; ta čas ne sme biti daljši kot mesec dni.

Delegate za kongres volijo sorazmerno s številom članov zvez, na način, ki ga določa ta statut. Ključ za izvolitev delegatov določa zvezni odbor.

31. (43.) člen

Izredni kongres skliče zvezni odbor na svojo pobudo ali na zahtevo skupščine kakšne republiške zveze združenj borcev. Sklep o sklicu kongresa sprejme zvezni odbor najpozneje v treh mesecih od dane

zahteve; predlaga dnevni red in določi način priprave na izredni kongres.

32. (44.) člen

Republiške organizacije Zveze združenj borcev so enako in enakopravno zastopane v zveznem odboru Zveze združenj borcev Jugoslavije.

Organizacije Zveze združenj borcev v socialističnih avtonomnih pokrajinah so neposredno in enakopravno zastopane v zveznem odboru Zveze združenj borcev Jugoslavije.

33. (45.) člen

Število članov zveznega odbora Zveze združenj borcev Jugoslavije se določa tako, da vse skupščine republiških Zvez združenj borcev delegirajo po 15 članov, skupščini avtonomnih pokrajin pa neposredno po 7 članov. V tem številu niso zajeti **predsedniki pokrajinskih in republiških odborov Zveze združenj borcev**. Mandat članov traja štiri leta.

34. (46.) člen

Zvezni odbor Zveze združenj borcev Jugoslavije zaseda po potrebi, a najmanj po enkrat na leto obravnava in ocenjuje oblike, usmeritev in stopnjo delovanja Zveze združenj borcev v celoti, dejavnost predsedstva zveznega odbora in njegovih komisij; določa letne delovne programe in izhodišča za dejavnost članstva pri izpolnjevanju nalog; sprejema poročila dohodkov in izdatkov ter zaključni račun.

Zvezni odbor zastopa Zvezo združenj borcev v državi in v stikih s tujimi organizacijami bivših borcev in udeležencev odporniških gibanj.

35. (47.) člen

Zvezni odbor sprejema posebno važne sklepe in druge akte, ki zadevajo naravo organizacije, le po predhodnem posvetu s članstvom.

36. (48.) člen

Za opravljanje svoje funkcije med dvema sejama voli Zvezni odbor Zveze združenj borcev Jugoslavije iz vrst svojih članov predsednika, podpredsednika, generalnega sekretarja, sekretarje odborov in potrebno število članov predsedstva kot izvršnega organa; predsednika in člane stalnih komisij; vojaških vojnih invalidov in druge komisije; kar se natančneje ureja s pravilnikom o delu zveznega odbora in njegovih organov, komisij in pomožnih teles.

Predsedniki republiških odborov Zveze združenj borcev socialističnih republik in **predsednika pokrajinskih odborov Zveze združenj borcev socialističnih avtonomnih pokrajin** so po svoji funkciji člani zveznega odbora Zveze združenj borcev Jugoslavije in njenega predsedstva.

37. (49.) člen

Predsedstvo zveznega odbora voli sekretariat kot svoje operativno telo za opravljanje dela v obdobjih med sejami.

Število članov predsedstva določa zvezni odbor, število članov sekretariata pa predsedstvo.

Seje zveznega odbora in predsedstva sklicuje in vodi predsednik zveznega odbora.

Delo sekretariata vodi generalni sekretar zveznega odbora Zveze združenj borcev Jugoslavije.

38. (50.) člen

Predsedstvo zveznega odbora Zveze združenj borcev Jugoslavije izpolnjuje odločitve, sklepe in delovni program, obravnava pereča vprašanja — vprašanja, ki jih načenjajo borčevske in druge organizacije ter družbeni organi, zadevajo pa dejavnost Zveze združenj borcev; sodelujejo z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami in organi v federaciji; razčlenjuje delovanje Zveze združenj borcev in izpolnjevanje programa; daje pobudo za izpolnjevanje skupnih nalog z Zvezo komunistov Jugoslavije, s Socialistično zvezo delovnih ljudi, z Zvezo združenj rezervnih starešin Jugoslavije, Zvezo mladine Jugoslavije in s podobnimi družbenimi organizacijami ter ustanovami; pripravlja delovne programe in načrte;

imeli smo ljudi

Franc Školc

Franc Školc je nenadno umrl v slovenjegraški bolnišnici. — Rodil se je leta 1900 v Prepužu v delavski družini. Postal je gozdni delavec na Pohorju. Protijudska oblast v stari Jugoslaviji ga je preganjala. Izselil se je na Madžarsko. Ko se je vračal v domovino, je moral skrivaj preplavati Donavo. Med okupacijo so ga gestapovci dvakrat zaprli. Prvič je srečno ušel, drugič pa so ga odvedli v celjske zapore, od tam pa v Dachau. V taborišču so delali na njem zdravniške poskuse. Po osvoboditvi se je vrnil v domači kraj. Bil je zaposlen pri lesnem obratu v Sošanju. Marljivo je sodeloval v sindikatu. Pokopali smo ga 4. novembra v Podkrajju.

Radomir Dobrila

Radomira Dobrila, upokojenega majorja JLA iz Ljubljane, smo nedavno spremili na njegovi zadnji poti. — Mladost je preživel v Hrpoljah, kjer je bil njegov oče železničar. Radomir je leta 1943 odšel k partizanom. Bojeval se je po raznih primorskih krajih. Po vojni je ostal v JLA, dokler ga pred dvanajstimi leti bolezen ni prisilila, da je odšel v pokoj. Bilo mu je 62 let. Ohranili ga bomo v najlepšem spominu.

Karel Javornik

Karel Javornik iz Zagorja je umrl na pragu svoje 74-letnice. Rodil se je leta 1900 v Zagorju. V stari Jugoslaviji je deloval v naprednem delavskem gibanju. V vrste NOV je stopil leta 1944. Delal je v tehničnem oddelku v Črnomlju. Po osvoboditvi se je spet uvrstil med rudarje zagorskega premogovnika kot miner v kamnolomu. Umrl je 27. oktobra. Med prebivalstvom je bil zelo priljubljen in na zadnji poti ga je spremljala velika množica.

Viljem Kos

Viljem Kos je umrl v Kisovcu pri Zagorju. Zadel ga je srčna kap. Pokopali smo ga 28. oktobra. Bil je rudarski upokojenec. Rodil se je v Zagorju leta 1916. Ze v mladosti je sodeloval v naprednem mladinskem gibanju. K partizanom je odšel leta 1944. Bojeval se je v dolenskem odredu. Bil je odlikovan za hrabrost in za zasluge za narod. Po osvoboditvi je spet delal v zagorskem premogovniku. Marljivo je sodeloval v sindikatu. Med tovariši je bil zelo priljubljen.

Marija Mav

Marija Mav z Vira pri Domžalah je umrla po hudi bolezni. Bilo ji je 94 let. Med okupacijo je veliko pretrpela. V osvobodilnem gibanju je sodelovala od začetka do konca. Vrata njenega doma so bila vselej odprta borcem in aktivistom. Dva njena sinova sta bila partizana in sta žrtvovala življenje za svobodo. Na zadnji poti na pokopališče

v Mengšu jo je spremljala velika množica, med njimi so bili številni borci in invalidi.

Peter Koder

Peter Koder iz Slovenskega Javornika je zapustil veliko vrzel v ZB NOV Javornik — Koroška Bela. Rodil se je leta 1914 v Zgornjih Danjah. Ko je odslužil vojaščino, je postal delavec v jeniški železarni. Pridružil se je naprednemu delavskemu gibanju. Kot aktivist OF je bil leta 1942 izdan. Zaprli so ga v Begunjah, potem pa ga odgnali v Dachau. V domovino se je vrnil šele avgusta 1945. Tako se je uvrstil med družbenopolitične delavce. Za svojo delavnost je bil dvakrat odlikovan. Med okupacijo je skrival narodnega heroja Jožeta Gregorčiča.

Miha Berčič-Maks

Hudo nas je prizadela novica, da je nenadoma umrl v tridesetletnem letu Miha Berčič-Maks, član komunistične partije že pred vojno, nosilec partizanske spomenice in številnih drugih odlikovanj. Rodil se je v Sostrem, kjer je tudi živel do smrti, razen, ko je bil pri partizanih. Ze v zgodnji mladosti je okusil življenje proletarca. V naprednem delavskem gibanju je začel sodelovati že, ko je bil še mizarski vajenec. Kmalu se je uvrstil med komuniste in postal je revolucionar. Deloval je v delavskih društvih Svoboda in Vzajemnost v Zadvoru in bil povezan z revolucionarji v Polju. Ze zgodaj je postal bližnji sodelavec narodnih herojev Jožeta Moškriča in Toneta Trtnika. Postal je organizator ljudske vstaje na č. močju tedanje dobrunjske občine. Pred aretacijo se je 13. julija 1941 s trinajstimi tovariši umaknil v molniške gozdove. Tam so ustanovili prvo slovensko partizansko, molniško četo; tako je bil Berčič eden prvih slovenskih partizanov. — Sodeloval je v več bojih te čete. Pozneje je postal politični funkcionar v Cankarjevi in Gubčevi brigadi. Leta 1943 pa so ga kot sposobnega političnega delavca poslali na Štajersko. Bil je sekretar okrožnega komiteja za Kozjansko. Neposredno po vojni je delal v okrožnem komiteju za Celje, potem je bil predsednik okraja Ljubljana-okolica, ljudski poslanec in eden prvih podpredsednikov republiškega zbora proizvajalcev. Bil je tudi predsednik litijske občine. Pozneje je postal direktor večške papirnice. Posvečal pa je tudi veliko skrb kulturnoprosvetni dejavnosti in vložil vse svoje sposobnosti v obnovljeno društvo Svoboda v Zadvoru; več let je bil predsednik društva, pa tudi član predsedstva Zveze Svobod in kulturnoprosvetnih društev Slovenije. Vneto je delal tudi v krajevni skupnosti Zadvor. Za njim je ostala velika vrzel.

Ignac Vidrih

Ignaca Vidriha so pokopali 25. oktobra v Kočevju. Bilo mu je 64 let. Rodil se je v Zdenski vasi — Dobropolje. Izučil se je za krojača. V Strugah je začel sodelovati v OF. Leta 1942 so ga Italijani izgnali na Rab. Vidrihovo ženo so domači izdajalci kruto mučili — do smrti. Italijani so Vidrihu dovolili, da se je udeležil ženininega pogreba, potem pa je pobegnil k partizanom. Med drugimi se je udeležil tudi znamenitega pohoda XIV. divizije na Štajersko. Osvoboditev je dočkal kot kapetan za zveze. Po vojni je služboval v Ljubljani, na Jesenicah, v Stični in nazadnje v Kočevju. V upravnih organih je delal do upokojitve leta 1964.

TOZD TEDNIKA »TV 15«

Našim bralcem sporočamo, da sta se 19. novembra letos uredništvo in uprava »TV-15« konstituirala v temeljno organizacijo združenega dela tednika »TV-15«. Taka odločitev se je porodila ob spoznanju, da bosta v taki organiziranosti ne samo uresničila svoje samoupravne pravice, ampak predvsem hitreje ustvarila osnovo za večjo navzočnost novinarjev med ljudstvom ter za vsebinsko in oblikovno izboljšavo našega lista.

POPRAVEK

V prejšnji številki TV 15 je tiskarski škrat zagrešil neljubo napako. V rubriki »Besede in dejanja« se v notici Možnosti za zvišanje pokojnin pravilno glasi: da obstajajo možnosti za zvišanje pokojnin s 1. januarjem 1974 ne 1973.

Uredništvo

Berite PRIMORSKE NOVICE

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 82

Vodoravno: PALISKA, ARISTID, RASTER, PORTOROŽ, PILA, RISA, DESTILAT, OL, RC, ANTARA, DIA, ASAM, KARAT, LANZA, SAVA, AMAN, KULOAR, IKS, STOLP, KOLESCJE, NOTA, KARO, AREAL, TI, KO, RG, ARAN, RALLY, JUR, LIN, LT, OTTA, AKADEMIJA, PISARNA, LO, PAGAT, ENICA, AKACIJA, LI-PAN, HOTELI, TD, SO, OCEAN, MM, AVTO, KR, EB, NEPTUN, APOLLO, PALACE.

To pot pripadajo pripravljene nagrade sledečim srečnim izžrebancem: Ljudmili RINALDO, gospodinja Prosvetna 1, p. 64270 Jesenice, ki prejme od lesne industrije iz Litije — visečo svetilko z navadno vrstico »MARS III«; Miloš BASIN, Titova cesta 22, p. 61000 Ljubljana prejme knjižno darilo založbe Borec »Ku-Klux-Klan« in Tončka ZHERL, Sp. Bitnje 18, p. 64209 Zabnica, kateri bo ista založba poslala knjigo »Prvi bataljoni«.

Nagrade kot običajno prejmejo nagrajenci po pošti.

Uprava

pravna posvetovalnica

DODATEK ZA BORCE

R. I. Zalog

Vprašanje: Zaposleni ste pri zasebnem delodajalcu — vsaj tako razumemo vaš dopis — prejimate 600 din mesečne plače. Ker ste prejšnji mesec prejeli odločbo o priznanju svojstva borca NOV, sprašujete, kako je z dodatkom za borce, kam se je treba obrniti itd.

Odgovor: Dodatek za borce pripada tistim, ki imajo priznano svojstvo borca NOV, torej priznano dvojno štetje pred 9. 9. 1943 (oziroma za Primorje pred 13. 10. 1943). Prav tako morajo biti v rednem delovnem razmerju s polnim delovnim časom, imeti pa morajo priznanih tudi najmanj 15 let pokojninske dobe. Za priznanje dodatka za borce se je treba s posebno vlogo obrniti na občino, ker o tem odločajo občinski organi, pristojni za socialno skrbstvo.

POJASNILO O RAZVEZANI PRAVDI

A. V. Sežana

Vprašanje: V svojem dopisu pišete, da sta se z ženo na okrožnem sodišču letos razvezala. Ker pa se s sodbo sodišča niste strinjali, češ da je pristranska, ste se pritožili na vrhovno sodišče republike. Pritožbo ste poslali v dveh izvodih, priložili ste tudi za 200 din državnih kolekov. Radi bi vedeli, ali mora vrhovno sodišče na vašo pritožbo odgovoriti in do kdaj. Zanima vas, ali bo sodišče samo razsodilo ali bo zahtevalo od okrožnega sodišča drugo ločitveno obravnavo. Radi bi tudi vedeli, ali naj rešitev vaše zadeve urgirate.

Odgovor: Če ste se zoper sodbo okrožnega sodišča pritožili na vrhovno sodišče SRS, boste dobili tudi odločbo tega sodišča kot pritožbenega sodišča. Vrhovno sodišče bo lahko vašo pritožbo zavrnilo in potrdilo prvo sodbo. Lahko pa bo vaši pritožbi tudi ugodilo in ali samo spremenilo prvo sodbo ali pa prvo sodbo razveljavilo ter zadevo vrnilo prvemu sodišču zaradi ponovnega postopka. Kako bo odločilo vrhovno sodišče, seveda ne moremo vedeti, so pa omenjene tri možnosti. Sodišče nima nobenega roka, v katerem bi moralo rešiti vašo pritožbo. To zavisi od obilice dela, običajno pa poteka od prvostopne sodbe pa do takrat, ko stranke prejmejo drugostopno odločbo, tudi 6 mesecev, včasih več, včasih pa tudi manj. Urgirati ni treba, ker gre za razvezno pravdo, katere dokončna rešitev navadno ne spada med najnujnejše, oz. življenjsko nujne zadeve kot so npr. preživninske zadeve, delovni spori, zadeve zaradi motenja posesti, ki imajo prednost.

TOVARNA LEPIL

MITOL
SEŽANA

Telefon: 067 h.c. 73-061
direktor 73-085
komerciala 73-078
Telegraf: MITOL SEŽANA
PROIZVAJAMO:

polivinilacetatne emulzije za izdelavo lepil, barv in plastičnih premazov »MEKOLIT«

polivinilacetatna lepila za lesno industrijo, papirno industrijo, tobačno industrijo in gradbeništvo

Sadolins

PARKETNI LAK
svetleč in mat
HITROSUŠEČ
SUŠI
45 MINUT
BELINKA

brest cerknica
Industrija pohištva jugoslavija
telefon 791-080 telex 31-167

kamniška GORCICA

Stara Hudolinka

Objavljamo eno izmed pretresljivih pripovedi iz teksta pod naslovom DEŽELA PETRA KLEPCA, katerega avtor je ANTON OŽBOLT, znan že kot pisec nedavno izšle (in že razprodane) knjige Serčerjeva bojna pot. Dežela Petra Klepca bo izšla drugo leto pri zavodu Borec in bo prav gotovo zbudila zanimanje zlasti v južnem delu Slovenije in v Gorskem kotarju. — Op. ur.

Gorska vasica Draga leži nad dolino Čabranke, nad Belico, za vrhom planin, na robu Borovniške gore. Tu se stekajo steze in gozdne poti, ki povezujejo kraje in vasi gornjega toka reke Kolpe, doline Čabranke in Kočevsko. Hiše in gospodarska poslopja so tik ob gozdu, ki v lepem, podkvrt podobnem vencu zaokrožuje zaselek, njegova polja in košenice. Le čez Dragarski vrh je odprt prečudovit pogled v dolino Čabranke in na notranjski Snežnik.

V nedeljo, na dan zadnjega maja 1942. leta, je življenje v Dragi doseglo vrhunec in tudi svoj tragični konec. Partizan Cvarov Rudi je bil še v Ravnem na svoji domačiji, kjer sta bila politično vodstvo OF in partizanski štab.

Okoli petsto kraljevskih in fašističnih italijanskih vojakov iz Gerova in Čabra je korakalo skozi Travo nad mestom Čabrom, po turistični stezi skozi Pasjo jamo in gozd. Hoteli so v Ravnah in Cvarovi hiši iznenaditi partizane in štab. Na Travi so za talce vzeli več domačinov, da bi jim kazali pot. Tedaj je stara Hudolinka prihitela kot veter v Ravne in obvestila partizane o prihodu Italijanov. Na vso moč je sopla po prašni gozdni cesti in kričala, da so v Dragi Italijani, da gorijo njeni žulji, njen dom.

Sredi Drage, med dvema hišama in tremi gospodarskimi poslopi, je opojno dišala več sto let stara orjaška lipa. Po cvetju in med listjem so brnele in žujale čebele. Partizani, ki so podnevi in ponoči potovali tod mimo, so se ustavljali ob studencu pod lipo. Zahajali so v hiše, počivali na vrtu, prepevali, čistili orožje in si nabirali novih moči.

Dokler je bilo partizanov še malo, jih je Hudolinov zet Jože prikrival. Gospodinja

Oton Postružnik: Trenutki obupa

Angela je dan in noč kurila v štedilniku, lupila krompir, kuhala koruzne žgance in mleko, ki ga je imela vedno dovolj, pa fižol, zelje... Praznila je kaščo, topila mast in belila.

Njive so bile obilno pognojene, preorane, posejane in posajene. Zelene košenice so bile polne narcis in šmarnic. Mladi borovci na Dragarskem vrhu so se naglo razvijali, okrog vasi so cvetele jelke in smreke. Iz igličastih krošenj so prijetno in osvežujoče veli eterični hlapi, ter plavali v vas, v sobo k Lenčki in ji osvežujoče božali prsi. Na vrtu je cveto sadno drevje, okrog vasi so se pasle ovce in krave, v hlevu pa rezgetali spočiti konji, zakaj s prevozništvom je bilo zaradi vstaje konec.

V sobi je pri odprtem oknu ležala mlada mati Lenčka in uživala svojo največjo srečo, ko je na prsih hranila komaj rojeno dete. Stara Hudolinka, Lenčkina mati, je vzela nahrbtni koš in si ga zadegala na svoj suhi, stari hrbet in z njim odšla na njive nabirat krmo za prašiče. Sredi njiv ji je zastal korak. Vedečno se je ozirala po žitnem polju, krompirišču in drugem rastlinju, ki je na njivah bujno poganjalo in raslo.

»Ne bomo lačni, letina dobro kaže. Da bi le bilo kmalu konec te vojne in da bi izginili iz dežele ti prekleti Lhli!»

Na košenicah Hudolinka zopet postoji.

Ozira se na levo in desno ter tja proti Dragarskemu vrhu, od koder se ji v daljavi leskeče Risnjak, vmes pa se po dolini ob cesti kot velika kača vije Čabranka. Sredi dišečega cvetja se je počutila mlado in srečno kakor je bila včasih, pred desetletji. Narcise so ji zrlle v obraz, vse so bile njene. Rasle so na njenih njivah in košenicah, se sklanjale k nji, kot da bi jo božale in objemale. Zdelo se ji je, da ji nekaj šepetajo in govorijo. Vsaka posebej jo je tolažila, ji lepšala trdo življenje.

»Tako lepo se nikoli niso cvetele. Na trgami jih šopek in ga ponesem Lenčki in otročičku, ki je komaj prišel na svet. Prijetno ji bodo dišale, vesela jih bo.« Sklonila se je, odrgala cvetico dve, nabrala šopek in ga povezala z bilkami.

Vas je obdana z zelenim vencem lepo rastočega gozdnega drevja. Spreletavajo se ptice, oglašajo se kukavica, sinice, škorci. Pod drevjem pa se skoraj neopazno premikajo temne sence — Italijani. Starki zastane dih. »Italijani! Ali dobro vidim?«

Po stezi iz Bezgovice pa stopa štabni kurir Albin. Prihaja iz Osilniške doline, bliža se vasi. Ustavil se je pod lipo, tam, kjer stoje zet Jože, revirni gozdar, blagajnik OF in poveljnik vaše straže Stanko Levstik s svojo ženo Reško, Marija Ožbolt iz Vicev pri Čabru, logar Turk in praktikant Obršč. Menijo se o veliki količini hrane in drugih stvari, ki jo je Levstik v Kočevju prevzel na račun gozdne uprave in jo odposlal za partizane. Italijani pritiskajo tudi iz Kočevja. Moral je zbežati, zdaj pa je tu, med partizani. Če Albin, ta junaški fant, pade v roke Italijanom — kaj bo z njim?

Šopek narcis, ki ga starka še vedno tišči med starimi, otrdelimi prsti, polagoma spolzi iz roke in obleži v mladi travi. Le nekaj cvetov ji je ostalo med prsti pa nož, s katerim je šla nabirat brezovko in druga zeljšča za krmo. S cveti med prsti in nožem v pesti se počene k lipi pri studencu, k Albinu, k zetu in drugim, nato pa v hišo, naravnost k Lenčki.

»Italijani! Italijani! Bežite!«

Albin, vaje takih dogodivščin, se je v hipu znašel ter jo ucvrl, kar so ga le nesle noge. Italijanske strojnice so zaregljale. Albin pa je medtem že izginil med drevjem. Za njim je bežala Hudolinka, kot bi bila še mlada. Drugi se niso znašli, niso verjeli svojim očem.

Stara Hudolinka je pridrvela v Ravne k partizanom. Ploskala je za rokami in vpila, da so v Dragi Italijani. Govorila je tudi z Goršetom in njegovo ženo Nežko, a ji nista verjela. Mislila sta, da se je starki zmešalo. Kdo bi verjel, da bi si upali Italijani v Ravne, da bi kakor z neba padli v Drago, ko so vendar tu partizani!

Italijani so okrog hiše sklenili obroč, iz katerega se ni nihče več rešil. Prišli so s travljanskimi vodniki po gozdu, neopazno kot sence. Z njimi je bila hrvaška izdajalka Olga, preoblečena v vojaško uniformo, s čelado na glavi. Hudolinov zet Jože se ji je bil pred meseci zameril. Hotela je v njegovo hišo, pa ji ni dovolil, ker so bili v hiši partizani. Hotela je dalje v Ravne, a jo je iz istih razlogov zavrnil. V Ravnah so bili partizani. Olga ne sme zvedeti zanje, za ljudi, ki sodelujejo z njimi, ker bi vse izdala. Olga se maščuje. Le kako je moglo to revno, lepo dekle postati izdajalka? Morda zaradi sestre Stefe, ki so jo obsodili hrvaški partizani? Morda iz ljubezni do bradatega italijanskega oficirja Giovani-ja Giunta iz Milana? Dokler niso Italijani hodili okoli njene hiše, ni bila na slabem glasu. Potem se je osramotila, grdo omadeževala svojo družino. Spravila je v nesrečo svojega mater in brata Vlada — ta je oblekel Italijansko suknjo.

Ta majski dan dvainštridesetega leta je bil v Dragarjih poln nemira, vzdihov, in solza. Lenčka je na postelji, kjer je pred nekaj dnevi rodila, omedlela. Močili so jo z vodo, ob njej pa se je zvijalo in jokalo dete. Hiša je bila obkoljena, Italijani so navalili z vsem strani. Vdrli so skozi vrata, skozi okna štrle črna žrela pušk in strojnic. Z napetimi samokresi so surovo odpirali v hiši sobna vrata. Vdrli so tudi v sobo, kjer je ležala z otrokom Lenčka, drhtela in se tresla. Na steni je enakomerno tiktakala stenska ura, in kukavica je dvainajstkrat zakukala.

Gospodinja Angela je v kuhinji pripravljala kosilo, ki ga pa ni dokuhala, ker so v kuhinji gospodarili Italijani. Praznili so lonec, gotali krompir, z zajemalko segali v latvico s kislim mlekom in lomili kruh. Angela je bila vsa iz uma. Spehali so jo skozi hišna vrata na dvorišče, kjer je med Italijani stal njen mož Jože Škoda, zvezan z verigo. »Moj Jože, otroci! Bežite!«

(Se nadaljuje)

Tricevni protiletalski top

Naša vojska je oborožena z najsodobnejšim orožjem in dobro opremljena z vojno opremo. To so ustvaritve in izdelki domačih zavodov in naših tovarn. Nedavno je bila v Nikincih razstava najrazličnejšega orožja. Na nji se je pokazalo, da pri izdelavi najpomembnejšega orožja lahko zanesemo na lastne sile.

Nekateri zahodni vojaški teoretiki so nekaj časa mislili, da je dosedanje protiletalsko orožje postalo le še za muzej, brž ko so se uveljavile rakete »zemlja-zrak«. To pa se ni uresničilo. Zgodilo se je celo nasprotno: protiletalsko topništvo, zlasti malokalibrsko, je dobilo zadnja leta še večji pomen, kar je pokazala vojna v Vietnamu.

Sodobna letala letajo nizko, da se skrivajo pred radarjem. Izkušnje iz lokalnih vojn so pokazale, da so protiletalski topovi lahko najučinkovitejše orožje prav proti letalom, ki opravljajo bojne naloge med nizkim letom. Zato je danes mogoče govoriti o prerodu lahkega protiletalskega topništva, ki zato dobiva velik pomen v sodobno oboroženih armadah.

TUDI ŽENSKÉ NA OROŽNE VAJE?

Če bo novi zakon o vojaški obveznosti v celoti sprejet, se bodo morale v prihodnje udeleževati orožnih vaj tudi ženske.

Po prejšnjem zakonu o vojaški obveznosti so bile ženske z ustreznimi strokovno izobrazbo dolžne vstopiti v rezervne enote le v primeru vojne nevarnosti. Po osnutku novega zakona pa je to določilo dopolnjevanje tako, da ima sekretar za narodno obrambo pravico pozvati ženske vojne obveznice v rezervne enote oz. na orožne vaje tudi v mirnem času. Steli naj bi jih za rezervistke, zato naj bi bile aktivneje vključene v priprave na splošni ljudski odpor.

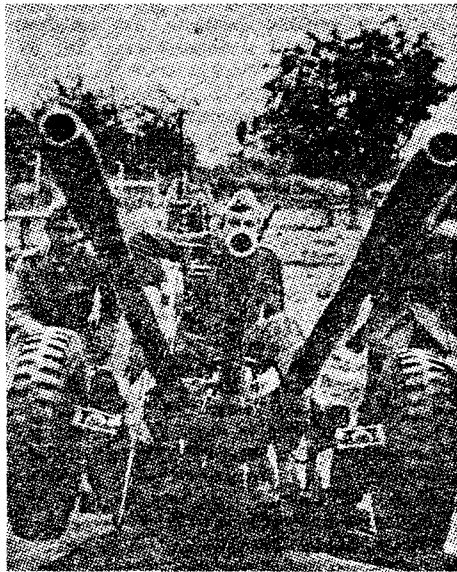
Naše enote protiletalskega topništva imajo razen drugega orožja tudi tricevne protiletalske topove kalibra 20 mm M-55. Izdelala jih je naša industrija.

Top 20/3 mm je okrog 1000 kg težak; na minuto je mogoče izstreliti 2100 nabojev na tarče do 2000 metrov daleč.

To orožje je zelo okretno. Hitro ga je mogoče pripraviti na streljanje, prevažajo pa ga z vlačilci ali z vozili. Ta domači tricevnik je izvrstno orožje ne le proti letalom, marveč tudi proti oklepnim vozilom na zemlji.

Zadnje čase so ta tricevnik precej zboljšali in dobili je tudi sodobne merilne naprave in druge pripomočke, da je posledje še učinkovitejše strelna orožje.

(PO »4. JULU«)

Še nekaj besed o popisu udeležencev NOB

O potrebi popisa udeležencev NOB smo obširneje pisali že v 45. številki našega lista. Ker so sedaj popis že začeli, decembra, velja o tem opozoriti še na a popisovanje bo trajalo vse do konca nekatere podrobnosti, ki so v povezavi s celotnim delom ob popisu še posebej pomembne.

Na tiskovni konferenci, ki jo je 15. decembra sklicala komisija za popis pri republikanskem odboru ZZB NOV Slovenije, so nam povedali, kako poteka delo. Iz podatkov, navedenih na tej konferenci, ugotavljamo:

Blizu tisoč popisovalcev bo popisalo približno 180.000 udeležencev NOB. Med temi je okoli 130.000 že doslej registriranih članov ZZB, dalje okoli 60.000 izgnancev in kakih 600 ukradenih otrok.

Navedene številke nam povedo, da je popis res veliko delo, ki bo terjalo od popisovalcev precej naporov in dobre volje. Prav gotovo jim ne bo lahko zbrati natančne podatke za tako veliko število ljudi, ki jih bodo morali popisati.

Zato sodi med moralne obveznosti vseh članov ZZB in tudi takih, ki niso člani, a spadajo med tiste, ki jih je treba popisati, da gredo popisovalcem vsestransko na roko. Še posebej prosijo tiste, ki so doslej izražali razne pomisleke proti popisu, da se otresejo vseh neupravičenih predsodkov in se odzovejo pozivu popisovalcev. Zavedati se namreč moramo, da bo popis uspel le, če bodo popisani prav vsi, ki so bili kakorkoli udeleženi v NOB.

V. M.

dobro je, če veste

ZA ČIŠČENJE ONESNAŽENEGA MORJA UPORABLJAJO SODE, ki so na zunaj na prvi pogled popolnoma podobni navadnim sodom. To je naprava, ki z vrtenjem povzroča močan vrtice na gladini vode. Vrtinec privlačuje lažje snovi, to je nafto in olje ter drugo masno nesnago, tako da jo je mogoče lovit in uspešno odstranjevati z morske gladine. To napravo so letos začeli širiti na francoski sredozemski obali, kjer se je pokazala zelo učinkovita in onesnaževanje morja je z njo cenejše kakor pa z nekaterimi kemičnimi pripravki.

ZDAJ PA SE ELEKTRONSKI PSI. Napiši »Pozor, hud pes!« bodo baje še dolgo v navadi, vsaj pri ljudeh, ki menijo, da bi brez čuvarjev ne bili varni. Toda psi baje v prihodnje ne bodo nujni. Namesto psov bodo mogotci imeli elektronsko napravo ali kar magnetofon ki je pravzaprav alarmna naprava. Ko se kdo približa hiši ali vrtnim vratom, se naprava sproži in oglašuje se zversko renčanje, ki ne preneha, dokler neljub gost ne obrne hrbta, dokler neljub hiši. Ta naprava je postala že velika moda v Ame-

riki in verjetno se bo razširila tudi po evropskih deželah, kjer v marsičem kar slepo posnemajo ameriške navade in razvade.

HRANA ZA VESOLJCE KOT UČINKOVITA DIETA. Zagovorniki vesoljskih poletov, ki dokazujejo, da nas ne smejo motiti velikanski stroški, kakršne so zahtevali poleti na Luno, češ da bodo raziskovanja prinesla še mnogo postranskih koristi človeštvu, imajo menda vsaj delno prav. Tako se bodo zdaj lahko sklicevali tudi na to, da bi brez vesoljskih poletov ne bilo tako živahnih raziskovanj živil in načinov za izdelovanje zgledno hranilne in hkrati najlažje hrane. Takšna hrana utegne postati izredno pomembna za dietno zdravljenje. Nedavno so to dokazali v Nemčiji. Prof. Gerhard Berg v Erlangenu je rešil življenje z vesoljsko hrano bolniku, ki ga niso mogli več hraniti umetno, redno pa tudi ne, ker je imel delno uničena prebavila. Prof. Berg je pomislil, da bi bolnik utegnil prenesti hrano, kakršno v Ameriki izdelujejo posebej za vesoljce. Uspeh je bil popoln. Mimogrede pa je treba omeniti, da vesoljska hrana ni kdo ve kako poceni. En sam obrok stane okrog 63 mark. (Pomnožite s 6, pa se boste kaj kmalu prepričali, da se včasih kar »splača« umreti.

Nagradna križanka ŽITO št. 84

[illegible]

Razpis nagradne križanke

S to križanko vam predstavljamo Živilski kombinat »Žito« iz Ljubljane, Šmartinska c. 154. Ni dolgo tega, ko so delavci tega živilskega velikanu slavili 15-letnico obstoja podjetja. Tam skrbijo za naš vsakdanji kruh, pa ne samo to! Bonboni ŠUMI, čokolada GORENJKA, pečivo TRIGLAV, žvečilna guma IMPERIAL — vse to proizvajajo v združenem kombinatu.

Vam reševalcem pa puščamo dovolj časa, da križanko pravilno rešeno vrnete na naš naslov — ne na »Žito« — do 10. decembra 1973. Za Dan republike izide »TV-15« v dvojni številki, tako da

bomo v decembru izšli šele 13. To bo pa že 50. številka, v kateri bomo priobčili izid pravilne rešitve te križanke hkrati z desetimi imeni izžrebancev, katerim bo živilski kombinat »Žito« iz Ljubljane poslal za nagrado svoje izdelke. Torej deset nagrad — deset prijetnih presenečenj za tiste seveda, ki bodo izžrebani.

Delovnim ljudem v živilskem kombinatu »Žito« pa naj velja naša in vaša prisrčna čestitka ob jubileju z željo, da še vnaprej dosegajo tako lepe delovne uspehe.

Uredništvo in uprava

**VAŠ
PRAVI
KORAK
JE
KORAK
DO**

DOLENJSKE BANKE IN HRANILNICE V NOVEM MESTU

IN POSLOVNIH ENOT V KRŠKEM,
METLIKI, NOVEM MESTU,
TREBNJEM IN NA MIRNI

KJER ZBIRAJO HRANILNE VLOGE IN JIH
OBREŠTUJEJO OD 7,5 DO 10%.

VODIJO ZIRO RACUNE IN DEVIZNE RA-
CUNE OBCANOV.

OPRAVLJAJO DEVIZNO-VALUTNE POSLE
IN ODKUP TER PRODAJO DEVIZ.

DAJEJO KREDITE ZA STANOVANJSKO
GRADNJO, POSPEŠEVANJE KMETIJSTVA,
OBRTI IN TURIZMA NA PODLAGI NAMEN-
SKEGA VARČEVANJA.

ODOBRAVAJO KRATKOROČNE IN DOLGO-
ROČNE KREDITE.

OPRAVLJAJO VSE DRUGE BANČNE POSLE.

ZAUPAJTE DBH SVOJE DENARNE ZADE-
VE, SAJ JE TO VAŠA BANKA.

GRADBENO PODJETJE

TEHNIKA

LJUBLJANA, Vošnjakova 8

- gradi vse vrste inženirskih zgradb,
- gradi in prodaja stanovanja,
poslovne prostore, lokale
in garaže,
- izvaja inženiringe,
- projektira
- izdeluje in prodaja gradbene
polizdelke in gotovi beton

INTERTRADE

**POJDIITE V KORAK
S ČASOM — ZAUPAJTE
SVOJE POSLE**

podjetju za mednarodno trgovino

INTERTRADE

opravljamo:

- izvoz in uvoz blaga
- posredovanje v zunanjetrgovinski
izmenjavi
- prometno-agencijske storitve
- zastopanje jugoslovanskih tvrdk v tujini
- zastopanje inozemskih tvrdk v Jugoslaviji
IBM (elektronski računalniki)
CIBA-GEIGY (kemikalije)
RHONE PROGIL, G. FISCHER (stroji
in oprema)
- in druge
- trgovanje in promet na debelo v tuzemstvu
- prodajo lastnih izdelkov domače
in umetne obrti orientalskih dežel v lastni
prodajalni INTERSHOP

nudimo vam:

IBM

RAČUNALNISKE SISTEME in
PISARNISKE STROJE

za avtomatsko obdelavo podatkov
in v tej zvezi:

šolanje, intelektualne usluge, gotove programe
in rezervne dele
ZA SAMOUPRAVLJANJE so potrebni
točni, hitri in objektivni podatki:

v pomoč vam bo dober računalnik

Svoja predstavništva imamo po vsej
Jugoslaviji, ter v Evropi, Aziji, Afriki
in Ameriki.

Zahtevajte podrobnejše informacije pri

INTERTRADE

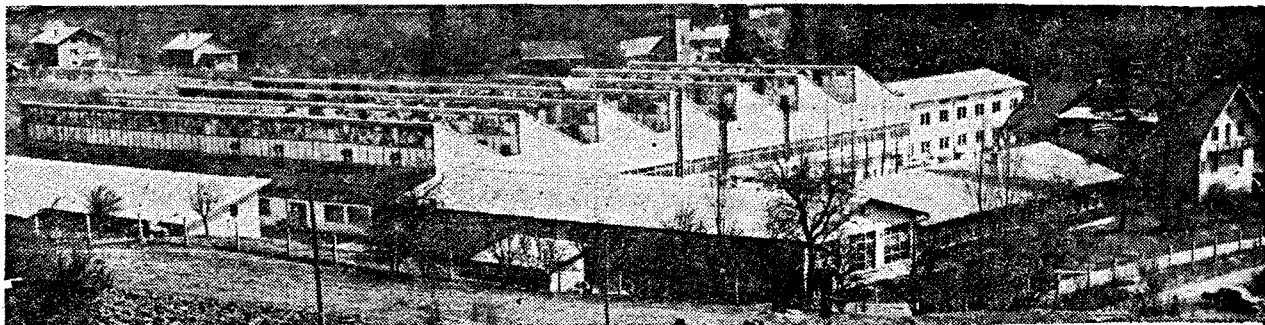
podjetje za mednarodno trgovino

61000 LJUBLJANA, Moše Pijadejeva 29

ISKRA

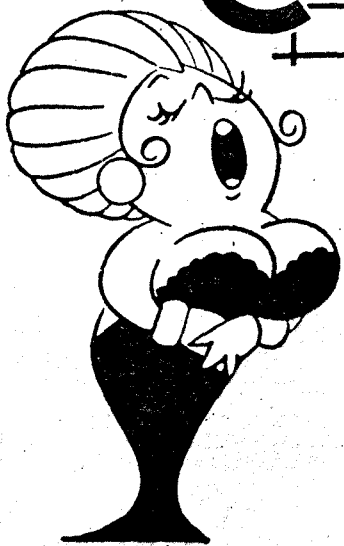
**tovarna kondenzatorjev
SEMIČ
Združeno podjetje
Iskra Kranj**

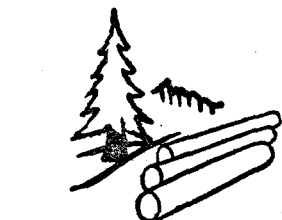
**Kolektiv
v Semiču letos
zelo uspešen**

Pogled na Iskrino tovarno kondenzatorjev v Semiču, katere mladi delovni kolektiv marljivo izpolnjuje svoje proizvodne obveznosti. Kljub občasnim težavam, ki so vse prepogost gost v naših delovnih organizacijah, zanesljivo izpolnjujejo letošnji proizvodni načrt. Ob koncu tretjega trimesečja lahko z zadovoljstvom zapišemo, da so od januarja do konca septembra izpolnili že 81,4 % letnega proizvodnega načrta, kar hkrati pomeni, da so v septembru mesečni načrt presegli za 29,2 %, oz. načrt za devet mesecev za 10 %. Primerjajoč lansko tričetrtletno realizacijo z letošnjo zvezo, da so letos izdelali za 50,2 % več kondenzatorjev kot lani v istem obdobju. Ob takih rezultatih delovni kolektiv v Semiču lahko z zadovoljstvom pričakuje zključek letošnjega poslovnega leta.

bonboni
VISOKI

**VODIJO V
KVALITETI**

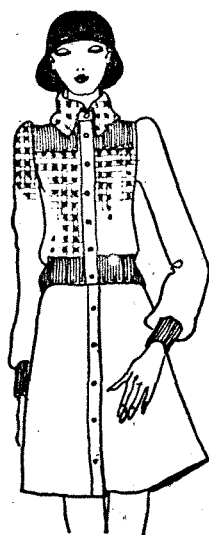

Lesna industrija
izdeluje *Litija*

plexiglas

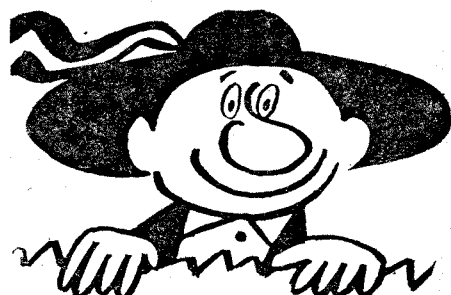
plošče v različnih barvah in ornamentih ter svetlobna telesa za fluorescenčno in ostalo razsvetljavo; plemenite furnirje, žagan les iglavcev in listavcev, decimiran les, stavbno pohištvo po načrtih priznanih projektantov ter oblikovane izdelke iz PLEXIGLASA

NAŠA KVALITETA —
VAŠE ZADOVOLJSTVO

Pred nakupom jesenske in zimske garderobe ne pozabite obiskati Modno hišo, ki je za hladne dni pripravila bogato izbiro najrazličnejših športnih in elegantnih modelov, primernih za vse postave in starosti. Modna hiša vam jamči za dober nakup.

modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša
modna hiša

ZELITE PREJEMATI PAVLIHA ZASTONJ?
Da bi bil moj tednik čim bolj razširjen, prosim čenjene bralce za sodelovanje. Bi hoteli pridobiti zame novega naročnika? Pri številnih znanih, prijateljih in sorodnikih ter z vplivom, ki ga imate, boste to verjetno lahko dosegli. Če ste sami z menoj zadovoljni, vem, da ga boste radi priporočili tudi tistemu, ki še ni moj naročnik.
Seveda bom vaš trud primerno nagradil. Za 4 nove naročnike bom zbiralcem pošiljal list PAVLIHA pol leta zastonj, za 8 novih naročnikov pa bodo zbiralci dobivali PAVLIHA zastonj celo leto.
K temu sodelovanju vabim tudi šolsko mladino, ki si lahko prisluži celoletno brezplačno prejemanje lista PAVLIHA.

AVTOOBNOVA Ljubljana

GENERALNI REMONT AVTOMOBILOV • LJUBLJANA
Titova cesta 136 Telefon 342-061 Tekoči račun 501-1-216/2 Telex 31-427 YU-GRAL

CENJENE STRANKE OBVEŠČAMO, DA SMO NA NOVO ODPRLI TRGOVINO Z REZERVNIMI DELI ZA OSEBNA VOZILA V POSLOVNI STAVBI NA TITOVCI CESTI 136. — CENJENIM STRANKAM JE NA RAZPOLAGO VELIK PARKIRNI PROSTOR PRED TRGOVINO. — OBRATUJEMO CELODNEVNO!

Uporabnike motornih vozil obveščamo, da strokovno, dovršeno in s kvalitetnim materialom izvršujemo servisne preglede na vozilih: TAM, FAP, OM in MERCEDES. — Obnavljamo vsem težkim vozilom spodnje ustroje, sklope, električne inštalacije in glave motorjev.

V zalogi imamo obnovljene motorje za vozila: TAM-4500, TAM-2000 in FAP. Brusimo motorne gredi, valje in bloke motorjev, rezkarje in orodja. Rezamo glave in ojnične ležaje.

ELEKTRO GORICA

z enotami:

GORICA
KOPER
SEŽANA
TOLMIN

dobavlja električno energijo industriji in široki potrošnji Slovenskega primorja.

Projektira in gradi daljnovode, transformatorske postaje in omrežja, izvaja hišne priključke in instalacije vseh vrst.

Komunalna

Zavod splošne komunalne dejavnosti
65000 Nova Gorica, cesta 25. junija 1

Dejavnosti:

- zunanje ureditve stanovanjskih zgradb v celoti,
- proizvodnja parkovnega rastlinstva
- kamnoseški izdelki
- druge splošne komunalne dejavnosti, ceste, javna snaga, ipd

6666

Gostinsko podjetje

ŠESTICA

LJUBLJANA

Priporoča svoje obrate:

»Šestica«, na Titovi cesti 16, Samopostrežna restavracija Titova cesta 11 in restavracijo »Pod Lipo«, Borštnikov trg 3

Postreženi boste solidno in poceni!

6666

KVALITETNI BARVNI IN ČRNO-BELI TV APARATI

barvni:		
LEOVE OPTA	ekran 69	21.294,30
VOXON	ekran 58	17.160,00
SABA	ekran 68	26.843,90
ZANUSSI	ekran 68	18.360,00
PANORAMA ISKRA	ekran 68	18.505,00
GORENJE	ekran 68	14.835,00

črno-beli:		
SABA	ekran 30	5.361,00
MAJA elektronik	ekran 50	3.391,30

supermarket
LJUBLJANA

sionon
sladek kot sladkor

**DIETIČNI
SLADKOR**

**sladilo za
diabetike**

Po licenci
BAYER Leverkusen
Zvezna republika Nemčija

Polni
droga PORTOROŽ
prehrambena industrija

200 g
Netto

sionon

pridobljen iz na soncu dozorele koruze

Komunalno podjetje Vič
Ljubljana

Uprava, tehn. sektor
gosp. rač. sektor,
sektor za urejanje
in odd. stavbnih
zemljišč

LJUBLJANA,
VRHOVNIKOVA 2

h. c. 61-261
direktor 61-780
stranski obrati
Viška 65 in 58
61-328, 61-424
Tomažičeva 62-788

Komunalno podjetje Vič
Ljubljana

gradi in vzdržuje
ceste,

gradi mostove,
kanalizacijo,
druge objekte itd.,

ureja mestna
zemljišča,

opravlja strojne
storitve po
konkurenčnih
cenah,

izdeluje in prodaja
betonske izdelke,

daje strokovno
tehnične
informacije.

Komunalno podjetje Vič
Ljubljana

AVTOPREVOZNIŠKO
PODJETJE

AVTO
PROMET
GORICA
NOVA GORICA

AVTOBUSNI PROMET
TOVORNI PROMET
TURISTIČNE USLUGE

PRIPOROČAMO OBISK
LOKEV, ZIMSKO
ŠPORTNEGA SREDIŠČA
IN SKALNICE,
KAMOR VAS ZAPELJE
GONDOLSKA ŽIČNICA.

CESTNO PODJETJE NOVA GORICA

vzdržuje
magistralne
in regionalne ceste
in izvaja vsa dela
s področja nizkih
gradenj.

Šest bistvenih prednosti naših stanovanj:

NAJSODOBNEJSI NACIN GRADNJE — osvojili smo sistem tunejskih opažev, ki je najso-
dobnejši v Evropi in predstavlja industrijski način gradnje

GENENOSTI — v ceni smo konkurenčni, v zadnjih letih je bil m² našega stanovanja med
najcenejšimi v Sloveniji. Trudim se bomo, da bomo cenenost obdržali tudi vnaprej.

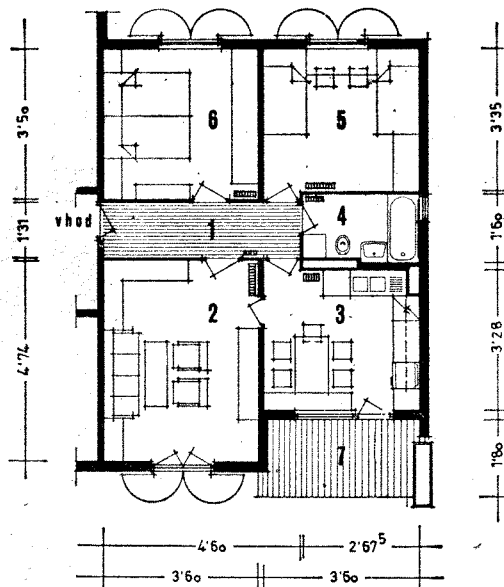
SOLIDNA IZVEDBA — vgrajujemo najkvalitetnejše izdelke s katerimi razpolaga tržišče,
in jih po potrebi dopolnjujemo zaradi posebnih klimatskih pogojev (zaščita proti vetru
in soncu). Največjo pozornost posvečamo toplotni in zvočni izolaciji.

FUNKCIONALNOSTI PROSTOROV — naše specializirane službe raziskujejo trg, njegovo
kupno moč, najboljšo strukturo stanovanj, proučujejo najbolj primeren tip stanovanja,
njegovo površino pri optimalni uporabni vrednosti ter po teh izsledkih projektirajo in
izvajajo

IZROČITEV V DOGOVORJENEM ROKU — kupci naših stanovanj dobe ključne stanovanj
do dogovorjenega dne. To je zasluga programiranega in koordiniranega dela vseh služb
v podjetju

OPREMLJENOSTI OBJEKTOV S STEVCI ZA VSE VRSTE ENERGIJE — vsako stanovanje
je opremljeno s števcem za vodo in elektriko ter kalorimetrom. S tem smo odpravili neza-
dovoljstvo stanovalec in jim omogočili pravično plačevanje dejanske porabljene energije.
BORCEM IN INVALIDOM PRIPOROČAMO NAKUP STANOVANJ V SEMEDELJI PRI
KOPRU

GLEDE CEN SE OBRNITE NA POSLOVNO ENOTO SGP GORICA — V KOPRU, tel. 22 476.

SGP "GORICA" NOVA GORICA -
PE KOPER tel. 22-476

zastopnik:
STANOVANJSKO PODJETJE OBČINE KOPER

TROSOBNO STANOVANJE
v stanov. stavbi LB-K/3

OZN. 3 T

1	PREDPROSTOR	6'03 m ²
2	DNEVNA SOBA	17'06 m ²
3	KUHINJA	11'84 m ²
4	KOPALNICA	4'10 m ²
5	SOBA	12'19 m ²
6	SPALNICA	12'60 m ²
		63'82 m ²
7	LOGGIA	6'56 m ²
	NETTO POVRŠINA	70'38 m ²
	KLET	cca 2'33 m ²

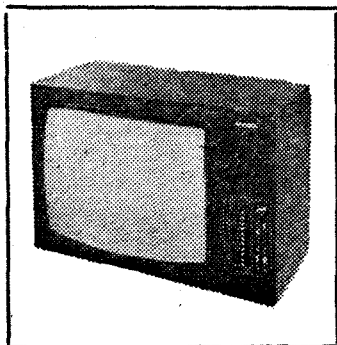

Zanesljiva in stotisočkrat preizkušena tehnika.

Ostrina in kontrast vsake točke na ekranu

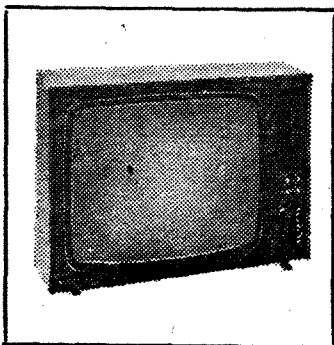

Črno-beli in barvni televizorji Iskra PANORAMA prinašajo v vaš dom tehniko, ki potrebuje le minimalno vzdrževanje. To je tehnika, ki v vsakem trenutku nudi čisto sliko in kontraste. S tehniko televizorjev Iskra PANORAMA se boste ponašali tudi vi.

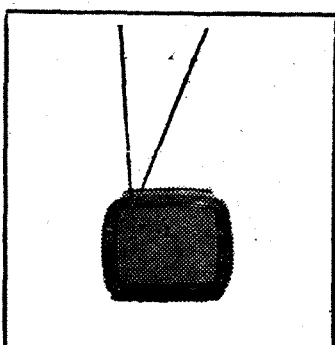
Barvni televizor Iskra PANORAMA 73:

v sodobni polvodniški tehniki s tranzistorji in integriranimi vezji na tiskani enoti, VHF in UHF kanalnik, ekran 67 cm

Črno-beli televizor Iskra PANORAMA ARIES:

tiskano vezje, 10 elektronk, 7 tranzistorjev, 21 diod, VHF in UHF kanalnik, ekran 61 cm

Črno-beli prenosni televizor Iskra MINIRAMA:

v sodobni polvodniški tehniki s tranzistorji in integriranimi vezji na tiskani enoti, VHF in UHF kanalnik, priključitev na 220 V, ali akumulator 12 V, teža 7,5 kg, ekran 31 cm

slovenija avto

export-import

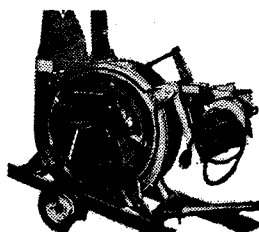
Zastopstva
»Tehnična trgovina«
Servisi

Ljubljana, Celovška c. 150

specializirano trgovsko-servisno podjetje s 25-letno tradicijo dela na področju cestnih motornih vozil servisne in gradbene opreme, rezervnih delov, pribora in pnevmatike.

Po obsegu in solidnosti poslovanja med vodilnimi podjetji te stroke v Jugoslaviji.

slovenija avto

DOBAVA TAKOJŠNJA!

PUHALNIK EOLO

Z osmimi noži za rezanje krme:

- je prevozen
- zavzema malo prostora
- nagib izpuhalne cevi se lahko regulira do 120°
- produktivnost na uro: 6000 ka zelene ali 4000 kg suhe krme
- puha do 20 m daleč

Uporabljamo ga lahko kot puhalnik brez nožev ali kot puhalnik z noži za rezanje, krajšanje dolge krme, koruznih stebel, pripravljanje silaže ipd. Izdelujemo tudi MLIN tipa: MM, Z 2, C 2, »B« in večje mline za mletje vseh vrst žitaric in koruze v storžih.

Informacije dobite na: KRASMETAL Sežana
tel. 73-221
v kooperaciji

KRAS metal in
OCMUS

TEHNO-IMPEX

poslovno združenje

LJUBLJANA, BEETHOVNOVA 12

tel. štev. 23-915

IZVAŽA

vse izdelke in polizdelke, ki jih proizvajajo člani in njih kooperanti

UVAŽA

surovine, reprodukcijski, pomožni in slični material, opremo, stroje in druge potrebščine za svoje člane in njih kooperante.

ZASTOPA TUJE FIRME

Pripoved obveščevalke Vide

Pri Šnitovcu na Žirovskem vrhu so pred vojno redili tri glave goveje živine in dva prašiča. Pridelali so tudi nekaj krompirja in žita. To je zadostovalo le za boro življenje in skromno skorjo kruha, zato si je bilo treba iskati dodatne vire za služka.

Zavednemu kmetu Ignacu in skrbni gospodinji Neži se je pri Šnitovcu pred petdesetimi leti rodila hči Vida. Ko je odrasla otroškemu kriču, je doumela, da ima še sestro Marijo in brata Ivana in da v družinskem krogu živi tudi Francka. Ko so minila šolska leta, se je Vida pridružila sestri Mariji, ki je služila v Domu poštne hranilnice ljubljanske v Radovljici.

»Pomagala sem ji v hiši in kuhinji ter počasi širila krog prijateljev in znank. Med njimi sem dočkala razpad stare Jugoslavije. Sestro Marijo so Nemci izselili v Srbijo,« se Vida spominja prvih mesecev vojne. »Ostala sem sama v domu. Strašno sem zavoržala okupatorja. Sedemnajstletna sem se odločila pomagati Janezu, Mirku in drugim prijateljem, ki so odšli v okoliške gozdove. Prav kmalu so se spomnili name in na zaloge hrane, ki so bile v domu. Ta je namreč stal blizu gozda. Skozi okno smo hitro znosili vreče moke, sladkorja, marmelade v pločevinastih škatlah, o, je in še celo sod vina smo spravili na varno pred požrešnim okupatorjem...«

Jeseni leta 1941 se je Vida poslovila od radovljiških prijateljev in se vrnila v Poljansko dolino. Stopila je ob stran ljubljenskemu fantu-partizanu in prek njega navezala stike z drugimi borci. Ti so se prav kmalu oglasili pri »Lepi Vidi«, ki jim je postregla z mlekom, žganci in krompirjem. Posredovala jim je tudi važna obvestila.

Bogata je kronika iz boja za narodno in socialno osvoboditev v Poljanski dolini. V mozaiku revolucije iz teh krajev je tudi svetel kamenček obveščevalke in partizanske kurirke »Lepe Vide«, Šnitovčevega dekleta z Žirovskega vrha.

»To se ne da povsem tako povedati, kot smo delali,« je večkrat poudarila Vida med pogovorom. »Na Žirovski vrh, kjer smo živeli, so večkrat prišli partizani. Včasih so spraševali, kaj počno Nemci in kaj smo opazili nenavadnega, saj smo civilisti lahko veliko lažje in varneje prišli do takih podatkov kot borci sami...«

Največ je tekla beseda o letu 1943, o prelomnem letu druge svetovne vojne, o času, ko so Vido zaradi varnosti Prešernovci preimenovali v Istočno. Nekateri okupatorjevi pomagači so namreč slutili, kdo utegne biti Lepa Vida.

»Včasih smo se morali k ljub vse nabritosti narediti prav neumne, da smo lahko pretentali sovražnika,« pripomni ob tem, ko lista po kroniki tistih dni. »Bilo je ob treh ponoči in vso pot sem tekla. Vsa zasopla in zmedena sem pritekla v Ziri in Nemce rotila, naj vendar pridejo na Žirovski vrh, kjer je polno partizanov, ki tako streljajo, da bodo vse pobili. Mojo pripoved je podkrepil domačin, ki je prišel sporočiti, češ da so partizani pobili štiri ljudi. S pomočjo

Vida Ušeničnik-Istočna, imenovana tudi Lepa Vida, kakršna je danes.

znanega žirovskega obveščevalca Filipa Počonika nam je tako uspelo zastrašiti sovražnika, da v našo vas ni bilo več dolgo nobenega Kristusa...«

Prešernovci so se tako razveselili uspeha ukane, da so ves tisti večer preplesali na mitingu, godel pa jim je Pavel Mlinar.

Vida se zelo živo spominja srečanja s Borisom Kidričem.

»Ponoči so me poklicali kurirji. Vstala sem, vzela latvico mleka in odšla ven. Ponudila sem jim mleko za okrepitev. Med njimi je bil tudi Kidrič. Vprašal me je, če poznam navzake. Odgovorila sem, da ne. Zanimalo ga je tudi, če se ne bojim, ker sem med samimi moškimi. Potem pa je dodal: »Slišal sem, da si zelo pridna, in želim, da taka tudi ostaneš, saj bo kmalu konec vojne, kar si želimo prav vsi...« Pritrdili smo mu. Vili nam je nove volje in veliko spodbudo nam je dal. Takrat nisem vedela, da govorim s Kidričem. Zvečer so mi to povedali domači partizani...«

Noben prebivalec Žirovskega vrha ne bo nikoli pozabil avgustovske hajke leta 1943 proti komaj ustanovljeni Gorenjski brigadi (Prešernovi). Zpomnila si jo je tudi Vida.

»Pred vrati sem zaslišala klice: 'Istočna, Istočna!' Pogledala sem ven in tam zagledala partizana Ječena, ki je bil ranjen v trebuh. Za pasom so se mu nabrale cele kepe krvi. Potegnili smo ga v hišo, mu očistili rano in ga obvezali, potem pa sva ga z očetom odpeljali v Melcovo grapo. Odhiti sem po zdravnika v Ziri. Ta mi je dal zdravila in obvezila. Ko je bilo konec tega strašnega nemškega pogona, smo ranjenca prepeljali v novovaški mlin, kjer je tudi ozdravel... Med hajko so Nemci z letal metali zažigalne bombe, da bi uničili partizane v gozdu. Od takrat se letal bojim. Sploh jih ne prenašam več,« je dodala s temačnim izrazom na obrazu.

Beseda je tekla tudi o decembru 1943, ko so Vido pri Svetih treh kraljih nad Rovtami zajeli belogardisti (domobranci).

Kuciji škofjeloškega hribovja in Polhograjskih dolomitov so bili pod debelo snežno odejo, ko so se Zofka Primožič, Marjanca Košir in Vida Ušeničnik-Istočna napotile k Svetim trem kraljem nad Rovtami, da bi si ogledale tamkajšnjo belogardistično postojanko, da bi izvedele, koliko moč je v njej in kako so oboroženi.

»Belj pa so nas prijeli, zaslišali in odpeljali k Sv. Joštu nad Vrhniko. Izdajalski komandir Ivan Bastič me je zasliševal, me zmerjal s partizansko kurbo in svinjo. Pretepli so me do onemoglosti... Zbudila sem se na podstrešju neke hiše na ostankih bosanskega tepiha in v družini nešteti uši. Približno teden dni smo bile tam zaprte. Marjanca so izpustili, Zofko in mene pa so odpeljali v njihov štab na Vrhniko. To se je zgodilo takole: Kakšen teden po tistem, ko so nas zaprli v tisto luknjo, so k Sv. Joštu prišli z Vrnike predstavniki nemškega štaba. Medtem ko se je hauptman pogovarjal z Bastičem, je pred vrati njegove pisarne stal hauptmanov osebni stražar. Večkrat sem pogledala skozi podstrešno okno in končno me je nemški vojak le opazil. O tem je poročal hauptmanu in ta je od Bastiča zahteval pojasnilo. Ko je izvedel, da smo z Žirovskega vrha, je Bastič ukazal, da nas morajo takoj drugi dan prepeljati k Jelovški na Vrhniko. Tam sem kmalu izvedela, da me je bil Bastič obsodil na smrt. Tega lopova bi takoj spoznala, če bi ga še kdaj srečala...«

Marsikaj se je zgodilo v sedemnajstih mesecih zapore na Vrhniko. Ko so zapornice opazile, da okupatorjevi pomagači se žigajo spise, so spoznale, da morajo izginiti. 8. maja 1945 so Vida Ušeničnik, Zofka Primožič in Pepca Šušteršič pobegnile iz zapore k Lovcu na Vrhniko. Od tam pa po nekaj dneh — že v svobodi — domov. Doma je Vida našla le mamó in Francka. V hlevu je bila edino krava, ki je dajala vsaj mleko, ko že kruha ni bilo. Čez čas sta se iz taborišča vrnila oče in brat Janez, ki so mu pozimi pri partizanih zmrznili in odpadli vsi prsti na nogah in ki je skušal strahote Mauthausna in Buchenvalda.

»Že julija sem se poslovila od doma. Zaposlila sem se pri ljudski milici v Zireh. Po tem sem služila pri Justinovih. Leta 1949 sem rodila Brečo in spoznala, kako slabo je poskrbljeno za matere z novorojenčki. Še istega leta sem začela obiskovati babiško šolo v Ljubljani in jo po treh letih tudi uspešno končala. V enaindvajsetih letih sem z babiško torbo v rokah doživela veliko lepega, marsikdaj pa me je pretreslo prav do srca...« je sklenila pogovor partizanska obveščevalka Vida Ušeničnik-Istočna.

STANE JESENOVEC

— Že dolgo smo v naši dolini nestrpno in z nemirom v srcu čakali na novo šolo. Končno smo jo dočakali: novo šolo z velikimi, svetlimi učilnicami, kabineti, telovadnico, jedilnico, sodobno urejenimi prostori za predšolsko varstvo in športnimi igrišči. Odprli smo jo 29. oktobra 1973, ob spominu na dvaintrideseto obletnico ustanovitve prve novomeške čete, slovesno in v prekrasnem, s soncem obsijanem dnevu... kot se spodobi šoli, kakršna je naša v Dolenjskih Toplicah!

Ko sem jo obiskala, novo šolo ob vznožju kočevskih gozdov, je bila moja prva sogovornica Meta Fabjan, učenka osmega razreda, doma iz Dolenjskih Toplic.

»Šola nosi ime Baza 20. Zakaj?« sem nadaljevala, kot vidite, že kar uspešen začetek pogovora.

— Stoji pod legendarnim Rogom, kjer so si partizani postavili naselje, imenovano Baza 20. Naselje so oskrbovali ljudje iz vasi ob vznožju Roga, med njimi tudi Topličani. Pionirji teh

vaši brigadi, ki je bila ustanovljena v Dolenjskih Toplicah pred devetindvajsetimi leti. Želimo, da bi bila srečanja med predstavniki vaše brigade in nami čimbolj pogosta, da bi se tako seznanjali z zgodovino vaše brigade, kar bo še poglobilo naše poznavanje dogodkov iz narodnoosvobodilnega boja. Hkrati obljubljam, da bomo vse naloge, ki so postavljene pred nas, vestno in dosledno izpolnjevali.

Na vprašanje, kakšno obliko sodelovanja nameravajo nekdanji borci prve brigade VDV gojiti v prihodnje, je odgovoril tovariš Dušan Frank:

— Zgraditev te šole ni samo delovna zmaga graditeljev tega objekta, temveč je tudi zmaga združenih sil vsega tega območja, zmaga solidarnosti občanov, nekdanjih borcev narodnoosvobodilne vojske in drugih nosilcev družbenega napredka te občine. V tistih časih si je bilo težko zamisliti, da bo danes na tem pobočju, komaj lučaj od bunkerjev prvega bataljona naše brigade, zrastel tako mogočen in moder-

OBISKALA SEM ŠOLO Z IMENOM BAZA 20

krajev, z lesenimi puškami in papirnatiimi kapami, so pomagali partizanom kot kurirji ali kako drugače. V Bazi 20, zaledju te doline, so se zbrali zavedni domačini, ki so se vključevali v boj proti okupatorju... Naša šola je torej spomenik partizanom in aktivistom našega kraja pa vsem padlim v narodnoosvobodilnem boju.

Bi se sploh lahko imenovala kako drugače?

O tem, kaj se je dogajalo med vojno na Rogu, sta govorili tudi šestdesletki Dragica Košmrlj in Zdenka Strlnar; Damjana Šobar iz osmega razreda pa mi je povedala tole:

— Nova šola je res lep spomenik in ljudje so upravičeno ponosni nanjo in tudi na njeno ime, ki govori o svobodoljubnosti neke generacije. Da: čeprav je bila naša šola zgrajena skoraj trideset let po vojni, s svojim imenom izpričuje pogum in zavednost slovenskega ljudstva ter nemir tistih dni, ko so se naši ljudje borili za to, kar imamo danes in za kar jim moramo biti hvaležni. Vedeti moramo, da je Topliška dolina — in še posebno njen največji kraj Dolenjske Toplice — s svojim delovanjem v narodnoosvobodilnem gibanju neusahljiv vir revolucionarnih tradicij.

Posebno slovesen in vznemirljiv — tako so mi povedali — je bil trenutek, ko so iz rok predstavnika nekdanjih borcev 1. brigade VDV sprejeli pionirski prapor; v imenu pionirskega odreda, ki bo poslej nosil ime te slavne brigade, se je zahvalil praporščak Igor Lukšič.

— Sprejemamo ga z zavestjo, da smo s svojim delom že do sedaj upravičili vaše zaupanje in vašo odločitev, da se naš pionirski odred imenuje po

no urejen objekt, namenjen vzgoji in izobraževanju mladih. Z vsemi občani te doline se ob tem radujemo tudi nekdanji pripadniki prve brigade VDV, ki je bila tod stalno navzoča in katere borci so krvaveli tudi na pobočju, kjer stoji zdaj nova šola. Hvaležni smo za vse, kar so prebivalci teh krajev storili za nas. Hkrati se zavedamo dolžnosti, da svoje znanje in izročilo, pridobljeno v narodnoosvobodilnem boju, prenesemo na mlade rodove, ki hodijo in bodo še hodili v to prelepo šolo pod legendarnim Rogom. Učili jih bomo ljubiti domovino in kaj je potrebno storiti, da naše s krvjo priborjene svobode več ne izgubimo.

»Bi želela še kaj dodati?« sem vprašala Meta Fabjan.

— Mladi se bomo v zahvalo za novo šolo, v zahvalo vsem ljudem Topliške doline za samoprispevek, v zahvalo za našo lepšo prihodnost pridno učili in vestno opravljali naloge, ki stoje pred nami!

Nova šola v Dolenjskih Toplicah je namreč plod prizadevanj vseh delovnih ljudi, vseh delovnih organizacij in vseh krajevskih skupnosti tega območja; v mozaik tega spomenika revoluciji, borcev za svobodo in socializem pa so nemalo kamenčkov vgradili tudi najmlajši iz Topliške doline.

Poslovila sem se od Pionirskega odreda prve brigade VDV in osnovne šole Baza 20 v Dolenjskih Toplicah, v kateri mlade generacije z ljubeznijo poglobljajo in utrjujejo izročila osvobodilnega boja in socialistične revolucije — prepričana, da to ni bilo naše zadnje srečanje.

Samo povabiti nas morajo!
MILENA STRAJNAR

o mladih in za mlade

Pred spomenikom v Cerknem, druga z leve dr. Franja Bojc-Bidovec

OBISK CERKNEGA IN BOLNIŠNICE FRANJE

Dne 10. novembra smo se taborniki partizanskega odreda Bičkova skala se zgodaj zjutraj odpravili proti Cerknemu in bolnišnici Franji.

V Cerknem nas je sprejelo sonce, ki smo se ga ob misli na neprijetno ljubljansko meglo še tolikanj bolj razveselili. Ustavili smo se na osrednjem trgu, kjer nas je pričakala dr. Franja Bojc-Bidovec. Nato smo skupaj odšli proti šoli — spomeniku narodnoosvobodilnega boja. Sprejeli so nas cerkljanski pionirji, katerim smo prinesli nekaj knjig, ter profesor matematike in fizike Maks Pagon. Razkazal nam je šolske prostore nove cerkljanske šole, v katerih si nabira znanje okrog tristo učencev; dvesto učencev do četrtega razreda osnovne šole pa še vedno domuje v stari šoli. Spregovoril je o junaškem boju primorskih Slovencev za svobodo in ob koncu posebej poudaril, kako ponosni so na šolo-spomenik, zgrajeno s solidarnostno akcijo vseh Slovencev. Povedal je, da jih obišče veliko turistov in med njimi nemalo zamencev, ki si šolo ogledujejo in občudovaje govorijo, da takih šol niti pri njih ni kdo ve koliko.

Ko so se taborniki razkropili po šoli, sem tovariša Pagona poprosil, da mi pove nekaj o svojem življenju. Povedal mi je, da je njegova družina živel na jugu Italije in da je bila zaradi svoje

zavednosti vedno preganjana. Njegov oče je bil učitelj, ki mu je vcepil ljubezen do rodnega jezika, domovine in učiteljskega poklica. Sam poučuje že dvajset let, služboval je v mnogih slovenskih krajih, mati pa ga je pregovorila, da je prišel v Cerkno. Ni mu žal, saj je prišel med čudovite ljudi in tudi z učenci je zadovoljen.

Potem ko sem se tovarišu Pagonu zahvalil za pogovor, sem pohitel za taborniki, ki so bili že pred spomenikom padlih tečajnikov. Položili smo venec in se po enominutnem molku v spomin žrtev odpravili proti nekdanji partizanski bolnišnici Franji. Bilo je to doživetje, ki se ne da pozabiti. Posebno še zato, ker nas je spremljala dr. Franja Bojc-Bidovec, ki je bila najdlje upravnica bolnišnice in po kateri je bolnišnica dobila tudi ime.

Nazaj grede smo se še enkrat ustavili v Cerknem. Tam smo dr. Franjo podarili šopek cvetja, nato pa smo se skupaj z njo odpeljali proti Ljubljani. V Sentvidu smo se poslovili. »Poskusite razviti tako tovarstvo, kot so ga pokazali vaši očetje, ko so se borili za lepšo prihodnost.« nam je ob slovesu dejala dr. Franja. Tudi teh njenih besed ne bom nikoli pozabil.

Tekst in fotografija:
GORAZD MASLO

IMELA SEM TRI LETA

»Nič kaj rada se ne spominjam fašizma.« je dejala mama, ko sem jo prosila, naj mi pove kakšen spomin iz tistih dni.

»To zlo sega že v dni moje rosne mladosti... Rodila sem se v vasici Kamno blizu Tolmina. Tam sem preživela svoja prva leta, potem pa smo se preselili na Štajersko. Vasica Kamno je takrat spadala pod Italijo. Fašistična stranka je prišla na oblast istega leta, ko sem se rodila. Kmalu so začeli kazati odkrito mržnjo do slovenskega ljudstva, ki ga je bilo takrat precej pod Italijo. Z različnim trpinčenjem so nam hoteli vcepiti v glavo, da so naši gospodarji in da lahko počno, kar se jim zljubi.

Posebno se mi je vtisnil v spomin naslednji dogodek, čeprav sem bila takrat stara komaj tri leta. Fašisti so obkolili vas in začeli okrutno igro. Najprej niso nikogar pustili nikamor. Potem so rekli, da bodo vas zažgali. Hitro poberte najnujnejše, potem pa zginite iz vasi, če nočete zgoreti skupaj z njo! so kričali.

Ata in mama sta znosila na majhen

voz nekaj hrane in druge potrebne stvari. Mene sta posadila zadaj na voz, potem je ata zapregel živino in odšli smo z domačije kot berači. Spominjam se, da je bil deževen dan. Oče je zato voz prekril s staro ponjavo. Toda vlaga je pronicala tudi skozi njo. Izpod ponjave sem gledala mamo, ki je vsa skrušena hodila za vozom. Tudi jaz sem jokala. A ne zato, ker bi se zavedala, kaj se godi okrog mene. Ne, žalostna sem bila zato, ker sta bila ata in mama tako potrta in tiha.

Skupaj z drugimi vaščani smo ostali zunaj vasi, ker nismo vedeli, kaj storiti. S trepetom v srcih so vaščani čakali, kdaj bo plamen zajel vas. Toda to se na našo srečo ni zgodilo. Italijani so nas hoteli samo prestrašiti in pokazati svojo moč. Vrnili smo se na domove. V ljudeh je plamenela želja, da bi čimprej prišel dan, ko bi lahko obračunali z njimi. Fašisti so dobro vedeli, da tega ljudstva ne bodo nikoli pripravili do hlapčevske ponižnosti, zato so nas tolikokrat hoteli strahovati.

IVANKA PILTAVER

DRUŽINA VALANTIČ

Na Grmu je živela znana partizanska družina Valantič: oče, mati, hčerki Vida in Alma ter desetletni Lojzek.

Vida je bila pri partizanih. Ko je bila nekoč ranjena, je prišla domov in se skrila. Domači so slutili nevarnost, kajti v hiši so stanovali tudi ljudje, ki so bili povezani z Nemci. Zato se je Vida takoj, ko se je malo pozdravila, vrnila v gozdove.

Kmalu zatem je napočil tisti usodni 22. december leta 1943.

Ko se je zvečerilo, so se hiši približale temne sence. Bili so domobranci. Ko so prišli v stanovanje, so začeli streljati in klati. Pomorili so vso družino. Tudi Lojzek je bil usmrčen, zadeli so ga v tilnik. Nato so ubijalci trupla pometali v Krko. To je videla neka ženska, ki je bila skrita v grmovju.

Čez nekaj dni so našli blizu jezca na Krki Lojzka, Almo in mater, očetovo truplo pa pri izlivu Težke vode v Krko.

Žena, ki je bila priča te moritve, je sklenila, da bo imena zločincev izdala šele po vojni. Domobranci so se pretvarjali in vpraševali, kam je izginila Valantičeva družina. Ker je po tleh ostalo še nekaj krvi, so ljudje mislili,

da so pri Valantičevih klali zajce. Nihče niti pomislil ni, da se je ta zločin zgodil v njihovi hiši. Ženska se ni upala izdati zločincev; žal je med vojno umrla in zločinci še sedaj niso znani.

Tudi hčerka Vida je med borbo izgubila življenje... Hiša, v kateri se je zgodil ta strašni zločin, pa stoji blizu naše šole v Novem mestu.

JOLANDA VALANTIČ

TV-15
za
mladino

PESEM ZA dr. FRANJO

»Dne 10. novembra 1973 smo taborniki partizanskega odreda Bičkova skala obiskali nekdanjo partizansko bolnišnico Franjo. Spremljali sta nas delegacija partizanskih kurirjev, naših pokroviteljev, in tovarišica dr. Franja Bojc-Bidovec, ki nam je opisala življenje v bolnišnici. Njena zgodba nas je globoko presunila in nikdar ne bomo pozabili skupine barak v skriti soteski s tako slavno zgodovino...« smo zapisali tistega lepega sobotnega dne.

Potem smo se začeli pripravljati na odhod. Medvedki in čebelice so držali

svoje vodnike za roke, in ti so jim morali še enkrat pripovedovati o vsem, kar so videli. O mali elektrarni, rentgenu, bunkerju, operacijski sobi, prostorih za ranjence. Kmalu smo krenili. Najprej po mokrih mostičkih nad potokom, potem po poti ob potoku. Videli smo spomenik umrlih in njihovo pokopališče, ki se razteza visoko v breg. Vse niže smo se spuščali in krpiča neba nad nami se je večala. Hodili smo po poti, tolikokrat prehojeni, ki pa so jo med narodnoosvobodilnim bojem poznali le redki. Malo je bilo namreč tistih, ki so vedeli, da je bolnišnica Franja skupina lesenih barak, stisnjenih v najtemnejši kot soteske. Na dvorišču žage smo se malo odpočili, potem pa smo se odpeljali proti Cerknemu.

»Tam boš tovarišici Franji izročila šopek cvetja.« so mi rekli.

Na velikem trgu v Cerknem so se starejši taborniki postavili v krog, se prijel okrog ramen in peli. Medvedki in čebelice so se jim priključili z manjšim krogom, čisto na sredo pa so prišle mucke, najmlajši taborniki. Kmalu se je med cerkljanskimi hišami razlegala taborniška pesem, nagačiva in poskočna, otožna in žalostna. Potem je prišla tovarišica Franja... Naš krog jo je sprejel in objel, jaz pa sem ji izročila šopek. »Še enkrat hvala za vse in upam, da ste se med nami toplo počutili!« sem ji rekla. Zopet smo zapeli, tokrat najlepšo in najbolj taborniško pesem, za našo partizansko zdravnico.

Sklenimo zdaj verigo, bratje,
podajmo si roko,
hodimo tesno združeni,
preden se razidemo.

Mehka melodija je zaplavala med hišami, naš krog so zavalovili in najmlajša punčka je prišlo tovarišico Franjo za roke... Pesem je izzvenela, spomin pa bo ostal za vedno.

PIKA KRESAL

kramljanje

Spoštovano uredništvo!

Sem predsednica literarnega krožka. Naš krožek ureja šolsko glasilo »Mladi ob Krki«. V glasilu smo objavili že nekaj zelo dobrih prispevkov. Prav zato smo se odločili, da vam pišemo. Za začetek pošiljamo nekaj spisov iz številke 4, ki je bila v celoti posvečena partizanstvu. Prilagam tudi pesniško zbirko, ki smo jo izdali ob koncu šolskega leta 1972/73. Upam, da vam bo ugajala.

Prejmite lep pozdrav!

Vesna Pečaver
Osnovna šola Grm
68 000 Novo mesto

Draga Vesna!

Tvoje skromno pojasnilo o knjižici, ki jo je veselje pogledati in prebirati, dopolnjujem z nekaj podatki. Pesnice so zbrali in uredili člani literarnega krožka na osnovni šoli

PESMI

Mladi ob Krki

Glasilo pionirskega odreda
Gorjanskega bataljona in aktivna ZMS
osnovne šole GRM Novo mesto
Leto II. 1972/73

li Grm Novo mesto pod vodstvom predmetne učiteljice Ivanke Mestnik, naslovno stran je izdelal uče-

nec šestega razreda Alojz Tomc, izšla pa je v tisoč izvodih.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Draga urednica!

Ko sem mamo prosila, naj mi kaj pove iz vojnih dni, mi je kot pojasnilo, zakaj se ne spominja rada teh časov, povedala zgodbo, ki vam jo danes pošiljam. Vprašala sem jo, če jo lahko predstavim bralcem mladinske strani »TV 15«, pa mi je odgovorila, da ni toliko zanimiva. »To naj kar tovarišica Milena presodi!« sem ji odgovorila. In prispevek odposlala.

Lep pozdrav!

Ivanka Piltaver
Lončarjev dol 12
68290 Sevnica

Draga Ivanka!

Nasprotno: zgodba je kot spomin triletnega dekletca pretresljiva in vredna objave.

Lepo pozdravljena!

MILENA

GLAVNI PRIDELEK PAMETNIM

Ob letošnjem obilnem pridelku krompirja je čisto odpovedal stari pregovor, da ima neumen kmet najdebelejši krompir. Letos je več kot očitno, da bodo imeli pri obilni letini najdebelejši krompir — trgovci.

Dnevnik, 16. XI. 1973

LAŽNA ZNANSTVENA KRITIKA

V naših šolah in vzgojnih ustanovah ne more biti prostora za šolnike, ki nasprotujejo ideologiji in politiki ZKJ ali ki pod plaščem znanstvene kritike razširjajo pamfletsko-politikantsko aktivnost, je dejal dr. Milorad Bertolino, sekretar univerzitetnega komiteja ZK beogradske univerze.

Nedeljski dnevnik, 18. XI. 1973

OSTRE KAZNI ZA POZABLJIVE GOSTINCE

Občinski sodnik za prekrške v Mostarju je kaznoval s po 20.000 dinarji Mladena Drmača in Vlada Sunjića, lastnika gostinskih objektov v okolici Mostarja, zaradi »pozabljivosti« pri izpolnjevanju davčnih obveznosti. »Pozabila« sta obratovati in plačati občinski in republiški davek na promet v prvem letu polletja.

Politika, 17. XI. 1973

STAR PAPIR IN ŠE KAJ

Glede na čedalje večje pomanjkanje nekaterih osnovnih surovin v svetu bi morali tudi pri nas priti do spoznanja, da nespametno ravnamo, ko dan za dnem, mesec za mesecem mečemo stotine ton papirnih, tekstilnih, kovinskih in drugih odpadkov v zapuščene gradbene jame ali pa jih sežigamo.

Naši gospodarstveniki, ki uvažajo staro železo, umazane krpe in drugo pa bi morali vzeti v roke svinčnik in izračunati, kaj je ceneje, ali organizirati zbiranje odpadkov doma in jih plačati v dinarjih, ali pa jih uvažati in jih drago plačevati v devizah.

Gospodarski vestnik, 16. XI. 1973

VISOKA KAZEN ZA TRGOVSKE MAHINACIJE

Stanislavu Milinkoviću iz Aleksandrova so zaplenili pet tisoč kilogramov sladkorja, a Milanu Spasiću iz Dasinice (občina Aleksandrova) 6700 kilogramov. Čeprav sta se oba pravočasno pritožila, nista imela sreče, tržni inšpektor Srbije je samo potrdil prvostopno odločbo.

Tiste, ki sladkor uporabljajo za izdelovanje alkoholnih pijač, kaznujejo ne samo s tem, da jim zaplenijo sladkor, marveč jim odvzamejo tudi posodo in kotlo.

Politika ekspres, 13. XI. 1973

Zadeva, ki vznemirja ZDA

Watergate je velikanski kompleks modernih stavb s hišno številko 2600 na Virginia Avenue ob reki Potomac. Zaradi polkrožne oblike ji prebivalci Washingtona pravijo Watergate, po naše vodna vrata. Kompleks je zgradila družba Generale immobiliare, katere delnice so do nedavnega bile last Vatikana. V kompleksu so stanovanja, več hotelov in razni uradi. Pred lanskimi volitvami je demokratska stranka vzela v najel šesto nadstropje v osrednjem delu kompleksa.

Stiriindvajsetletni črnc Frank Willis je bil tam zaposlen kot nočni čuvaj. Med obhodom v šestem nadstropju je 17. junija 1972 ob 2.30 ugotovil, da je nekdo vdrl v začasni urad demokratske stranke. Zadevo je takoj prijavil zvezni policiji (FBI). Policisti so prišli takoj. Pri delu so presenetili pet moških, ki so hoteli nastavljanje mikrofona na stene in v telefonske slušalke, brskali po kartotekah in mikrofilmali dokumente. Aretirali so jih in odvedli na policijo. To so bili James McCord, nekdanji agent FBI in CIA, trenutno pa vodja varnostne službe pri odboru za ponovno izvolitev Nixona, Bernard Barker, nekdanji telesni stražar diktatorja Batiste in agent CIA, Eugenio Martinez, Castrovo nasprotnik, Virgilio Gonzales, prav tako kubanski fašisti, zraven pa strokovnjak za odpiranje trezorov, in Frank Sturgis, Američan, ki se je udeležil bojev proti Castrovemur režimu. Med vdorom policije sta dva moža v sobi št. 723 hotela na drugi strani ulice sedela pri radijskem sprejemniku, ki je bil že povezan z oddajniki v Watergatu. Nevidni pričci aretacije sta bila nekdanji vodja obveščevalne službe za zahodno poloblo in nekdanji Nixonov poseben svetovalec Howard Hunt ter George Lyddy, ki je bil tedaj član odbora za ponovno izvolitev Nixona, prej pa agent FBI. Howard Hunt je skočil k telefonu in vzkliknil: »Fantje so se pustili ujeti.« Nekdo mu je odvrnil: »Nič se ne bojte, bom že jaz poskrbel zanje.« Tisti nekdo je bil predsednikov prijatelj John Mitchell.

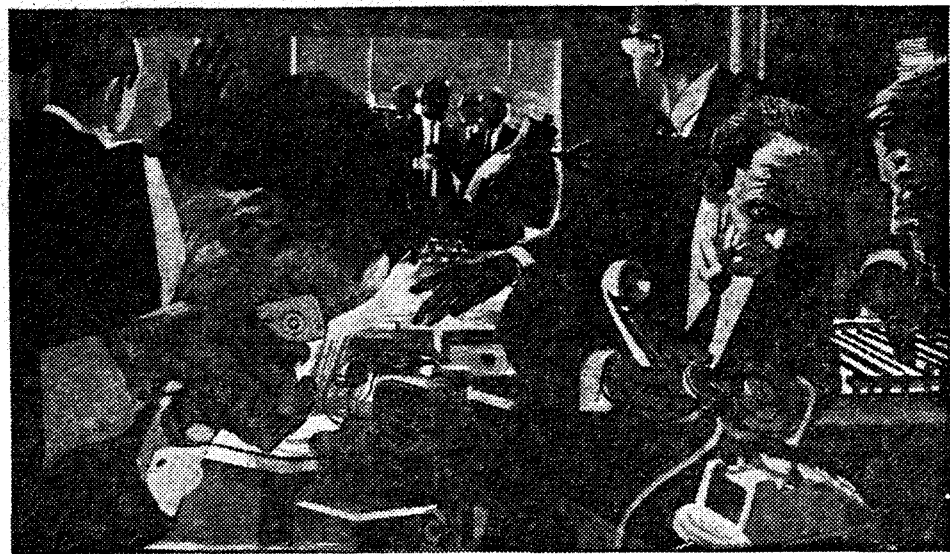
Dolge noči pa še ni bilo konec. V uredništvu dnevnika »Washington Post« sta se dela novinarja Robert Woodward in Carl Bernstein. Telefonirala sta na policijski komisariat in vprašala, če je morda kaj novega. Dobila sta odgovor: »Posebnega ni nič, le v uradih demokratske stranke v Watergatu so zalotili pet tatov.« Glavni urednik je nekaj zavohal. Poslal ju je na policijo. Prišla sta tja, ko so zasliševali McCorda. Vse skupaj se jima je zazdelo sumljivo in zato sta odhitela nazaj v uredništvo. Do večera sta izvertala še več, med drugim tudi to, da so v žepu enega izmed aretiranih našli bečevnico, v kateri je bil omenjen Nixonov svetovalec Howard Hunt. Zvečer je uredništvo sklenilo, da bo v zadnji izdaji objavilo vest: »Politična špijonaža v Watergatu«. Novica je povzročila med prebivalstvom ogorčenje in radovednost.

Dne 1. julija je »Washington Post« objavil še druga odkritja. Nevidni pričci aretacije Howard Hunt in George Lyddy sta bili razkrinkani. Zapustiti sta morala odbor za ponovno izvolitev, John Mitchell, John McCord, eden izmed aretiranih, je iz zapora pisal prijatelju: »Ne bom igral predsednikovega grešnega kozla.« Mitcheľova žena Martha, ki je bila v novinarskih krogih znana klepetulja, je naslednji dan po objavi prve vesti hotela nekaj sporočiti znanou no-

vinarju, toda mož ji je s silo iztrgal slušalko iz rok. Ni še znano, kaj je hotela povedati. Po nasvetu Nixonovega odvetnika jo je mož takoj odvedel v umobolnico, kjer je ostala dva tedna. Od tedaj naprej molči.

Kronista Woodward in Bernstein sta vrtila dalje. Zvedela sta, da je Howard Hunt moral zapustiti svoj urad v Beli hiši. Vest sta objavila in FBI je odšla v Belo hišo. Policisti niso našli v njej niti Huntove pisalne mize niti dokumentov. Vse je skrivnostno in nenadno izginilo.

Dne 29. avgusta 1972 je Nixonov poseben svetovalec John Dean izjavil: »Naše roke so čiste.« S to izjavo je sklenil preiskavo, ki jo je vodil po nalogu predsednika. Istega dne je Nixon dejal: »Noben funkcionar Bele hiše ni zapleten v zadevo Watergate.« Kljub tej trditvi sta bila Hunt in Lyddy aretirana. Nixon se je začasno izvelel. Na volitvah 7. novembra 1972 je prepričljivo zmagal s 45 milijoni proti 28 milijonom glasov. Watergate je bil pozabljen.

Agenti zvezne policije opazujejo »vlomilce« v Watergatu pri delu.

Vendar zadeva ni zaspala. Dne 7. februarja letos je senat imenoval šestčlansko komisijo, ki naj bi stvari prišla do dna. Trije člani so republikanci in trije demokrati. Predsednik je najstarejši senator Sam Ervin. Dne 23. marca je sodišče »vlomilce« spoznalo za krive. Zadele so jih kazni od dvajset do štirideset let zapore. Obsojeni James McCord je pisal sodniku Sirici, da so jim med preiskavo grozili, če ne bodo molčali. Tisk in televizija sta se vznemirila zaradi »najhujšega škandala v tem letu«.

V televizijski oddaji 30. aprila letos je Nixon izjavil: »Pravici bo zadoščeno.« To je povedal zvečer, dopoldne pa je odpustil svojega svetovaleca Deana, medtem ko je ministar za pravosodje Kleindienst dal ostavko. Višji sodnik Archibald Cox, ki je raziskoval zadevo od 26. maja naprej, je moral 20. oktobra letos odstopiti na Nixonovo zahtevo. Cox je prej zahteval od njega, naj mu izroči devet magnetofonskih trakov z zapisli pogovorov v Watergatu. Nixon je to odklonil, obljubil pa mu je kompromis, ki ga Cox ni sprejel. Iz protesta proti odpustitvi sodnika Coxa je nato odstopil še no-

vi minister za pravosodje Elliot Richardson, hkrati z njim pa je moral oditi tudi namestnik William French Smith. Za novega ministra je Nixon imenoval Roberta Borka. Skupina poslancev in senatorjev (približno trideset) je 22. oktobra zahtevala uvedbo ustavnega postopka za obtožbo predsednika. Senatar Ted Kennedy je rekel: »Nixon je prekršil zakon. Kongres mora zdaj povedati svoje stališče.« Nixon je napravil zadnjo potezo.

Tri dni po sklenitvi premirja na Bližnjem Vzhodu, 25. oktobra, je Nixon izdal ukaz o stanju pripravljenosti v vseh enotah z atomskim orožjem. Politični komentatorji trdijo, da potrebe po stanju pripravljenosti ni bilo. Kaže, da je Nixon s to potezo nameraval odvigniti pozornost javnosti od razpleta zadeve Watergate. Kissinger je to odločno zanimal na tiskovni konferenci 26. oktobra, rekoč: »To je bila težka odločitev, ki je služila izključno ohranitvi miru na svetu in nima nič skupnega s problemi naše

notranje politike.« Gallupov zavod za raziskavo javnega mnenja je naslednje dni pokazal, kako je upadla Nixonova popularnost: zanj se je izreklo samo še 29 odstotkov anketirancev. V nekem razgovoru z novinarji je 26. oktobra potožil: »V sedemindvajsetih letih političnega udejstvovanja nisem prebiral tako žaljivih vestí.« Neka humoristična vinjeta ga je prikazala kot kralja s krono na glavi, kateremu sluga prinaša namesto seznama sovražnikov kar telefonske imenike iz vseh Združenih držav.

Nekateri časopisi, posebno v Evropi, so precej komentirali Nixonovo izjavo po televiziji ob državnem udaru v Čilu. Takrat je prisegel, da ZDA niso vpletene v zaroto. Zahodni tisk se večkrat obrega ob nemška imena Nixonovih sodelavcev. Predsednik je dejansko obkrožen z Američani nemškega rodu. Kdo ve, če mu niso pri srcu tudi neke zamisli, ki so se bile porodile v stari domovini njegovih sodelavcev in ki so bile pred dobrimi tridesetimi leti najhujša nevarnost za ves svet?

PRIREDIL:
POLDE VRBOVSEK

Črtomir Šinkovec:

Hasanov plašč

Skril ga bom, po vojni pa ga bomo spremenili v denar, v velik kup denarja.

»Kaj, prodal ga boš?« je glas povzdignila žena. Slišala sem, da je to mašni plašč ... sam ljubljanski škof Hren ga je blagoslovil ...

Tonc ni hotel ugovarjati, mislil si je svoje, kar se mu je zdelo pametnejše. V oknih se je začela kazati mlečna svetloba prve zore nedeljskega jutra.

Medtem ko je žena zazibal miren, globok spanec, je v Toncu vrtal nemir kot neugodljiv črv. Ta črv je bil drugačen od vsega svobodnega mrgolenja, ki ga je povzročil zlom italijanske vojske, in tudi drugačen od srhljivosti, ki je preplavila deželo zaradi novega, nemškega sovražnika. In ko je z nedeljo nastopila tiha prazničnost, v kateri ni bilo kaj početi, se je še izraziteje oblikovala groza kljukastega križa.

»Kar bo, pa bo,« je sklenil Tonc v nedeljo popoldne, ko je ostal sam z ženo in so se vse njegove misli vrtele okoli dragocenosti pod posteljo. S police je vzel staro, zaprašeno knjigo in bral:

»Na Turjaku so se rodili slavni junaki, zakaj hrabri levi ne rodijo pohlevnih in slabotnih ovac, visoko letelci orli ne nebogljenih piščancev ... Ni ga kraja v vsej naši domovini, ki bi bil tako značilno in naravno kazal veliko razliko med preprostim ljudstvom in grajsko gospodo ... Na vzpetini silna moč in oblast mrkega zidovja, v podnožju gradu pa prislonjena skromna vasi — domače nekdanjih grajskih podložnikov ... Zidovje gradu je nenavadne debeline in neznanke moči ... s tremi okroglimi stolpi vred je ves zidan iz rezanega kamna ... tako da lahko vzdrži sleherni sovražnikov napad in se sme-

je sovražnikovim naklepom ...

Tonc je bil tako zatopljen v branje, da je komaj opazil sonce, ki je skozi majhno okno kukalo v čumnato. Iznenada je ugotovil, da to zadnje, kar je bral, ne drži več ... Z zadovoljstvom se je domislil, da je s tem uničena tudi stoletna trdnjava starih fevdalnih gospodov, ki so živeli od kmečkih žuljev.

Stara knjiga je Tonca čedalje bolj privlačevala, v njej je bilo toliko zanimivega o turjaških gospodih, najbolj pa ga je osvajala želja, da bi v njej našel kaj otipljivega o dragocenosti, o Hasanovem plašču, ki je zdaj njegov, skrit pod posteljo.

»Takrat so bili Turki za deželo največja nesreča, proti kateri so se Turjaški srdito borili. Deveti dan decembra 1575 so Turki slovesno nosili po ulicah Carigrada na dolgih drogih glavi Herberta Turjaškega in Friderika Višnjegorskega, ki sta ju izgubila v boju s Turki pri Budačkem.

Ta poraz pa je ob prvi priložnosti sklenil obračunati s Turki Andrej Turjaški. Priložnost se mu je ponudila osemnajst let pozneje pri Siksu, ko je bosenski begler Hasan paša hotel zavzeti ta branik, poleg Karlovca edi-

ni ključ do hrvaških in slovenskih krajev ... Ni še dobro skopnel sneg in zažrgoleli škrlanci, že so začeli Turki napadati obmejne kraje. Toda odločilni boj se je začel dvaindvajsetega junija 1593, ko je sonce plavalo čez zenit. Pred 40.000 Turki je stalo osem tisoč slovenskih in hrvaških brambovcov. Boj, ki ni trajal niti dobro uro, je bil tako krvav in silovit, da je prinesel Turkom nepovrnjiv poraz. Kar Turkov ni so posekali meči brambovske vojske, so jih pogoltnili krvavi valovi Kolpe ... Kolpa je pogoltnila tudi Hasan pašo in devet njegovih begov ... Zmagovalci pa so zasegli velikanski plen živeža, orožja, streliva in naropanih dragocenosti, med katerimi je bil tudi Hasanov plašč, plašč iz zlate vezanine ...

»Hasanov plašč,« je dahnil Tonc, ki ga je bil zaplenil Andrej Turjaški in blagoslovil sam ljubljanski škof Hren, plašč, ki je zdaj moj ... To je velika stvar, to je zaklad; Tonca, zdaj smo bogati! se je z žarom v očeh ozrl po svoji ženi.

»Hasanov plašč,« je tiho rekla Tonca. »Tonc, da mi o vsem molčiš!« Oba sta bila vznemirjena nad skrivnostjo, da skoraj nista prišla do besed.

Bilo je kmalu po osvoboditvi. Ljudje so kot mravlje in čebele obnavljali deželo in pospravljali bridke sledove vojne. Nova letina je rodila nov kruh, iz vinogradov so nosili polne brente sladkega grozdja. Po kleteh je vrelo novo vino.

V Tončevi zidnici se je zbrala pisana družina. Tonc je namreč gostil z vinom svoje prijatelje, Tonca pa je nosila na mizo polne pladnje tečnega prigrizka. Nekdo je nategnil meh, iz polnih gri se je oglasila kreпка pesem. Ko se je noč nagibala že v jutro, se je Tonc, nekoliko židane volje, bahavo pohvalil:

»Prijatelji, le pijte! Jaz sem bogat, najbogatejši ... Le pijte! Hasanov plašč, ki ga imam, je vreden milijone ... Le pijte, plašča ne bomo zapili ...

Prijatelji so debelo pogledali ... »Hudiča, Hasanov plašč imaš, potem, Tonc, si zares bogat! Lahko bi ga prodal ... so ga nagovarjali in se muzali ...

»Prodal že, prodal,« se je vmešala Tonca. »Če bi ne bil blagoslovljen ... sam škof Hren ga je blagoslovil ... smrten greh bi bil ...

»Kaj, smrtni greh ... smrtni greha ni več, blagoslova

ni več!« je vzrožil Tonc in pobilskaval s očmi. »Tonca, ne tveži neumnosti!«

Ko so se razhajali in vriskali med vinogradi, je na vzhodu že cvetela prva zora.

Novica o Hasanovem plašču je naslednjega dne šla po vasi od ust do ust. Tonc sam pa si je pulil lase in Tonca je pihala od jeze: »Prava šlepa sil! Ko se ga nalezesh, ne veš, kaj ti leti iz ust, sicer tega o plašču ne bi izblebetal. Vede la sem, da bo iz tega sama nesreča.«

Ni sonce dvakrat obkrožilo mater zemljo, ko se je oglašil mož postave. Tonc je pred njim nekaj mencal, nato pa je hočeš-nočeš izpod postelje izvelel lesketajočo se dragocenost, na kateri je gradil gradove v oblakih vse od septembrskih dni leta 1943. Nekoliko ga je bilo sram, da so ga zalotili kot tatu, saj je bil vse življenje pošten kot zlata tehničar. Še huje pa mu je bilo, da so se na mah zrušile vse lepe sanje o velikem bogastvu.

Poslej je dragoceni Hasanov plašč v kočevskem muzeju in nemo pripoveduje o svoji stari in slavni zgodovini, vmes pa vpleta tudi pričujočo zgodbo ...